

Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen

Met de rode looper

KLASSE

Maandblad voor Onderwijs
in Vlaanderen
Uitgegeven door het ministerie
van de Vlaamse Gemeenschap
departement Onderwijs

Nr. 77 • September 1997

Hoofdredacteur Leo Bormans
Productcoördinator Diana De Caluwé
Eindredacteur Gaby De Moor
Redactie Myriam Paquet, Jan T'Sas, Jan Van
den Bossche, Michel Van Laere
Redactiesecretaris Patrick De Busscher
Secretariaat Anny Lecocq

Foto's Luc Daelemans
Cartoons Camp
Design Marc Herman, Pieter Vandenbroucke

Verantw. uitgever Georges Monard,
RAC Arcadengebouw, 1010 Brussel

Abonnement (10x per jaar): 900 fr.
Gunstarief (studenten, enz.): 450 fr.
Alle Vlaamse leerkrachten, PMS-medewer-
kers enz. (van elk net en van elk niveau)
krijgen KLASSE gratis.

Adreswijzigingen uitsluitend regelen via de
eigen schooladministratie.

Er is ook een Klasse voor Ouders (t.e.m.
tweede jaar secundair onderwijs) en een
Klasse voor Jongeren (van het derde tot het
zevende jaar secundair onderwijs) voor
scholen die dat wensen.

KLASSE, Koningsstraat 138, 1000 Brussel
Tel. redactie 02-211 46 60
Tel. coördinatie 02-211 46 58
Tel. abonnementen 02-211 46 62
Tel. publiciteit 02-211 46 58
Tel. KLASSE voor Ouders 02-211 45 64
Tel. KLASSE voor Jongeren 02-211 45 82
Telefax 02-211 46 61
E-mail klasse@artefact.be
URL www.artefact.be/klasse

KRITISCHE OGEN

Het schooljaar begint niet op 1 septem-
ber. De meeste leerkrachten zijn eigenlijk
het hele jaar bezig met hun lessen voor te
bereiden, materiaal te verzamelen, plan-
nen te maken, zich bij te scholen enz. Wie
op 1 september denkt zijn bekende liedje
te kunnen komen zingen voor de klas,
komt er zonder twijfel bekaaid vanaf. Niet
alleen voor de leerlingen, vooral voor
zichzelf. Wie met onderwijs bezig is, staat
in zijn job met zijn volle persoonlijkheid.
Hij heeft geen andere keuze. Dat is het
risico, de charme en de uitdaging. Hij
wordt met kritische ogen gevolgd door
de leerlingen, de collega's, de ouders en
de rest van de samenleving. Het meest
wordt hij waarschijnlijk geplaagd door
zelfkritiek: doe ik het wel goed, krijg
iedereen genoeg aandacht, bereik ik mijn
doelstellingen wel? Elke dag moet een
leraar tientallen beslissingen nemen, soms
met verstrekende gevolgen op lange
termijn. Meestal staat hij daar alleen voor
en zelden krijgt hij de schouderklop die hij
nodig heeft. Rolt eens iemand de rode
loper uit voor de leraar die gewoon zijn
werk goed doet?

IN DIT NUMMER

De rode loper is soms erg smal. VIZIER p. 4-11

Er liggen duizenden VIP-uitnodigingen klaar voor meer dan 100
culturele voorstellingen in 90 culturele centra over heel Vlaanderen: Meesterstukken voor leer-
krachten. Met de geknipte begeleiding om (op elk niveau) méér te
doen met cultuur op school.

32-33

Leren van je collega's

Er zijn scholen waar iedereen zijn vaste plaats heeft, waar je als
nieuweling niet tussen geraakt. Er zijn leraars die niet eens weten
welk vak de leraar geeft met wie ze soms koffie drinken. Er zijn
ook scholen waar de leraars het meeste leren van elkaar. Een
reportage.

34-35

De rode kaart

«Bij het begin van het schooljaar moet ik het hele schoolreglement aan mijn leerlingen voorlezen»,
zegt een leraar. «Dan weten ze tenminste waar ze zich voor de rest van het jaar geen bal meer van
moeten aantrekken.» De sluiptwegen van het schoolreglement.

PHOTODISC

Tien op tien voor schrik. p. 36-37

4-11

Met de rode loper

650.000 Belgen leven onder de Europese armoedegrens. Maar er
zijn nog veel meer kansarmen. Hun kinderen lopen school. En zij
hebben het moeilijk. Zeer moeilijk soms. Ze zitten op elke school,
in elke klas. Soms erg onopvallend. En niet voor elk kind wordt de
rode loper uitgerold.

15-16

Meesterstukken

Er liggen duizenden VIP-uitnodigingen klaar voor meer dan 100
culturele centra over heel Vlaanderen: Meesterstukken voor leer-
krachten. Met de geknipte begeleiding om (op elk niveau) méér te
doen met cultuur op school.

Stel je voor: steun van de collega's. p. 32-33

36-37

Angst in de klas

Er zijn kinderen die elke dag met angst naar school gaan. Soms
stoot de leraar wel eens op een symptoom: huilbuien, stotterende
spreekbeurten, spijbelen, black-outs of flauw vallen. «Je moet
niet bang zijn», zegt hij dan. Alsof dat helpt.

40-42

Op de zwarte lijst

De titels in de media logen er niet om: «Klasse voor Jongeren staat
op de zwarte lijst van het katholiek onderwijs». Er volgde een
storm van reacties. En een nieuwe mededeling aan de scholen. Ondanks alles, een impressie.

■ Journaal p. 12-14 ■ Idee p. 15-30 ■ Signaal p. 38-39 ■

Deze maand in Klasse voor Ouders:

- Kansarme gezinnen
- Bange kinderen
- Internet voor iedereen

Deze maand in Klasse voor Jongeren:

- Kansarme jongeren
- Leerlingen leren participeren
- De vrienden van het jeugdhuis

Klasse op Internet:

24u op 24u. Alle publicaties, duizend artikels, hot-
links, postcards, cartoons, brieven...

<http://www.artefact.be/klasse>

«Kansarm? Lui, bedoelt u zeker?» De toon is gezet. Leerlingen uit een kansarm milieu worden zelden als dusdanig herkend op school. Nochtans zijn er signalen genoeg. De kleuterleider ziet kinderen ongewassen naar school komen. De onderwijzer stelt vast dat een kind zelden of nooit zijn huiswerk maakt, lastig doet in de klas en niet mee kan. De leerkracht secundair stoort zich aan demotivatie en agressief gedrag. Ouders blijven weg van de ouderavond en reageren niet op schriftelijke nota's in agenda en rapport. Rekeningen blijven soms lang onbetaald. Naar redenen wordt niet of onvoldoende gezocht. Met wat geluk wordt de assistentie van een PMS-medewerker ingeroepen. Velen vallen niet eens op. Ze zijn kansloos voor het leven.

Hoofd boven water

In het totaal leven 1,4 miljoen Belgen of 18 procent van de huishoudens in een min of meer preciaire financiële toestand. Ze zijn, zoals dat heet, **bestaansonzeker**. Ze houden net het hoofd boven water, maar er moet voor hen niet veel

gebeuren om in armoede weg te glijden. Meer dan 1 Belg op 50 moet rondkomen met het wettelijk minimum. Nog nooit is dat cijfer zo hoog geweest. 6 % van de Belgische huishoudens, dat is iets meer dan 650.000 mensen, leeft zelfs onder de Europese armoedegrens. Hun kinderen lopen school. Ze

Naast de

leven in moeilijke familiale omstandigheden, in materiële of culturele armoede en hebben niet de basis om van bij het begin mee te kunnen op school. Het zijn de kinderen uit kansarme gezinnen: Vlaamse kinderen zowel als migranten. Kent u ze?

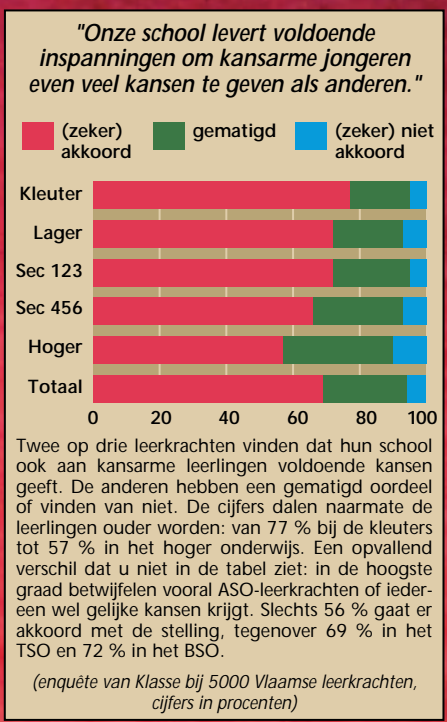
Eenmaal arm, altijd arm

Hoewel ons onderwijs in principe aan alle leerlingen gelijke kansen wil bieden, worden kansarme kinderen op school in hun ongelijkheid bevestigd. Voor hen luidt het: eenmaal arm, altijd arm. En als er één reden is waarom kansarme kinderen het niet halen op school, dan is het wel de gebrekkige

rode loper

afstemming tussen de school enerzijds en het kansarme gezin anderzijds. Sommige Vlaamse scholen laten het daar niet bij. Ze halen op alle manieren de ouders in huis. Ze herzien het oudercontact en verlagen de drempel. Ze organiseren activiteiten, doen aan huiswerkbegeleiding en taalstimulering, zoeken contact met jeugd- en buurtwerk. Kortom, ze rollen voor elk de rode loper uit. In zo'n school voelt iedereen zich beter: de kansarmen én zij die zogezegd alle kansen hebben. Maar ondanks alle inspanningen lopen veel leerlingen toch nog de kans om naast de rode loper de school binnen te stappen... ■

Klasse Grafiek

Ze zitten in elke klas. De kleine Vanessa (4), die soms ongewassenen invuile kleren naar school komt. Vincent (7), die het contact met zijn klasgenootjes schuwt en de leraar niet vertrouwt. Mieke (12), die

Vincent, Mieke, Farouk en de anderen

zelden of nooit haar huiswerk maakt. Of Farouk (17), die verstandig is, maar totaal gedemotiveerd zijn toekomst te grabbel gooit. Zoals één Belg op vijftig komen ze uit een kansarm milieu. Dat staat niet op hun gezicht te lezen. Vaak weet de school er dan ook niets van. Van de ouders komen ze het zeker niet te weten, want die blijven weg. «Niet geïnteresseerd in het onderwijs van hun kind», zeggen leraars dan. Ten onrechte.

De moeder van *Gunther* (3) had pech. Als dochter van een middenklassegezin trouwde ze vroeg met een man die haar al gauw verliet om elders zware schulden te maken. Ze bleef met twee kinderen achter op een klein appartement. Toen de man uiteindelijk in de gevangenis belandde, kwamen de schuldeisers bij haar aankloppen. De schuld stond namelijk ook op haar naam. Nu houdt ze enkel het bestaansminimum over. Ze zou uit werken kunnen gaan, maar al wat ze boven een bepaald minimum verdient, wordt onmiddellijk afgeroomd. Geld voor kinderopvang, de verplaatsing naar het werk en de extra onkosten is er dus niet en zo blijft ze noodgedwongen werkloos, arm en sterk geïsoleerd, ook van haar familie. Armoede voor het gezin, kansarmoede voor *Gunther*. Hoewel hij hoegenaamd geen dom kind is, is hij veroordeeld tot achterstand op school.

Stilte

Sommige gezinnen vervallen toevallig, door omstandigheden, in materiële armoede. Wel beschikken zij nog over een zeker cultu-

reel kapitaal dat ze aan hun kinderen kunnen meegeven. Voor een kind als *Gunther* kan dit later nog net genoeg armslag betekenen om zich uit de armoedespiraal te bevrijden, tenminste als het wat meezit op school. De meeste (kans)arme gezinnen zitten echter al meerdere generaties in het sukkelstraatje. De vicieuze cirkel, zoals dat heet. Hun kinderen vertrekken helemaal zonder bagage. Materiële én culturele armoede. «Ze leven in ongunstige familiale omstandigheden», lezen we in *Kansarmoede en onderwijs*, «en dat remt hun ontwikkeling. Veel ouders spelen niet met hun kind, stimuleren het niet, helpen het niet, verzorgen het niet. Communicatie is moeilijk. Zij wagen zich niet op school. Armoede dwingt hen tot isolement, zowel tegenover zichzelf, als tegenover school en maatschappij. Ze zijn tot stilte veroordeeld. Overleven is het enige dat telt.»

Niet opvallend

Kansarme ouders hebben vaak niet meer dan lager onderwijs achter de rug of hun schoolervaringen zijn negatief. Vijftig jaar geleden zouden ze niet opgevallen zijn. De algemene scholingsgraad lag veel lager en de eisen van de maatschappij en het beroepsleven lagen niet zo hoog als nu. En hoewel ons onderwijs in principe alle leerlingen gelijke kansen moet bieden, is dat in

de praktijk niet het geval. «Kansenongelijkheid ontstaat uit de kloof tussen schoolcultuur en thuiscultuur», zegt prof *J. Verhoeven* (KULeuven) die de problematiek onderzocht. «Naargelang je milieu ben je voor hetzelfde geld iemand met leermoeilijkheden die de kans maakt terug in het normale onderwijs te stappen of word je in licht mentaal gehandicapt verklaard en blijf je in het buitengewoon onderwijs hangen, met alle gevolgen vandien wanneer je later de arbeidsmarkt betreedt.»

Barst

«Veel kleuters uit een kansarm milieu zijn taalarm», zegt *Christel Monten*, verbonden aan

Hoewel ons onderwijs in principe alle leerlingen gelijke kansen moet bieden, is dat in de praktijk niet het geval.

PMS en MST van het gemeenschapsonderwijs in *Hasselt*. «Ze krijgen thuis weinig woordenschat mee. Veel spelgelegenheid hebben ze vaak ook al niet gehad. Bij sommigen laten voeding, hygiëne te wensen over. Het is niet altijd duidelijk of dit te maken heeft met gemakzucht, geldgebrek of de mentaliteit van de ouder. Maar uiteindelijk lijden de kinderen eronder.»

Het begint als een barst en het eindigt als een brede, diepe kloof. Kinderen van ongeschoolde of laaggeschoolde ouders onderscheiden zich al vroeg van kinderen uit midden- en hogere milieus. Door de

Een op vier kinderen wordt doorverwezen naar het buitengewoon onderwijs

moelijkheden van hun milieu is hun startpositie niet te best. Hun achterstand is al duidelijk in de kleuterschool en ze vergroot stelselmatig naarmate de schoolloopbaan vordert. Ze scoren gemiddeld lager op schoolrijheidsproeven op het einde van de derde kleuterklas. In het eerste leerjaar van het lager onderwijs hebben ze meer leerproblemen dan de andere kinderen. Die leerproblemen maken dat zij in 63 procent van de gevallen het eerste leerjaar moeten overzitten. Kinderen met leerproblemen uit een hoog sociaal milieu gaan daarentegen altijd over. Eén op vier kinderen uit een kansarm milieu wordt al vroeg doorverwezen naar het buitengewoon onderwijs. Dat gebeurt niet noodzakelijk omdat ze het gewone onderwijs niet zouden aankunnen. In het secundair onderwijs zijn er meer overgangen naar de B-klas. 85 procent van alle leerlingen in het beroepssecundair onderwijs komt uit een lager sociaal milieu. Velen hadden in algemeen of technisch secundair kunnen zitten. Toch heeft de school hen doorverwezen. Waarom?

Kameraadschap

«Kansarme ouders verlangen naar een betere toekomst, vooral voor hun kind», zegt psychiater en gezinsbegeleider *Hendrik Van Moorter*. Hij is ook therapeut in *Ter Wende*, een centrum waar onder meer schoolgaande jongeren met extreem moeilijk gedrag worden begeleid. «De school is heel belangrijk voor hen. Maar door onbegrip is hun relatie met de school vaak problematisch. De school ziet niet in dat deze mensen een negatief zelfbeeld en wantrouwen tegenover de buitenwereld hebben ontwikkeld, een ingesteldheid die zij meegeven met hun kind. Dat kind wil niets liever dan kameraadschap en aandacht, maar tegelijk heeft het grote angst om geen vriendjes te hebben, om niet mee te tellen. Daardoor gaat het zich anders gedragen, opvallender, agressiever enz. De andere kinderen reageren daar negatief op en het gevolg is geleidelijke uitsluiting. De spanning die daaruit voortvloeit, uit zich in allerlei pestereien, scheld- en vechtpartijen op de speelplaats, in de klas, op straat en in de buurt. Of in stilte en isolement. Tegenover de leerkracht wil het kind bevestigd worden in zijn eigenwaarde, maar tegelijk heeft het schrik te worden afgekeurd. De leraar ziet echter enkel het opvallende gedrag. Hij stelt zijn lessen centraal en grijpt naar sancties. Het kind raakt gevangen in een negatieve spiraal.»

De leraar ziet enkel het opvallende gedrag

Intelligent

Meester *André* roept een vermoed ogende *Steven* uit dromenland met de woorden: «Te laat gaan slapen, gisteren, jongen?» Maar *Steven* hoort dit als kritiek op zijn ouders: het is hun schuld dat hij niet op tijd gaan slapen is. Hij vertrouwt meester *André* niet en bouwt een muur om zich heen. Erover praten zal hij niet doen. «Het is opvallend dat deze kinderen met geen woord over hun thuissituatie reppen of willen reppen: het is een bedreigend onderwerp dat zij liever ontwijken», verklaart prof. J. Verhoeven. En als de school uiteindelijk een beslissing moet nemen over de toekomst van het kind, blijven er maar weinig positieve indrukken over om op

voort te bouwen. Dat lezen we ook in *Kansarmoede en onderwijs*: «Zo'n kind, ook al is het zo intelligent, heeft alle moeite om zich te integreren. Het beheerst de schooltaal maar met mondjesmaat, flapt eruit wat het denkt zonder echt te redeneren, heeft een beperkte(re) ervaringswereld en spelervaring, pakt de zaken ongeorganiseerd aan en bezit niets van de sociale vaardigheden die het op school nodig heeft. De ouders stellen zich minder schoolondersteunend op en een vertrouwensrelatie tussen leerkracht en ouders is verre van evident... Geen wonder dat de positie van kansarme kinderen op school zo kwetsbaar en broos is.» Wat kan de school hieraan doen?

Deze kinderen reppen met geen woord over hun thuissituatie

Arm is dom

«Het is essentieel dat de school de thuissituatie van de leerlingen kent», vindt *Christel Monten*. «Uiterlijke signalen (hygiëne, voeding, kleding, gedrag...) kunnen misleidend zijn. Het is moeilijk ze goed te interpreteren en ernaar te handelen. Leerkrachten kunnen dat enkel als ze hun leerlingen kennen. Huisbezoeken zijn geen overbodige luxe. Ik ken leerkrachten die zich op dat punt honderd procent inzetten, maar er zijn er jammer genoeg ook die gauw een etiket op leerlingen plakken: *kansarm is arm* of *arm is dom* bijvoorbeeld. Leerkrachten hebben zo'n complexe job dat ze minder gewapend zijn tegen deze problematiek. De opleiding kan dat wat verhelpen, maar als we er nu voor willen zorgen dat kansarme leerlingen niet afhaken, moeten school en PMS nauwer samenwerken.» ■

«Te laat gaan slapen, gisteren, jongen?»

KANSARM EN NIETS GEZIEN?

Er kunnen aanwijzingen zijn dat kinderen de negatieve gevolgen dragen van een lager sociaal milieu. Wat kan op kansarmoede wijzen?

1. Het kind mist de gewone ondersteuning van thuis
Kinderen van (kans)arme ouders komen vaak ongewassen, slecht gekleed of zonder schoolgerief naar school. De gewone afspraken in verband met turnkleding, schoolwerk enz. worden niet nageleefd. Huiswerk wordt meer niet dan wel gemaakt. Vaak komt het kind niet, laatitijdig of slechts onregelmatig naar school.
2. Het kind vertoont gedragsproblemen
Kinderen van (kans)arme ouders zijn dikwijls extreem teruggetrokken of bijzonder agressief. Ze slagen er heel moeilijk in een vertrouwensrelatie uit te bouwen met de leerkracht. Ze zijn impulsiever en worden meer gedemoraliseerd door medeleerlingen als ze schoolprestaties leveren. Ze verwachten minder van hun eigen leerprestaties. Hun zelfvertrouwen en het vertrouwen in anderen staan op een laag pitje.
3. Het kind valt op door een minder goede leerhouding
Kinderen van (kans)arme ouders leggen minder zelfstandig initiatief aan de dag. Ze vertonen vlugger de neiging om op te geven of zomaar wat te doen zonder zich verder te concentreren. Ze missen planning en aanpak en kunnen moeilijk vooruitzien. Ze worden door hun ouders niet of minder tot spelen gestimuleerd. Ze vermijden leersituaties, stellen weinig of geen vragen, vragen geen hulp aan volwassenen en laten na hun wereld te exploreren.
4. Het kind komt met een eigen taal naar de school
Kinderen van (kans)arme ouders praten meestal over concrete dingen zonder echt redeneren (denktaal). Ze articuleren zwak en praten in een sterk dialect. Ze hebben een beperkte woordenschat, de schooltaal beheersen ze amper. Ze gebruiken minder woorden per zin en hanteren weinig ingewikkelde zinsconstructies. Ze gebruiken hun taal minder om eigen ideeën en belevenissen te verwoorden.

«Rechtstreeks, persoonlijk contact en goede begeleiding van onze kinderen, dat vinden we belangrijk», zeggen ouders uit kansarme milieus. Aansluiting dus in plaats van de bijna gebruikelijke kortsluiting. En scholen blijven niet bij de pakken zitten. Alleen of ondersteund door kundige begeleiding werken ze projecten uit om de kloof met de kansarmen te dichten en de leerlingen gelijke kansen te geven. Een gezond ontbijt in Genk, huiswerkbegeleiding in Brussel, een speltheek in Antwerpen, de ouders erbij in Gent... In heel Vlaanderen nemen scholen het voortouw.

«Kansarme kinderen veranderen twee keer zoveel van school als niet-kansarme arbeiderskinderen», stelt prof. J. Verhoeven van de KULeuven vast na onderzoek. Dat blijkt vaak te wijten aan communicatiestoornissen. «Ruzie en misverstanden», knikt Veerle, een werkloze moeder van twee kleuters, als ze aan de eerste school van haar oudste terugdenkt. «Onze Stefan liep al eens met blauwe plekken rond omdat hij de vallende ziekte heeft. Op school dacht men dat ik hem mishandelde. Als Stefan problemen had en ik om hulp vroeg, botste ik op een muur van onbegrip. De juf deed niets. Alleen als ik een rekening niet op tijd betaalde omdat ik het geld

Tegen kortsluiting

niet had, moest er plots dringend gepraat worden. Mijn kind voelde zich daar niet thuis. Uiteindelijk heb ik een andere school voor hem gezocht. Daar is men redelijk en vriendelijk. Er wordt gepraat en geschreven (Stefan pendelt met een *heen-en-weer-schrijftje*) en de juf is één en al zorg en belangstelling.»

In het verweer

«Rapport en agenda zijn niet de ideale communicatiemiddelen als kansarme ouders in het spel zijn», zegt prof. J. Verhoeven. «Vaak reageren ze niet op de boodschappen daarin en dat wordt dan verkeerd begrepen. Ook op ouderavonden blijven ze weg. Ze schamen zich. Over hun onmacht, hun kwetsbaarheid enz. Of ze worden niet graag herinnerd aan hun schoolsituatie van vroeger. De dapperen die wel komen, zien het oudercontact vaak verkeerd lopen. Goedbedoelde vragen over de thuissituatie worden als irrelevant geïnterpreteerd. De ouders zien het verband niet tussen zo'n vragen en de schoolsituatie van hun kind. Voorts krijgen ze er veel negatief nieuws. Ze gaan in het verweer. Pas als ze merken dat de buitenstaander zich waarlijk hun lot aantrekt, zullen ze het verzet opgeven. Wanneer zij zich niet langer gecontroleerd voelen door ogen die enkel maar hun schuld zien in al wat er fout gaat, zullen de ouders tot een samenwerking willen komen.»

«Een goede school is een school waar onze kinderen zich thuis voelen, waar ze begeleid worden en waar persoonlijk contact is», vat Peter, vader van drie kinderen, samen. Net als Veerle uit het begin van ons verhaal heeft hij zelf stappen ondernomen om de schoolsituatie van zijn kinderen te verbeteren. Maar niet alle ouders durven dit aan. Wie uit een kansarm milieu komt, staat vaak voor een te hoge schooldrempel. Maar dat hebben sommige scholen intussen begrepen.

Kopje koffie?

Hilde Struyvelt en Eric De Thaeystaan in *De Buurt*, een kleine, onafhankelijke basisschool in Gent. *De Buurt* ligt in een wijk waar veel kansarme gezinnen wonen. In wat vroeger een riante herenwoning was, volgen 90 kinderen les. Ze zijn onderverdeeld in vier leefgroepen: peuters, kleuters, de eerste en laatste drie jaren van het lager onderwijs. Achter in de speelplaats, die het midden houdt tussen tuin en speeltuin, staat een tweede gebouw: keuken met eetzaal annex documentatieruimte. In deze school wordt ervaringsgericht projectonderwijs gegeven. De ouders draaien mee, als ze willen tenminste. Maar de school doet er alles aan om ze allemaal bij het onderwijs van hun kind te betrekken.

«Onze school staat altijd open voor de ouders», legt Eric De Thae uit. «Sommigen zijn hier alle dagen. Een moeder kookt elke middag voor de kinderen, enkele ouders beheren het documentatiecentrum, anderen begeleiden af en toe een activiteit. Als we een project afsluiten met een tentoonstelling, theater of een feest is de opkomst het grootst. Maar voor een kop koffie is elke ouder hier welkom. Vrijblijvend. Voor sommigen is dat wennen in het begin, maar als ze blijven terugkomen, proberen we hen te engageren voor het schoolleven.» Binnen elke leefgroep vinden er vergaderingen plaats, kringgesprekken waarin elk kind zijn zeg mag doen. Voor kansarme kinderen blijkt ook dat echter niet zo vanzelfsprekend, stelt Hilde Struyvelt vast: «Zo'n kind heeft een veel kleinere ervaringswereld, heeft thuis geen speelgoed, geen tuin, weinig ruimte, leeft in armoede, in ruzie, het zit eventueel in een echtscheidingssituatie, is taalarm enz. Een eerste bezoek ten huize van een nieuw kind leert ons iets over zijn thuissituatie. Dat wordt verder uitgediept doordat elke schooldag begint met een kringgesprek. Ook ouders worden uitgenodigd hieraan deel

De ouders draaien mee, als ze willen tenminste

te nemen, om eventueel te verwoorden wat hun kind niet gezegd krijgt. Het systeem van leefgroepen belet dat kinderen geïsoleerd zouden geraken. En omdat ze drie jaar bij dezelfde leerkracht zitten, groeit er ook een zekere vertrouwensband.»

Vakantie-ideeën

In *De Buurt* kijkt men elke leerling in zijn totaliteit, niet enkel op cognitief vlak. Rapporten met cijfers zijn vervangen door evaluatieverslagen. Goed nieuws en aandachtspunten. Daarmee trekken de leerkrachten twee keer per jaar naar de leerling thuis. Bij leerlingen met problemen worden extra bezoeken ingelast. Financiële kwesties worden soepel aangepakt. Leerkrachten en begeleiders krijgen wekelijks anderhalf uur interne nascholing met thema's als taalarmoede, vakantie-ideeën, leerproblemen enz. op het menu. Het is belangrijk dat ze de leefwereld van het kind zo goed mogelijk leren kennen en problemen doorgronden. Vanaf volgend schooljaar krijgt Hilde Struyvelt een brugfunctie op school. Ze wil nog meer ouders bij de school betrekken, extra huisbezoeken afleggen en de nascholing opvoeren. De hele aanpak schijnt alvast goed te werken.

Schoolpoort

Sommige scholen gooien al hun gewicht in een project van ouderparticipatie, andere richten hun aandacht vooral op het kind. Zo is het droevige realiteit dat kansarme kinderen niet of nauwelijks huiswerk (kunnen) maken. Ze hebben geen bureau, laat staan een eigen kamer, of hun ouders kunnen hen niet helpen. Huiswerkbegeleiding is dan een optie, zoals in de *Vrije Basisschool «Voorzienigheid»* in Brussel.

SONJA VLOGAERT, directeur: «In het begin van het jaar geeft de titularis een lijst door van kinderen, meestal kansarme, die volgens hem extra huiswerkhulp nodig hebben. Op dinsdag en donderdag, na de schooluren, houdt een aparte begeleider zich met hen bezig. Het zijn er een tiental. Hij geeft aanzetten, helpt de kinderen op het goede spoor, maar laat ze zoveel mogelijk zelfstandig werken. Als de kinderen een dag geen huiswerk hebben, wordt er geoefend rond lezen, begrijpen, ze nemen de lessen en problemen van de dag nog eens door. Ikzelf bespreek dit met de ouders als ze hun kinderen komen ophalen. Dat gebeurt aan de schoolpoort, zowat het enige moment dat we met de meeste ouders persoonlijk contact kunnen opnemen.» Of dit rendeert? «Het helpt toch iets», zegt Sonja Vlogaert. «Als de kinderen zonder deze begeleiding naar huis gaan, hebben ze niets, want veel ouders kunnen zelf nauwelijks lezen, schrijven of helpen.»

Krant en pc

Al heel wat scholen kiezen voor naschoolse opvang om huiswerkproblemen (van kansarmen) te verhelpen. Afhankelijk van de school kan die opvang verschillende vormen aannemen. Het accent valt veelal op goede werkomstandigheden, begeleiding van het werkgedrag of inhoudelijke hulp. De eenvoudigste vorm van opvang is de leerling ondersteunen bij opgegeven taken of lessen leren. De leerling krijgt goede werkomstandigheden en een werkplanning, maar ook zijn werkhouding wordt bijgestuurd. Bijkomende uitleg en remediëring zijn mogelijk. Sommige scholen voegen hier een dimensie aan toe: de leerling krijgt de kans om hulpbronnen te leren hanteren waarover hij thuis doorgaans

niet beschikt: pc, encyclopedie, atlas, kranten... Nog andere scholen voorzien in trainingen voor studiemethode en momenten van leesbegeleiding. Hier en daar wordt huiswerkhulp zelfs gekoppeld aan thuisbezoek.

Openspeldag

Als een kind niet of onvoldoende kan spelen, zal het zich moeilijker kunnen ontwikkelen als persoon. Dat uit zich onder meer in leermoeilijkheden op school. Kinderen die opgroeien in een kansarm milieu lopen het risico minder spelervaring op te doen.

Bovendien krijgt een kind in hogere milieus in ruim 53 procent van de gevallen echte *leerspelletjes* voorgeschoteld tegen 32 procent in lagere milieus. Het gebrek aan spelgelegenheden kan opgevangen worden met een *spelotheek*, de mindere kwaliteit van het spel door *spelbegeleiding*. Een spelotheek is als een bibliotheek, maar de boeken maken plaats voor speelgoed. *Brigitte Goeyvaerts*, directeur van de stedelijke kleuterschool *De Populieren* in Antwerpen, vertelt over de spelotheek in haar school: «We kopen speelgoed aan dat aan een aantal educatieve criteria voldoet (muzische vorming, grove en fijne motoriek, handpoppen om het taalgebruik te oefenen, gezelschapsspelen...). In het begin van elk schooljaar organiseren we een *openspeldag*. We demonstreren de spellen en leggen de ouders de educatieve waarde ervan uit. We benadrukken ook het belang van spelen, want dat hebben ouders niet altijd door. In de spelotheek krijgen de kinderen het speelgoed van hun keuze in een zakje, waarop de principes en spelregels in drie talen worden uitgelegd: Nederlands, Arabisch en Turks. De ouders krijgen de kans het spel ter plaatse mee te spelen. De laatste tijd zien we trouwens ook vaders opdagen om mee te doen. Zo willen we bereiken dat de ouders thuis meespeelen met hun kinderen en dat we meer en meer ouders over de schooldrempel krijgen... Na 14 dagen brengen de kinderen het speelgoed mee terug. De ouders volgen dit zelf op samen met het hele team. Wie het speelgoed volledig in orde terugbrengt, krijgt een beloning.»

Een taalbad

Als allochtone leerlingen met een achterstand naar school komen, kan dit te maken hebben met kansarmoede. Specifiek voor deze leerlingen is dan het probleem van taalarmoede. Nederlands kennen is één zaak, de schooltaal begrijpen en gebruiken een tweede. En ook Vlaamse kinderen uit kansarme gezinnen zitten soms met dat probleem. «Kinderen uit gezinnen waar weinig taalaanbod is, moeten hun *taalbad* krijgen op school», lezen we in *Kansarmoede en Onderwijs*. «Zo'n taalbad omvat drie luiken. Ten eerste komt het erop aan actief taalgebruik voortdurend te stimuleren: op de speelplaats, in kringgesprekken, tijdens projecten en buitenschoolse activiteiten, in vrijetijdsmomenten. Ten tweede is het de zaak zoveel mogelijk correct taalgebruik te activeren en te demonstreren. Ten slotte is het wenselijk de ouders bij het taalaanbod te betrekken (aanwezigheid tijdens kringgesprek, hulp bij klasactiviteiten of buitenschoolse activiteiten, vrijetijdsactiviteiten voor ouders en kinderen samen...)» ■

Pendelen met een heen-en-weer-schriftje

Bij leerlingen met problemen worden extra bezoeken ingelast

We benadrukken het belang van spelen

Te vaak denkt men bij een kansarm milieu aan een minderwaardige cultuur.

Hoe **lager,**

Hoe hoger, hoe beter.

Of: **hoe lager, hoe beter.**

Of kansarme ouders het advies van school of PMS opvolgen of zich ertegen verzetten, de schoolloopbaan van hun kinderen ziet er weinig rooskleurig uit. Sommige leerlingen beginnen te hoog. Door hun leerachterstand en het gebrek aan ondersteuning worden ze weggeselecteerd. Anderen beginnen te laag en verliezen snel hun motivatie. Betere informatie en communicatie tussen school en ouders zijn essentieel, maar kansarmoede vraagt ook om een globale aanpak.

«De meeste kansarme jongeren zitten in het beroepsonderwijs», zegt onderzoeker *Nicole Vetteburg*. «Nogal wat onder hen beginnen echter in het ASO. Via het watervalstelsel komen ze uiteindelijk in het BSO terecht. Zo ontstaat het probleem dat veel leerlingen niet vanuit een positieve motivatie voor het BSO kiezen, maar vanuit een negatieve of omdat het niet anders kan. Wil men dit probleem ten gronde aanpakken, dan is interactie nodig tussen de school enerzijds en de leerlingen en hun ouders anderzijds. En de discriminatie moet eruit. Te vaak denkt men bij een kansarm milieu namelijk aan een minderwaardige cultuur. Aan de school om de kansarme cultuur te leren kennen en te aanvaarden als een cultuurvariant. Een positieve ingesteldheid is met andere woorden een must. Voorts is de leerkracht veel te veel klassikaal bezig in zijn onderwijs. Hierdoor kan hij zich niet (genoeg) afstemmen op de leer-ontwikkelingsbehoeften van het kind. Maar om tegen al die remmende factoren in te gaan zijn er ondersteunende programma's en projecten nodig.»

Kernis

In het verleden heeft de overheid heel wat maatregelen getroffen om de onderwijslat voor iedereen gelijk te leggen: gratis onderwijs en vrije keuze, veralgemening van het kleuteronderwijs, verlenging van de leerplicht, de PMS-werking, het buitengewoon onderwijs enz. «Statistisch gezien is deze democratisering in grote mate geslaagd», schrijft *Marc Verlot* van het *Steunpunt Intercultureel Onderwijs (ICO)*. «De scolarisatie is sterk verhoogd, zowat iedereen neemt deel aan onderwijs op alle niveaus. Maar omdat o.a. migranten en autochtone (kans)armen nog te veel in de kou bleven staan, kwamen er nieuwe maatregelen: het onderwijsvoorrangsbeleid, alfabetiseringsprojecten voor de reizende bevolking (zigeuners, kermiskinderen...) en een aantal programma's met een meer algemene opzet, waaronder de *zorgverbreding* in het basisonderwijs. Uit onderzoek bleek namelijk dat het jaarklassensysteem te weinig rekening houdt met het ontwikkelingspeil en -tempo van de kinderen. Er kwamen extra middelen voor een gelijke-kansenbeleid. Bijzondere aandacht gaat naar de sociale herkomst van de kinderen. Zorgverbreding en

Ouders kunnen klacht indienen als scholenterechte kosten aanrekenen

onderwijsvoorrang worden één geheel. Scholen met een kansarme populatie krijgen voorrang bij de toekenning van extra middelen.»

Kabinetmedewerker *Lief Vandervoort* wijst op extra aanbevelingen in het decreet basisonderwijs: «Denk aan de uitbreiding van de Commissie Laakbare Praktijken. Ouders kunnen klacht indienen als scholen onterechte kosten aanrekenen. Kansarme ouders, voor wie de drempel te hoog is, kunnen dit via organisaties die dicht bij hen staan. En in de functiebeschrijvingen van de leerkrachten ligt het accent op communicatie: meer informeel met ouders communiceren (schoolpoortcontact), discreter ook... Als geld bijvoorbeeld klassikaal wordt gevraagd, staat de kansarme leerling vaak te kijk.»

Onzichtbaar

Scholen met een hoog percentage allochtone leerlingen kunnen in het kader van het onderwijsvoorrangsbeleid (OVb) extra middelen krijgen.

Zij moeten hiervoor een actieplan indienen dat door de overheid moet worden goedgekeurd. Dit houdt een risico in. Scholen die tijd en ervaring hebben om een goed actieplan te maken zouden bijvoorbeeld makkelijker middelen kunnen binnenrijven dan scholen die op dat punt zwakker staan maar meer behoefte hebben aan de middelen. «Een school moet de nodige draagkracht hebben om met de extra toelage iets te doen», werpt Lief Vandevort tegen. «Vandaar het principe: voor wat hoort wat. De scholen kennen de criteria en weten wat zo'n

We verspreiden een schoolwijzer in de buurtwerking

hoe beter

actieplan moet inhouden. De evaluatie en toekenning is in handen van een inspectiecommissie. Het is dus niet één persoon die beslist. Sommige scholen vallen uit de boot en dienen klacht in. In bepaalde gevallen kan dat tot rechtzettingen leiden. Maar het OVB-budget is beperkt en het aantal aanvragen neemt toe.»

Schoolopbouwwerk

De achterstand van kansarme leerlingen en migranten vraagt een globale aanpak, die zowel leerlingen, ouders als leerkrachten betreft en die zowel de binnen- als de buitenschoolse factoren aanpakt. Een aanzet daartoe geeft het zogenaamde *schoolopbouwwerk*. Dat is de overkoepelende term voor het geheel van acties die het opvoedings- en onderwijsklimaat in gezin, omgeving en buurt kunnen verbeteren. Voorbeelden van dergelijke acties zijn huiswerkbegeleiding, spelactivering, informeren van onderwijsbetrokkenen over de cultuur van kansarme (migranten)gezinnen enz. De school staat daar natuurlijk niet alleen voor.

«We werken samen met de kinderwerking en de taalstimulering, de PMS-centra, het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg enz. We organiseren projecten op basis van vragen uit het onderwijs en van signalen die we opvangen.» Aan het woord is *Gart Bemelmans*, die werkt voor schoolopbouwwerk *Kamileon in Leuven*. «We hebben oudergroepen opgericht met de idee hen te informeren over wat reilt en zeilt in het onderwijs. Dat doen we zoveel mogelijk op vraag van de ouders zelf. We verspreiden een schoolwijzer via de buurtwerking, maken gezondheidscentra toegankelijker via het buurtgezondheidscentrum... Op school geven we vorming over kansarmoede, migranten, schoolopbouwwerk zelf, we werken mee aan een speelplaatsproject enz. In het kader van het onderwijsvoorrangsbeleid werken we ook sterk mee aan taalstimulering. Zo bouwen we een documentatiecentrum uit waar taalmateriaal kan worden ontleend. En via de *Kamileonkrant* maken we onze werking bekend bij de leerkrachten.» Er zijn altijd scholen die kansen willen geven aan al hun leerlingen. ■

• **Kansarmoede in het onderwijs (Koning Boudewijnstichting).** *Hoe omgaan met kansarme kinderen en hun ouders? Hoe de lat gelijk leggen voor iedereen?*

Antwoord in deze praktijkgerichte brochure met veel concrete tips, suggesties, adressen, achtergrondinformatie en verwijzingen naar 30 schoolprojecten. De brochure is vorig jaar in tweevoud naar elke basisschool gestuurd.

• **Positieve modellen in het beroepsonderwijs** - N. Vettenburg en N. Biermans - *Ervaringsuitwisseling tussen scholen die werken aan de sociale weerbaarheid van leerlingen.*

Koning Boudewijnstichting - Brederodestraat 21 - 1000 Brussel - tel 02-549 02 12 - fax 02-511 52 21

• **Kansongelijkheid in het onderwijs** - J. Verhoeven en T. Kochuyt

Departement Sociologie - KULeuven - tel 016-32 31 90 - fax 016-32 33 65

• **Lectuur en kansarmoede** themanummer van *Openbaar, tijdschrift voor leesbevordering. Lectuur voor allochtone leerlingen, een voorleesproject aan huis, een initiatief voor de Vierde*

Wereld, aanbod voor slechtzienden, boeken voor verstandelijk gehandicapten enz. Prijs: 250 fr. (abonnement: 800 fr.)

Katholiek Centrum voor Lectuurinformatie en Bibliotheekwerk (KCLB) - Van Helmontstraat 29 - 2060 Antwerpen - tel/fax 03-272 21 46

• *Hoe omgaan met verschillen? Daar gaat het om in intercultureel onderwijs (ICO). Ruimer dus dan vreemde culturen leren ken-*

nen. Op het Steunpunt ICO vindt u modellen, lesmateriaal, criteria om lesmateriaal te screenen, onderzoek, vorming voor leerkrachten enz.

Steunpunt ICO - Korte Meer 5 - 9000 Gent - tel 09-264 67 15 - fax 09-264 69 74

• *Op zoek naar een aanpak taalonderwijs voor taalzwakke kinderen? Bij het Steunpunt NT2 in Leuven kunt u terecht voor advies en lesmateriaal.*

Steunpunt NT2 - Blijde-Inkomststraat 7 - 3000 Leuven - 016-32 53 67 - fax 016-32 53 60

U leest in dit VIZIER hoe belangrijk het is dat iedereen samenwerkt in de strijd voor gelijke kansen in onderwijs. Daarom besteden we er deze maand ook extra aandacht aan in de drie bladen van **KLASSE** (voor leerkrachten, ouders én leerlingen). Een open kans?

De leerkracht is te klassikaal bezig

HET KAN OOK ANDERS

Uit een veertigtal beroepsscholen en centra voor deeltijds leren verzamelde de Koning Boudewijnstichting concrete activiteiten in de brochure *Positieve modellen in het (beroeps)onderwijs*. Pijlers zijn gelijkwaardigheid, een positieve attitude tegenover de leerling en zijn milieu en communicatie. Een greep uit de vele ideeën en suggesties.

Huiswerkklas. Leerlingen die thuis geen studieruimte hebben, kunnen hier dagelijks na de schooltijd terecht. Ze kunnen ook een beroep doen op individuele studiebegeleiding. Er is altijd een leerkracht Nederlands-talen en een leerkracht wiskunde-wetenschappen aanwezig.

Inschrijvingen. Vertrouw de inschrijving van nieuwe leerlingen toe aan een kleine groep leerkrachten die voeling hebben met de studierichting en het onderwijsniveau. Een uitgebreid gesprek met de nieuwe leerling en diens ouders, al of niet met een tolk erbij, moet leiden tot de juiste studiekeuze.

Intakegesprek. Wanneer een jongere zich inschrijft voor een bepaalde opleiding is het belangrijk om naast algemene zaken ook concrete achtergrondinformatie te verzamelen. Peil naar interesses, sociale achtergrond, vrijetijdsbesteding, vaardigheden uit vorige opleidingen enz. Verzamel informatie over de verwachtingen van de jongere naar de school en de gekozen opleiding. Voor zo'n gesprek bestaan standaardmodellen.

Belangstelling. Doen alsof er in de wereld geen armoede, eenoudergezinnen, werkloosheid enz. bestaan, heeft geen zin. Wel is het zinvol deze verschijnselen op een niet denigrerende manier te benaderen en in de les bespreekbaar te maken. Kansarme jongeren zullen een stuk van hun eigen milieu herkennen en erover durven praten.

Schoolreglement. Maak een aangepast schoolreglement voor de leerlingen. Noteer bijvoorbeeld op één bladzijde en heel directief concrete leefregels in de ik-vorm. Zo'n reglement is overzichtelijk, verstaanbaar, ook voor de ouders. Neem in het reglement dat de ouders te zien krijgen eventueel een passage op waarin financiële kwesties aan bod komen, bijvoorbeeld de mogelijkheid tot spreiding van betaling.

Ouderavond. Stap af van de traditionele formule van ouderavond. Maak die minder formeel. Organiseer eventueel een aparte ouderavond per onderwijsvorm en maak het gezellig. Laat de ouders in vertrouwen en zonder tijdsdruk bij een drankje praten met directie en leerkrachten. Voorzie in de nodige tolken, indien nodig.

Communicatie. Om analfabete ouders niet uit te sluiten kunt u in de schoolagenda werken met kleurencodes. Groene nota's houden mededelingen en vragen in, rode opmerkingen wijzen op problemen en zijn voor de ouders een signaal, zodat ze iemand uit hun omgeving kunnen zoeken om ze voor te lezen. Organiseer thuisbezoek of neem contact op met organisaties die al toegang hebben tot de ouders, bijvoorbeeld schoolopbouwwerk.

Vrijetijdsbesteding. Er is niets op tegen woensdagmiddag sportactiviteiten te organiseren voor de leerlingen. Selecteer via een enquête een vijftal sporten en bied maandelijks een minder gekende sport aan. Een school in Brussel krijgt op die manier wekelijks 70 van haar 200 leerlingen over de vloer. Een leraar lichamelijke opvoeding en vier andere leerkrachten staan er in voor de begeleiding.

OPDRACHT

Negatieve lijst

Busvervoer organiseren behoort niet tot de opdracht van het personeel van het gewoon en buitengewoon basisonderwijs. Deze taak kan bijgevolg niet in de toekomstige functiebeschrijving van de (kleuter) onderwijzer worden opgenomen. Een zogenaamde negatieve lijst bevat nog andere taken die een schooldirecteur niet mag opleggen. We sommen op: materieel onderhoud en/of herstellingen van en in de school uitvoeren; godsdienstige, levensbeschouwelijke of sociaal-culturele activiteiten buiten schoolverband bijwonen en eraan meewerken; kinderen tijdens klasvrije namiddagen en de schoolvakanties opvangen. Nochtans kunnen bepaalde taken "in uitzonderlijke omstandigheden en op een niet-systematische wijze" worden opgelegd. De invulling van dit begrip is afhankelijk van de onderhandelingen in het lokaal comité. Uitzonderlijke omstandigheden gelden voor bijlessen of therapie geven voor en na de schooluren; huisbezoeken afleggen; middagtoezicht houden; busbegeleiding verzekeren; het verkeer op de openbare weg regelen en administratieve en/of organisatorische taken van de directie of het schoolbestuur vervullen.

Welke taken zijn niet weggelegd voor onderwijzers?

NASCHOLING

Maatwerk

Voor het secundair onderwijs ziet het nascholingslandschap er vanaf dit schooljaar anders uit. Het basisonderwijs onderging deze metamorfose al een jaartje eerder. Het decreet op de lerarenopleiding en de nascholing (16 april 1996) wijzigt de nascholingsmarkt grondig. Een *vraaggestuurd* systeem waarin maatwerk mogelijk is, vervangt het vroegere *aanbodgerichte* systeem, ook wel eens *confectie* genoemd. Doordat uw school nu over een eigen nascholingsportefeuille beschikt, heeft zij meer mogelijkheden om een doorzicht nascholingsbeleid te voeren. Dit wordt beschreven in een jaarlijks nascholingsplan. Zo kan het nascholingsbeleid beter aansluiten bij het algemene beleid van de school.

Naast een nascholingsbudget voor de scholen wordt ook in middelen voorzien voor nascholing op initiatief van de koepels en op initiatief van de Vlaamse Regering (tot 1999 worden uitdovend nog middelen toegekend aan het oude systeem van navorming).

jaar	scholen		koepels	overheid	navorming	totaal
	basis	secundair				
1996	44	0	16	16	16	92
1997	114	16	42	42	36	250
1998	124	56	47	47	26	300
1999	134	96	54	54	12	350
2000	144	136	60	60	0	400
2001	154	176	60	60	0	450
2002	164	216	60	60	0	500
2003	170	240	60	60	0	530

Het totale budget stijgt jaarlijks. In 1996 kregen de scholen minder dan 1000 frank per leerkracht. Deze som evolueert naar ongeveer 4000 frank per leerkracht per schooljaar. Uiteindelijk gaat 77 procent van het totale budget naar de scholen.

De koepelorganisaties kunnen nascholing organiseren voor personeelsleden van internaten, PMS-centra en van de pedagogische begeleidingsdiensten en om hun eigen pedagogisch project waar te maken.

De nascholing op initiatief van de Vlaamse Regering sluit aan bij beleidsprioriteiten. Deze projecten bieden een extra kans voor de scholen om hun nascholingsbeleid te realiseren. Voor het schooljaar 1997-1998 zal de overheid 18 nascholingsprojecten financieren. Deze projecten sluiten aan bij de volgende beleidsprioriteiten: ondersteuning en ontwikkeling van een schoolbeleid; ondersteuning van de invoering van de eindtermen (nl. de vakoverschrijdende eindtermen *leren leren* en *sociale vaardigheden*); begeleiding van beginnende leerkrachten (nascholing voor mentoren); zorgverbreding (voor scholen zonder extra middelen); nieuwe media.

Meer informatie over deze (netoverstijgende en vaak kosteloze) nascholingsprojecten vindt u in Idee op blz. 23. Het aantal plaatsen is beperkt. Wie snel inschrijft, maakt meer kans.

ZITTENBLIJVEN

In de eerste klas

In het gewoon Vlaams lager onderwijs blijven meer kinderen zitten in het eerste leerjaar dan in de andere klassen. In het schooljaar 1994-1995 zaten in de eerste klas van de lagere scholen 7,6 procent zittenblijvers. Dit percentage daalde in de tweede klas tot 3,5, in de derde tot 2,8 en in de vierde tot 1,9 procent. In de vijfde klas was er een lichte stijging tot 2,7 procent. In de zesde klas zaten amper 0,2 procent zittenblijvers. Deze cijfers zijn het resultaat van ramingen door *Georges Van Landeghem* en *Jan Van Damme* (Pedagogische Wetenschappen, KULeuven). Het aantal zittenblijvers in het lager onderwijs wordt momenteel niet geregistreerd. Het percentage van leerlingen met minstens een jaar achterstand ligt hoger dan dat van de zittenblijvers. In de eerste klas is dat 10,8 procent, in de tweede 13,5, in de derde 14,1, in de vierde 15,4, in de vijfde 16 en in de zesde klas 13,9 procent.

Meer aandacht voor de rechten van kinderen.

SPECIAAL

Kinderrechten

De *Ongewenste Intimiteiten-lijn* ontvangt vanuit het onderwijs een relatief groot aantal klachten over ongewenst seksueel gedrag. Deze meldingen gaan zowel over verhoudingen tussen leerkracht-leerkracht als leerkracht-leerling en leerling-leerling. Een speciaal project hierrond krijgt twee miljoen frank. Dit is evenwel een onderdeel van een globaal programma van de Vlaamse regering rond *kinderrechten*. Het totale budget hiervoor bedraagt 150 miljoen. Sensibilisering rond de problematiek, registratie van klachten, vorming van scholen en opvang en bemiddeling bij klachten zijn de doelstellingen van het project.

SPIJBELLEN

Streepjescode

Vanaf deze maand krijgen alle Franstalige scholieren een schoolpasje met streepjescode. Het pasje dient om te verhinderen dat scholen leerlingen twee keer inschrijven en vooral om spijbelen tegen te gaan. De directie bewaart deze schoolidentiteitskaart en de inspectiediensten krijgen laserpennen om de codes te lezen. In Wallonië zou naar schatting een duizendtal leerlingen niet naar school gaan, in het Brusselse twee- tot vijfduizend. Het Vlaams departement van Onderwijs denkt er voorlopig niet aan om ook schoolpasjes in te voeren.

■ COMMISSIE

Laakbare praktijken

De toegang tot het basisonderwijs is kosteloos in scholen die de Gemeenschap financiert of subsidieert. Dat staat in het nieuwe Decreet Basisonderwijs. Iedere belanghebbende kan klachten over inbreuken op het principe van de kosteloze toegang indienen bij de *Commissie Laakbare Praktijken*. Momenteel bestaat er slechts één commissie voor alle onderwijsniveaus. Nu komt er een afzonderlijke commissie voor het basisonderwijs. Vanaf deze maand bestaat de commissie niet langer uitsluitend uit magistraten, maar ook uit deskundigen die vertrouwd zijn met de onderwijswetgeving en met de werking van de school. De commissie is naast laakbare praktijken en inbreuken op de kosteloze toegang ook bevoegd voor praktijken in strijd met de regelgeving op de sociale voordelen.

■ OPLEIDING

In mensentaal

«Eindelijk hebben we een bruikbaar en concreet naslagwerk in mensentaal, met veel voorbeelden», zegden enthousiaste cursisten van de opleiding voor schoolsecretariaten. Het departement Onderwijs organiseerde deze gratis opleiding om de schoolsecretariaten te ondersteunen. Zij moeten immers de personeelsreglementering toepassen rond indiensttreding, bekwaamheidsbewijzen, prestatieregeling, benoeming, verloven en afwezigheden, bruto- en nettobezoldiging, ziekte-, bevallings-, borstvoedingsverlof en terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking. Sinds kort sturen heel wat schoolsecretariaten de nodige gegevens hierover elektronisch door naar het departement. Vanaf deze maand doen meer dan de helft van de scholen dit. Op het departement in Brussel is een groot gedeelte van de verwerking van die massa gegevens geïnformaliseerd. Deze automatische verwerking vereist meer dan ooit dat de secretariaten meteen correcte en volledige gegevens insturen. Vandaar de opleiding, waarvoor trouwens vraag is om ze opnieuw te organiseren.

■ ZIEK

Onderwijs aan huis verplicht

Vanaf nu is de lagere school verplicht om voor zieke kinderen *tijdelijk onderwijs aan huis* te organiseren. Het schoolbestuur moet de ouders inlichten over dit recht. De leerling moet evenwel méér dan 28 kalenderdagen afwezig zijn wegens ziekte of ongeval en niet verder dan 10 km van de school wonen of verblijven. Voor een leerling uit het buitengewoon onderwijs is dat 20 km. Het departement Onderwijs financiert of subsidieert twee bijkomende lestijden per leerling per week en vergoedt de reiskosten van de leerkracht. De school bepaalt vrij wie het tijdelijk onderwijs aan huis geeft: de klastitularis, een nieuw aangeworven personeelslid, een leerkracht met een uitbreiding van zijn opdracht...

Onderwijs aan huis is niet hetzelfde als *huisonderwijs*. Dit laatste wordt gegeven aan leerplichtige leerlingen van wie de ouders beslissen zelf in te staan voor het onderwijs en dit ook te zelf te betalen. *Permanent onderwijs aan huis* is niet nieuw. Slechts een tiental kinderen ontvangen jaarlijks permanent onderwijs aan huis wegens de ernst van hun handicap.

Wat sommige scholen al vrijwillig deden, is nu verplicht.

■ WISKUNDE

Zonder bijcties

Volgens de eindtermen moet wiskunde praktischer worden. Het was te theoretisch en te abstract. Maar volgens de leerplancommissie van het katholiek secundair onderwijs wordt de moderne wiskunde niet afgeschaft, wel bijgestuurd. Leerlingen kunnen meer actief en creatief kennis opbouwen. De eindtermen wiskunde voor het eerste en tweede leerjaar secundair onderwijs werden concreet uitgewerkt in een nieuw leerplan. Toch gooit dit de beginselen van de moderne wiskunde niet helemaal overboord. *Verzamelingen, deelverzamelingen* en belangrijke symbolen als *is een element van, is geen element van of is een deelverzameling van*, blijven overeind. Zij worden geïntegreerd in het geheel van de getallenleer. Maar bijvoorbeeld *eigenschappen van relaties, bijcties en afbeeldingen* verdwijnen van het klasbord.

■ EINDTERMEN

Uitgesteld

Het Vlaams basisonderwijs moet de eindtermen pas op 1 september 1998 invoeren. Een jaar later dus dan gepland. Eindtermen bepalen de minimumdoelstellingen die een leerling moet bereiken. De onderwijsminister wil de opstellers van leerplannen en handboeken meer respijt geven om de nodige aanpassingen door te voeren. Die aanpassingen kwamen er na advies van het Arbitragehof. Het Hof vond de eindtermen te gedetailleerd. De nieuwe lijst van eindtermen bevat 213 eindtermen. Dat zijn er 200 minder dan de onderwijscommissie van het Vlaams parlement twee jaar geleden goedkeurde. De eindtermen van het secundair onderwijs werden in 1996 al meteen in een afgezwakte versie goedgekeurd. Die gaan, zoals gepland, deze maand in.

Nog 213 eindtermen.

Niets gemist?

■ Als ze uit de lagere school komen, moeten de leerlingen de erkende symbolen van de **Vlaamse gemeenschap** kennen: de feestdag, het wapen, de vlag, het volkslied en het memoriaal. De IJzertoren van Diksmuide heet officieel *Memoriaal van de Vlaamse Ontvoogding*. Sinds 1986 erkent het Vlaams Parlement dit memoriaal en trekt er jaarlijks geld voor uit.

■ De *Vereniging van Vlaamse schoolhoofden* (Vlas) vindt dat de basisscholen dringend meer geld en een minimum aan pedagogische en administratieve omkadering nodig hebben. De schoolhoofden klagen dat het nieuwe decreet op het basisonderwijs hen met een kluitje in het riet stuurt. Ze klagen dat ze taken verkrijgen. Daardoor komt hun eerste opdracht, de pedagogische ondersteuning van leerkrachten, in het gedrang.

■ De aangepaste onderwijsbegroting voor 1997, uitgedrukt in termen van beleidskredieten, bedraagt **239.301,9 miljoen frank**. Beleidskredieten zijn de som van alle soorten kredieten waarmee men een effectief beleid kan voeren en die men niet enkel gebruikt voor betalingen. De initiële begroting bedroeg 238.920,9 miljoen frank. Het verschil bedraagt dus slechts 0,16 procent.

■ Vlaams onderwijsminister *Luc Van den Bossche* en de Nederlandse minister *J.M.M. Ritzen* (Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen) ondertekenden het nieuwe actieprogramma GENT IV voor de **Vlaams-Nederlandse samenwerking** op het terrein van onderwijs. GENT IV heeft aandacht voor alle onderwijsniveaus, voor de onderwijsontwikkeling en -innovatie en het onderwijskundig onderzoek.

■ Een kwart van de middelbare scholieren in Rotterdam-Zuid neemt naar eigen zeggen wel eens een **wapen** als een mes, knuppel, traangasbusje of pistool mee naar school. In de meeste gevallen gaat het om een mes. Meisjes geven de voorkeur aan een busje traangas.

■ Volgens de Verenigde Naties lijden 158 miljoen kinderen aan **ondervoeding** en zijn 842 miljoen volwassenen **analfabeet**.

Vanaf deze maand is er een andere prestatieregeling voor het personeel van het basisonderwijs. Ze is zoveel mogelijk eenvor-

De nieuwe klokuren

PRESTATIEREGELING

mig gehouden voor onderwijzend en paramedisch personeel. De nieuwe regeling voorkomt vooral misbruiken en overvraging van leerkrachten. Maar kent u al het verschil tussen opdracht, hoofdopdracht en schoolopdracht?

De *opdracht* van een personeelslid omvat alle taken, ook de taken die een leerkracht thuis uitvoert, zoals lesvoorbereidingen, correctiewerk en verslagen opstellen. Ook de administratieve taken behoren hier toe.

De *schoolopdracht* is het grootste deel van de opdracht. Ze omvat de taken die men in schoolverband uitvoert, namelijk de hoofdopdracht en andere bijkomende taken.

De leden van het onderwijzend personeel die voltijds werken, hebben een wekelijkse schoolopdracht van maximum 26 klokuren. Ze presteren die binnen de periode van normale aanwezigheid van de leerlingen. Die periode is begrepen tussen 15 minuten vóór de eerste les en 15 minuten na de laatste les, zowel 's morgens als 's namiddags.

Nieuw

De schoolopdracht wordt *in principe* binnen deze periode gepresteerd. Zit daar een angeltje onder? Het BOC (Basis Overlegcomité in het officieel onderwijs) of het LOC (Lokaal Onderhandelingscomité in het vrij onderwijs) kan namelijk ter plaatse oordelen dat andere taken buiten de 26 uren vallen. BOC's en LOC's worden bijgevolg heel belangrijk. In scholen waar geen BOC of LOC van de grond kwam of waar geen ander orgaan is

waarin werkgever en werknemer samen zitten, beslist het schoolbestuur (inrichtende macht).

Oudercontacten en personeelsvergaderingen vallen buiten de 26 klokuren. Dat is nieuw. Voorts was het, volgens de onderwijsverheid nooit de bedoeling de prestatie in minuten te gieten. De lokale school krijgt meer autonomie voor een eigen prestatieregeling. De overheid van haar kant zorgt er voor dat leerlingen en ouders krijgen waarop ze recht hebben.

Beleidsondersteuning

De *hoofdopdracht* is dan weer het grootste deel van de schoolopdracht. Voor een leerkracht is dat in principe lesgeven. Voor het paramedisch personeelslid de kindgebonden opdracht. De hoofdopdracht van het voltijds onderwijzend personeel bedraagt ten minste 24 (22 voor het buitengewoon onderwijs) en maximum 28 lestijden.

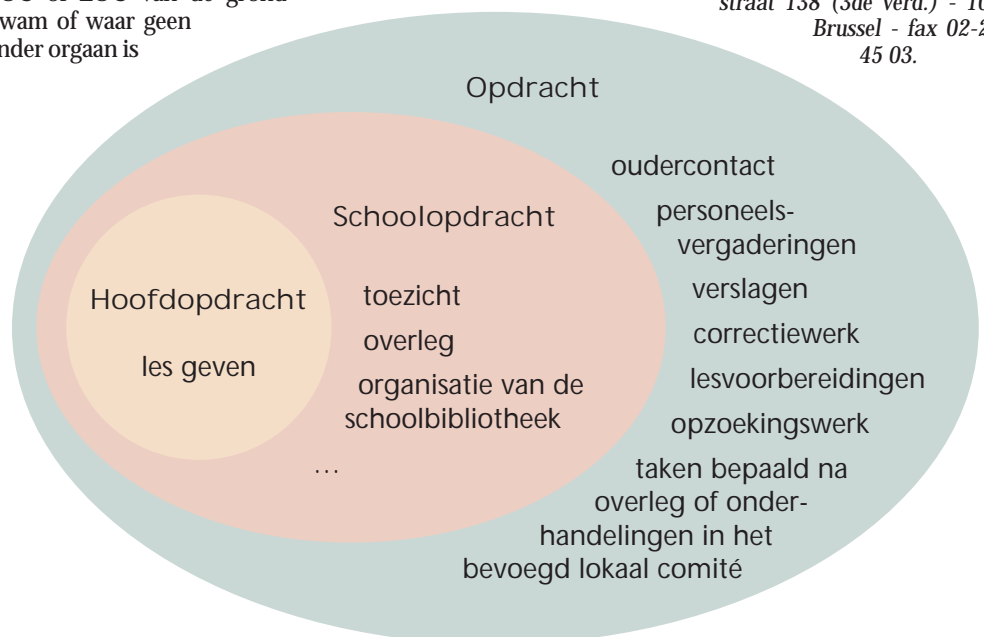
Vanaf 1 september 1997 krijgen grote scholen aanvullende lestijden voor beleidsondersteuning. Deze kunnen worden toegewezen aan het onderwijzend personeel of aan de adjunct-directeur met een lesopdracht belast. De hoofdopdracht van een personeelslid kan dus bijvoorbeeld bestaan uit 10 lestijden beleidsondersteuning en 14 lestijden lesopdracht.

Discriminatie

Vanaf deze maand worden een aantal principes, die gelden voor het onderwijzend personeel, doorgetrokken naar de paramedici (logopedisten, kinesitherapeuten, verplegers, ergotherapeuten en kinderverzorgers). Hun hoofdopdracht bedraagt nu ook 24 tot 28 lestijden en hun schoolopdracht 26 klokuren. Vroeger was er nog een verschil tussen de verschillende disciplines. De logopedisten presteerden 30 lestijden van 50 minuten en de kinesisten, kinderverzorgers en verplegers 32 lestijden. Deze discriminatie is nu weggewerkt. ■

U kunt de gratis brochure over het Decreet Basisonderwijs - 25 februari 1997 - bestellen bij het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - departement Onderwijs - administratie Basisonderwijs - Koningsstraat 138 (3de verd.) - 1000 Brussel - fax 02-211 45 03.

Oudercontacten en personeelsvergaderingen vallen buiten de klokuren. Dat is nieuw.

klasse
!idee

MEESTERSTUKKEN

Cultuur in de klas. Voor een aantal leerkrachten de logica zelve, voor anderen één uitstap per jaar. Maar dat kan snel veranderen. Niet enkel zitten *cultuurlessen* nu vervat in de eindtermen, de Vlaamse culturele centra begrijpen meer dan ooit dat de leerkracht meer nodig heeft dan een goede voorstelling om zijn leerlingen een duurzaam cultuurbad te geven.

Wilt u didactisch materiaal om met uw leerlingen te werken rond theater, dans, muziek, film, tentoonstelling? Wilt u een toneelstuk, film, dansspektakel enz. gratis vooraf meemaken met uw leerlingen als invalshoek? Tussen 24 oktober en 30 november bent u de VIP-gast in 90 culturele centra, kinderkunstcentra en musea in heel Vlaanderen. Dan worden bijna 100

Meesterstukken gratis op uw leest geschoeid. Al wat u moet doen, is de Meesterstukken-brochure aanvragen. Vul snel de bon in.

Na het succes van de eerste Meesterstukken, precies twee jaar geleden, is het aanbod in deze tweede editie nog uitgebreid. Naast de culturele

centra doen nu ook de kinderkunstcentra en kunstmusea mee.

Via de bon in Klasse vraagt u de catalogus van Meesterstukken aan. U krijgt dan gratis een compleet overzicht van het aanbod, praktische informatie en een aantal bons waarmee u zich voor een meesterstuk kunt inschrijven. Zo'n bon stuurt u dan volledig ingevuld naar het culturele centrum waar

het meesterstuk van uw keuze plaatsvindt. Dubbel werk dus, maar met zes bons per catalogus wacht u een meervoudige beloning. Wat u ook kiest, u krijgt een VIP-behandeling: workshop, voor- of nabespreking, babbelen met de uitvoerder, didactische map enz., de koffie niet te vergeten. Meesterstukken is een initiatief van de Vlaamse culturele centra in samenwerking met de Cultuurcel van het departement Onderwijs en KLASSE. Een instap voor uw klas, verruiming van uw horizon, een idee voor die andere kunsttak... Bekend of onbekend, 100 Meesterstukken uit alle kunstvormen en voor alle onderwijsniveaus. Enkele blikvangers.

1. Theater

Kleuters maken kijkend, luisterend, meelevend en knutselend kennis met (poppen)theater, van *Blokjerond* tot *Krokodil en Olifant*. Met thema's als nieuwsgierigheid, kansarmoe, *leuke vaders*... Grote poppen, spanning of poëtisch mysterie zullen lagere-schoolkinderen beslissend aanspreken, als ze niet eerder vallen voor eenmancircus. Klassiekers als *Cyrano*, *De Kapellekensbaan* en scènes uit de werken van *Molière* komen vernieuwd uit de molen voor 16-plussers, al is een hedendaagse komedie over kunst een even goede binnenkomer. Of waarom in een actieve workshop niet zelf in de huid kruipen van de «monsters» aan de andere kant van de klas? Hoe u met theater in de klas werkt, leert u in gesprekken met de makers.

2. Muziek

In *Het Muzieklabrynt* worden kinderen op hun zoektocht door gangen verrast door verschillende geluidsbronnen. Alle principes van geluidsproductie komen aan bod. 4- tot 12-jarigen kunnen er maar goed mee zijn. Dat geldt ook bij *Don Giovanni*, een bewerking voor kinderen. Hoe u de blokfluit in de klas van 10- tot 14-jarigen introduceert, verneemt u via Duitse en Italiaanse barokmuziek. Voor 16-plussers is *De Pampa*'s een muzikaal-theatraal-poëtische montage rond teksten, verhalen en liederen met als centraal thema's de grote, mythische vlakke in Argentinië. En voor u is er een workshop rond de

tango. Voorts gooien jonge klassieke musici voor het secundair een brug naar o.a. *Claude Debussy*.

3. Dans

Twaalf jaar dwangarbeid. Als dat de school niet is, dan is het zeker *Kop Eraf*, danstheater dat heel dicht bij de leerlingen staat (6-12 jaar). Hoe u met dans werkt in de lagere school leert u in de workshop bij *Geen Assepoes*. Voor 16-plussers is *To Crush Time* misschien een spiegel: jongeren tegenover de snelle en verwarrende buitenwereld. Elders staat de emotionele beleving van het individu tegenover macht en manipulatie centraal. De workshop hedendaagse dans op school kan uw kopje thee zijn. De verhouding tussen abstractie en betekenis en tussen formele en natuurlijke beweging ten slotte wordt uitgediept op minimalistische muziek.

4. Film

Schaken, maar ook vriendschap en engagement, daar gaat het om in *Lang leve de Koningin!* En als u wilt weten hoe u zinvol en hedendaags met film kunt werken in de klas, dan is de workshop van *Jekino* aanbevolen. Erg geschikt is ook de film *Ronja Rövardotter*, een film in de ruwe, fantastische wereld van *Astrid Lindgren*, met als thema's vriendschap, zelfstandig worden, wensen en kiezen. Films voor alle leeftijden.

5. Literatuur

Filosofen vanuit beeldende kunst en literatuur kan in *De Kooi*. In de workshop kruipt u in de huid van uw leerlingen en maakt u kennis met de kooien in uw eigen hoofd. Een activiteit waar geen leeftijd op staat. En in *Geletterde Mensen* vormen de fantasiewereld van een elfjarige, taal en allerhande materialen dé cocktail voor 8-plussers. Boeken gaan leven voor al uw leerlingen.

6. Tentoonstelling

Volksgebruiken, rituelen en artistieke uitingsvormen rond de boom, klankobjecten die horen, zien en voelen combineren in een totaalervaring, beeldtaal ontleend aan computerpictogrammen, een initiatie in de architectuur of een kennismaking met *Art Nouveau*... Meesterstukken voor elk niveau. In heel wat tentoonstellingen leren leerlingen kijken naar schilderijen, foto's, voorwerpen of beelden. Basistechnieken, onder meer van de fotografie, komen in praktische sessies aan bod. Elders vindt een opgravingscampagne plaats of gaat het *Met de tram naar Kongo*. Tenzij u liever met *De Kelten in Vlaanderen* blijft?

7. Extra: Pierrot Lunaire

Beeldend kunstenaar *Frank Maieu* maakte vorig jaar met ruim zestig werken een geschilderd dagboek. Eén ervan noemde hij *Pierrot Lunaire*. **De eerste 25 deelnemers aan elk atelier, workshop of voorstelling van Meesterstukken krijgen een reproductie van het schilderij in posterformaat, genummerd en gehandtekend door de kunstenaar zelf, plus een didactische map.** Daarin informatie over de schilder en uitgewerkte lesvoorstellen van leraar-kunstenaars om met Pierrot Lunaire als inspiratiebron andere kunstvormen te introduceren in uw klas: theater, dans, muziek enz.

U kunt ook deelnemen aan **Extra-Meesterstukken** rond dit schilderij. Op bepaalde datums verzorgen de auteurs van de map actieve workshops. De vijf mogelijk invalshoeken zijn beeldende kunst, dans, drama, muziek en media. U kunt op één dag twee workshops volgen of voor een formule kiezen waarbij u één workshop volgt en vervolgens ervaringen uitwisselt met collega's die een andere workshop hebben gevolgd. Inschrijven doet u rechtstreeks bij het centrum van uw keuze en via de gewone inschrijvingsstroken in de brochure Meesterstukken.

De vorige editie van Meesterstukken kende een overrompelend succes. Toch bleven een aantal workshops, ateliers en voorstellingen de dag zelf zwaar onderbezet, hoewel ze op papier waren volgeboekt. Daarom de dringende vraag: hebt u een ticket voor een Meesterstuk en kunt u in extremis niet komen, bel dan zo snel mogelijk het cultureel centrum. U doet er een andere collega een plezier mee. En mocht u een meesterstuk missen, de meeste zijn in de loop van het jaar ook in andere culturele centra te zien. Vraag het programma van de centra in uw buurt.

EEN VIP-PAS VOOR MEESTERSTUKKEN

μ *Ja, stuur mij volledig gratis de uitgebreide brochure MEESTERSTUKKEN met toelichting en inschrijvingsformulieren voor alle culturele evenementen die ik graag wil meepikken.*

NAAM:

ADRES:

FUNCTIE:

SCHOOL:

Stuur deze bon zo snel mogelijk terug naar
CANON Cultuurcel - Koningsstraat 138 - 1000
Brussel

DE ZETEL

S

In het toneelstuk *De Zetel* spreekt de toneelfiguur Peggy als een stem uit de **Vierde Wereld**. Een verhaal van vechten tegen vernedering, meer nog dan tegen de honger. Het stuk is gebaseerd op authentieke getuigenissen en vond zijn weg al in heel wat secundaire scholen, ondersteund door een meereizende **tentoonstelling** en een **lespakket**. **Op maandag 13 oktober om 14 u. kunnen 500 KLASSE-lezers een gratis voorstelling van De Zetel bijwonen in de stadsschouwburg van Sint Niklaas.** Vraag schriftelijk (fax of briefkaart) een uitnodiging voor één of twee personen aan. Die wordt u per kerende post toegestuurd.

Steunpunt Welzijn - Fonteinstraat 38 - 9300 Aalst - fax 053-78 68 98

GERECYCLEERDE PC'S

a

U wilt betaalbaar informaticamateriaal kopen? **Eco PC Services** is een schakel tussen grote bedrijven met **afgeschreven pc-materiaal** en scholen die betaalbare pc's zoeken. Een alternatief voor lagere scholen die hun eerste informaticastappen zetten of voor scholen die de snelle evolutie van de pc-markt moeilijk kunnen bijhouden? **Eco PC Services** is een **invoegbedrijf**, erkend door de Vlaamse Gemeenschap, met als uitdrukkelijke doelstelling langdurig werklozen tewerkstelling te bezorgen. Het bedrijf koopt grote loten pc-materiaal van banken en bedrijven, maakt ze opnieuw gebruiksklaar (standaardconfiguraties van 386 tot Pentium) en verkoopt ze door aan scholen (zes maanden waarborg en herstellingsdienst na garantieperiode).

Eco PC Services - De Bosschaertstraat 117 - 2020 Antwerpen - tel 03-216 28 86 - fax 03-237 23 88 - ecopc@ecopc.be

VERGILIUS, CICERO EN PLATO

S

Leerkrachten (met hun klas) en leerlingen derde graad secundair onderwijs kunnen opnieuw deelnemen aan vertaalwedstrijden Latijn en Grieks. Leerlingen Latijn (eerste jaar derde graad) krijgen voor de **Vijfde Latijn-Olympiade** klassikaal een tekst van *Vergilius* voorgeschooteld. Leerlingen Grieks (tweede jaar derde graad) gaan voor de **Tweede Grieks-Olympiade** klassikaal aan de slag met een tekst van *Plato*. U kunt op elk moment voor deze wedstrijden inschrijven, maar het eindresultaat wordt wel verwacht vóór 30 januari.

Leerlingen Latijn (tweede jaar derde graad) kunnen hun vertaalkrachten meten in een individuele wedstrijd op basis van een tekst van *Cicero*. Voor deze wedstrijd kunnen uw leerlingen inschrijven tot 7 november. De wedstrijd vindt plaats op 14 januari. Uit de laureaten selecteert de jury de leerlingen die voor de Vlaamse Gemeenschap deelnemen aan de internationale *Certamen Ciceronianum Arpinas* in Italië (in mei).

U en uw leerlingen kunnen voor alle wedstrijden inschrijven via ARGO of via de koepelorganisaties. De **contactpersonen** zijn: ARGO - *Theo Brabants - J. De Lalaingstraat 28 - 1040 Brussel*; CVPO - *Hilde Van Dormael - Albertinaplein 2 bus 4B - 1000 Brussel*; OVSG - *Frieda Van Camp - Ravensteingalerij 3 bus 7, 2de verdieping - 1000 Brussel*; VVKSO - *Felix Claus - Guimardstraat 1 - 1040 Brussel*.

MOZAÏEK

a

Hebt u interesse voor een voorstelling van het Cirque du Pékin, commedia dell'arte, Freek de Jonge, het Ballet van Vlaanderen, de Carmina Burana? Op **19, 20 en 21 september** wordt met een **Mozaïek van ruim 100 initiatieven** het seizoen van de Vlaamse culturele centra feestelijk geopend. Alle kunstvormen in één grote culturele driedaagse. U verneemt er alles over via de media.

Met een eenvoudig telefoontje kunt u **drie waardebonnen van 150 fr. elk** winnen. Die kunt u samen of afzonderlijk gebruiken tijdens de driedaagse. Stevige reducties dus. Bel 0900-29 200. Een organisatie van de **Federatie van Vlaamse Erkende Culturele Centra (FEVECC)**.

HET GEHEUGEN VAN DE FILM

S

Van 7 tot 18 oktober kunt u tijdens het **24ste Internationaal Filmfestival van Vlaanderen-Gent** opnieuw uw leerlingen laten kennismaken met **filmklassiekers** in de sectie **Het geheugen van de film**. Dit jaar is het thema **Film en repressie/Blacklisting**, met 17 films van «slachtoffers» en «verkliekers» van de beruchte **House Committee on Un-American Activities**. Een tweede luik heeft het over **Film als taboebreker**,

17 films die bij hun verschijnen controverses uitlokten. Alle vertoningen vinden plaats in *Sphinx* (Korenmarkt). Een ticket kost 100 fr. (namiddag) of 150 fr. (avond) per leerling. Er is een **gratis jongerengids** met informatie over alle vertoonde films. De voorverkoop start op 1 oktober. Er zijn speciale NMBS-tarieven.

24ste Internationaal Filmfestival Vlaanderen-Gent

Kortrijksesteenweg 1104 - 9051 Gent - tel 09-211 89 46 - fax 09-221 90 74 - www.surf-inn.be/filmfestival-info@filmfestival.be

Voor 50 cinefiele leerkrachten heeft **KLASSE twee gratis tickets klaarliggen**. Stuur vóór 30 september een briefkaart met uw naam en adres naar **KLASSE - Filmfestival - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel**. U kunt dan met uw partner gratis naar de film.

PAK JE PEN

b

Leerlingen van het 5de en 6de leerjaar kunnen deelnemen aan de **tweejaarlijkse verhalenwedstrijd van ECI**. Ze nemen individueel deel, maar u kunt wel hun verhalen verzamelen en in één bundel doorsturen. Een extra stimulans: de eerste twintig leerkrachten die zo'n bundel opsturen, krijgen een boek als geschenk.

Het motto luidt Pak je pen en schrijf een brief! De eerste prijs is een reis naar Disneyland (Verenigde Staten) voor de winnaar en zijn of haar ouders. De vijftig best gerangschikte deelnemers mogen met hun ouders deelnemen aan het eindfeest in Planckendaal. De vijf beste schrijvers mogen hun klas (en leerkracht) meebrengen. Zij krijgen ook een fiets én een boekenpakket voor de klasbibliotheek. Elders in dit nummer vindt u meer informatie over deze wedstrijd én een antwoordkaart om het volledige reglement aan te vragen.

ECI-Verhalenwedstrijd - Plantin en Moretuslei 220 - 2018 Antwerpen - tel 03-271 17 45 - fax 03-235 61 06

WEDSTRIJD SCHOOL-MANAGEMENT

S

Secundaire scholen kunnen inschrijven voor de schoolmanagementwedstrijd van *De Vlerick School voor Management*. Het thema is **Teamwerk in het secundair onderwijs**: individuele interactie van teamleden, inhoudelijke bijdrage aan het team door teamleden, beslissingsproces binnen teams, relatie tussen team en organisatie waarbinnen het functioneert en ten slotte de afstemming van het team op de managementstijl van de directeur.

De wedstrijd loopt van oktober tot mei. U kunt deelnemen met één tot drie **bestaande teams** (3 tot 15 deelnemers per team), d.w.z. mensen die voor een specifieke opdracht geruime tijd samenwerken: de directie als team, vakwerkgroepen, overlegteams van afdelingshoofden, secretariaat, directies van samenwerkende scholen enz.

Elk team krijgt vier vragenlijsten. Op basis van de feedback op die vragenlijsten formuleert elk team uiteindelijk voorstellen om zijn teamwerk optimaal te maken. Een aantal teams wordt uitgenodigd voor een finale in april.

De Vlerick School voor Management - Fannie Debussche - Bellevue 6 - 9050 Ledeberg - tel 09-210 97 82 - fax 09-210 97 00 - fannie.debussche@rug.ac.be

COMENIUS

b

Van 20 tot 24 september kunnen **leerkrachten en directies basis-onderwijs** deelnemen aan een internationaal contactseminarie in Bilzen. In het kader van Comenius, Actie 1, onderzoeken collega's uit Vlaanderen, Denemarken, Zweden, Noorwegen, Duitsland, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk de mogelijkheden van **grensoverschrijdende schoolprojecten** (met o.a. aandacht voor praktische informatie en subsidiemogelijkheden). Vijftien Vlaamse scholen kunnen gratis deelnemen.

Landcommanderij Alden Biesen - Guy Tilkin - Kasteelstraat 6 - 3740 Bilzen-Rijkhoven - tel 089-51 93 52 - fax 089-41 70 33 - alden.biesen@pophost.eunet.be

LINGUA

S

Van 22 tot 26 oktober is Alden Biesen opnieuw het decor van een contactseminarie. Een dertigtal leerkrachten uit Vlaanderen, Tsjechië, Hongarije, Roemenië, Finland en Griekenland wisselen informatie uit over de verschillende onderwijs-systemen. Daarnaast krijgen de deelnemers praktische informatie om met een **Lingua E GOP (Gemeenschappelijk Onderwijsproject)** te starten. Vijftien Vlaamse secundaire scholen (alle types) kunnen gratis deelnemen.

departement Onderwijs - Hilde de Veirman, Lingua-coördinator - tel 02-210 52 89 - fax 02-210 53 55 - hilde.de.veirman@smtpgate.depond.be of Landcommanderij Alden Biesen - Guy Tilkin - tel 089-51 93 52 - fax 41 70 33 - alden.biesen@pophost.eunet.be

LINGUA

ONBEGRENSD

S

De **nieuwsbrief Onbegrensd** bevat informatie over internationale samenwerking in het secundair onderwijs, praktijkvoorbeelden, initiatieven voor directies, leerkrachten en/of leerlingen enz. U kunt deze nieuwsbrief **gratis thuis in de bus** krijgen. Schrijf of fax een briefje naar **departement Onderwijs - RAC Arcadengebouw - administratie Secundair Onderwijs - kantoor 5095 - 1010 Brussel - fax 02-210 53 55**.

EUROPOLIS

S

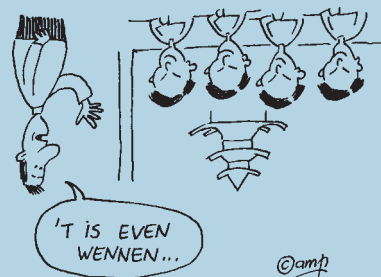
In februari en maart kunnen leerlingen derde graad secundair onderwijs een **simulatie** bijwonen van een **plenaire zitting van het Europees Parlement**. Per sessie vaardigen 10 Vlaamse, Waalse en Brusselse scholen gedurende twee dagen 10 leerlingen af om te **debatteren over actuele onderwerpen**. De zittingen vinden plaats in de gebouwen van het Europees Parlement in Brussel. De voertalen zijn Nederlands en Frans (met simultaanvertaling). Meer informatie en kandidaturen tot 30 september bij **Eufrasie - Agnes Claeys - tel 016-20 62 44 - fax 016-23 91 27** of bij **Europees Parlement - Etienne Boumans - tel 02-284 28 02 - fax 02-230 75 55**.

EUROPADAGEN

S

Sinds 1960 organiseert **Stichting Ryckvelde Europese vormingsdagen voor jongeren vanaf 17 jaar**. De begeleidende leerkracht stelt zelf een dagprogramma samen uit een hele waaier lezingen (Europese actualiteit, historiek...) en actieve werkvormen (Eurocartoonale, simulatieoefening Noord-Zuid...) of u kiest voor een dagpakket (speciaal voor TSO en BSO, rond de EU enz.). De kostprijs is 430 fr. per leerling (middagmaal inbegrepen).

Een uitgebreide folder is te verkrijgen bij **Stichting Ryckvelde - Ryckvelde 10 - 8340 Damme - tel 050-35 27 20 - fax 050-37 11 01 - ryckvelde@unicall.be**

LERAARS AAN DE
ANDERE KANT

©amp

EURO

a

De Euro is een handige én **gratis brochure** van de **Federale Voorlichtingsdienst** over de Europese eenheidsmunt. Waarom doet België mee? Hoeveel zal de Euro waard zijn? Hoe en wanneer wordt hij ingevoerd? Wat zal er voor u veranderen? De brochure geeft u een antwoord op al deze en nog meer vragen. U vindt ze in het Postbus 3000-rek in uw postkantoor.

Met andere vragen, opmerkingen, suggesties kunt u terecht bij **Postbus 3000 - 1040 Brussel 4 - euro.fgov.be - P3000@belgium.fgov.be**

VVOB

a

Ruim 160 Vlamingen werken voor de *Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en technische Bijstand (VVOB)* in Afrika, Azië en Zuid-Amerika in een ruime waaier van **onderwijsprogramma's, opleidingscycli en onderzoeksprojecten**. Momenteel zijn er een heleboel vacatures. VVOB biedt arbeidscontracten van twee jaar (hernieuwbaar), met salaris, expatrieringsvergoeding en verzekeringen. Vastbenoemde leerkrachten genieten van terbeschikkingstelling voor bijzondere opdracht in het buitenland.

In de week van 22 september is er een **infodag** over het statuut van VVOB-coöperant en over de **openstaande vacatures**. U kunt hiervoor inschrijven tot 17 september.

VVOB - Maria Theresiastraat 21 - 1000 Brussel - tel 02-217 76 15 - fax 02-217 57 73 - info over vacatures: BRTN-Teletekst p. 793 - www.brtn.be of www.vdab.be - WIS-computer van VDAB - VDAB-vacatures op BRT 1, 2 en Studio Brussel.

KLASSE-SERVICE

a

• In 1998 organiseert de provincie Antwerpen de **5de Kinderprovincieraad**. Leerlingen derde graad lager onderwijs komen zo in contact met politieke besluitvorming. Als u met uw klas ook wil meewerken, neemt u meteen contact op met *Provinciebestuur van Antwerpen - Anja Neels, coördinator Kinderprovincieraad - Koningin Elisabethlei 22 - 2018 Antwerpen - tel 03-240 51 01 - fax 03-240 51 77*.

• Meisjes (en jongens) van 16 tot 26 jaar (geen ervaring nodig) beginnen in oktober te repeteren voor de theaterproductie **An** (naar Antigone van Sofokles). De première is op 17 april. Bellen naar *Mark Bultereys - Centrum voor Amateurkunsten - Veeweydestraat 24-26 - 1070 Brussel - tel 02-555 06 00 - fax 02-555 06 10 - cccva@ecna.org*.

• U hebt een **zwangere leerlinge** in de klas? Informatie, steun en hulpverlening vindt u bij *Centrum voor Actuele Gezinsplanning - Bervoetstraat 40 - 2000 Antwerpen - tel 03-225 08 02*.

• U zoekt aangepaste, kind- en gebruiksvriendelijke **computerprogramma's** om leerlingen derde kleuterklas tot derde leerjaar te helpen bij het verwerven van de nodige **basisvaardigheden voor beginnend rekenen en lezen**? Misschien kunt u eens contact opnemen met uw collega en (betroonde) programma-ontwerper *Hubert Claesen - Helbeekplein 3-4 - 3500 Hasselt - tel 011-22 86 29*.

• Ik ben vastbenoemd lerares Nederlands-Engels-Duits, LSO en geef les aan het KTA in Lier, maar woon in Gent. Ik zoek een school dicht bij huis. **Wie wil ruilen?**

Chris Bens - Karperstraat 75 - 9000 Gent - tel 09-233 11 78

• Voor alles wat u ooit wilde vragen (maar niet wist aan wie) over **thuisonderwijs**, kunt u voortaan terecht bij de fam. *Raf Degeest & Myriam Van Regenmortel - Leuvensesteenweg 745 - 2812 Muizen - tel en fax 015-51 25 19*.

LERAARS OP REIS

a

• *Greet Van Tongeren* (Aartselaar) is deze zomer dankzij **KLASSE** en Eurostar gratis een weekend naar Londen geweest. Zij was de grote winnares van de **enquête-wedstrijd** (KLASSE nr. 75).

• **Cheops** was de enige correcte oplossing van onze grote **zomerwedstrijd** (KLASSE nr. 76). *Justina Timmermans-Bossers* (Kapellen) stuurde ons een kaartje uit Parijs en sleept hiermee de reischeque van 50.000 fr. in de wacht.

DE GROTE OORLOG VAN MARTINUS

a

De grote oorlog van Martinus confronteert lezers van 11 tot 16 jaar met de verschrikkingen van WO II. Thema's als ontreding, angst, anti-semitisme en racisme komen sterk tot uiting, maar de hoop blijft aanwezig als een rode draad door het verhaal. Op aanvraag komen de auteur *Patricia de Landtsheer* en iemand uit de joodse gemeenschap in de klas een lezing verzorgen rond het thema ondergedoken kinderen. Het boek telt 176 blz. en kost 495 fr. (*uitgeverij Abimo - tel 052-46 24 07*). Een lezing door 2 personen (2 lessen) kost 3000 fr + 8 fr per km.

Patricia De Landtsheer - Spoorwegstraat 69 - 9200 Dendermonde - tel 052-21 11 80

LEERLINGENPARTICIPATIE

S

Met **Startersaanbod** krijgt u de kans om op maat van de school, in de school zelf, onder deskundige begeleiding, de eerste stappen te zetten om uw leerlingen meer bij het schoolleven te betrekken. U kunt het **Startersaanbod** plannen gespreid over het schooljaar (max. zes halve dagen). Het aanbod is volledig gratis (max. 30 secundaire scholen). Leerkrachten en directieleden (ervaring met leerlingenparticipatie) kunnen deelnemen aan **Regio-**

nale Studiedagen. Er zijn drie cycli van telkens twee studiedagen over de thema's **Uitwisselen en confronteren**, **Uitdiepen van inhouden** en **Oefenen in communicatie**. Deelnemen kost 800 fr. per persoon per cyclus, middagmaal en koffie inbegrepen. Er zijn 30 deelnemers per cyclus (max. twee per school; eventueel komen er bijkomende studiedagen).

Voor **leerkrachten-directie-duo's met flink wat ervaring in leerlingenparticipatie** is er een **Residentiele Tweedaagse** met uitwisseling van ervaringen, verkennen van de grenzen van participatie, ontwerpen van een schoolspecifiek actieplan enz. De tweedaagse vindt plaats van 20 tot 22 november in *De Ceder* in Deinze. Deelnemen kost 3000 fr. per school, overnachtingen, maaltijden en koffie voor twee personen inbegrepen.

Op school vindt u een uitgebreide brochure met alle informatie. U moet voor deze programma's wel inschrijven uiterlijk op 17 oktober.

Koning Boudewijnstichting - Jouw School is Onze School - Brederodestraat 21 - 1000 Brussel - tel 02-549 02 14 - fax 02-511 52 21

MEER NATUUR OP SCHOOL

a

De **UAB Natuur Prijs 1998** geeft u en uw leerlingen de kans om in of rond de school plaats vrij te maken voor een nieuw stukje groen, om een bestaande natuurplek verder te ontwikkelen of een sensibiliseringscampagne rond een natuurbehoudsprobleem uit te werken. Nieuw dit jaar: de projectenwedstrijd staat open voor zowel het basisonderwijs als het secundair onderwijs én de tekenwedstrijd bestaat niet meer.

De **UAB Natuur Prijs 1998** is een initiatief van verzekeringsmaatschappij **UAB**, met wetenschappelijke en pedagogische steun van het **Wereld Natuur Fonds (WWF)**. Wilt u ook meedingen naar de prijzenpot van 1,2 miljoen frank? Vraag dan snel, per briefkaart, een deelnemingsformulier aan (inzenden vóór 30/11) bij **UAB - Christine Canivet - Marcel Thirylaan 208 - 1200 Brussel - fax 02-778 53 98**.

GLOBAL (EX)CHANGE

a

Tot 30 oktober kunt u zich met een groepje leerlingen (14 tot 18 jaar) inschrijven voor het **wetenschapsproject Global (Ex)Change**, een initiatief van *Focus Research*. Naast Belgische nemen ook Franse en Italiaanse scholen deel. Er zijn twee **denkspistes: De verstoring van het systeem aarde** en **Naar een nieuw samenlevingscontract tussen mens en aarde** over de thema's water, klimaatveranderingen, bosbeheer, biodiversiteit, overbevolking, biotechnologie, afvalberg en de relatie economie-ecologie. Elke deelnemer krijgt twee gratis **onderzoeksschriften** met allerlei opdrachten en experimenten. U kunt deze opdrachten integreren

in de lessen aardrijkskunde, biologie, milieu, scheikunde, natuur, ethiek enz.

Op 6 mei 1998 is er een **ontmoetingsdag** met alle Belgische scholen. De apotheose van de actie is een **wetenschappelijk congres** in het *Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN)* in Brussel, met onderzoekers en professoren én de deelnemende jongeren uit België, Frankrijk en Italië. Dit congres sluit aan op de **tentoonstelling Leven of overleven? In welke wereld leven wij morgen?** (vanaf oktober in het KBIN).

Focus Research - Sophie Rottiers - Triomflaan 63 - 1160 Brussel - tel 02-647 77 13 - fax 02-647 31 57 - srottier@ulb.ac.be

(advertentie)

Op reis met de leerlingen via

JEKA^{v.z.w.}

Jeugdkampen - Sociaal Toerisme
over de grenzen heen

St. Paulusjeugdkampen - lic. A1205
Ambiorixsquare 32 bus 28
1000 Brussel
tel.: (02)230 84 55
fax: (02)230 42 42
Internet: <http://www.jeka.be>
E-mail: jeka.vzw@glo.be

*Actief
Avontuurlijk
Subliem*

ca. 120 prima jeugdlogementen
in 11 Europese
bestemmingen
reis en verblijf
tegen kostprijs
permanente service
ter plaatse
huis helemaal privé
voor uw groep

Vraag gratis de nieuwe video én brochure!
Reisdata en prijzen voor zomer '98 vanaf nu beschikbaar!

GRATIS
INFOREIS
naar Tirol
in oktober
e.k.

(advertentie)

HERFST MET KLASSE a

Wie Limburg met KLASSE heeft gemist in de zomer, kan nu de herfst proeven in heel Vlaanderen. Op zaterdag 18 oktober van 9.30 tot 17.00 uur is het immers opendeurdag voor leerkrachten - alle niveaus - met partner of gezin in vier natuureducatieve centra van de Vlaamse Gemeenschap (AMINABEL), in verschillende provincies. U krijgt een kijk op de natuureducatieve activiteiten, gidsen houden u op het goede spoor op talrijke natuurleerpaden, u maakt kennis met hypermoderne leslokalen waar u uw lessen rond natuur en milieu nog boeiender kunt maken, er liggen informatieve pakketten klaar... en dat alles gratis. Stuur meteen de bon in en verzeker u van deelname.

In elk centrum krijgt u uitgebreide informatie over educatieve programma's en materiaal, zowel voor het basisonderwijs als voor het secundair. Dit is het aanbod, aan u de keuze:

1. Natuureducatief Centrum Kalmthout (provincie Antwerpen)

Vlak tegenover het natuurreservaat *De Kalmthoutse Heide* en naast het gemeentelijk Bijenteeltmuseum ligt het gloednieuwe Natuureducatief Centrum Kalmthout. Fauna en flora van de heide staan hier centraal met een interactieve tentoonstelling, begeleide excursies, heel wat documentatie en op 18 oktober ook: demonstraties van honingonderzoek, diertjes bestuderen door binoculaire lopen, microscopisch inzoemen op veenmos, zoetwater- en bodemanalyse, veldwerktechnieken, doorlopende video en dia-projectie enz. U maakt ook kennis met de goed uitgeruste natuurklassen waar u te allen tijde met uw klas terecht kunt.

NEC Kalmthout - Putssteenweg 129 - 2920 Kalmthout - tel 03-666 12 28 (vanuit Antwerpen: A12 richting Nederland, Bergen-op-Zoom, afrit 16 Starbroek, rechtdoor, na 10 km aan uw rechterkant, pal tegenover de ingang van het natuurreservaat)

2. Natuur- en milieueducatief centrum De Helix (provincie Oost-Vlaanderen)

In *Grimminge*, bij Geraardsbergen, werd een authentieke vierkants-hoeve verbouwd tot natuur- en milieu-educatief centrum. Op de bovenverdieping is de prachtige permanente tentoonstelling vrij toegankelijk. Hier verneemt u alles over de biotopen van de Denderstreek en de Vlaamse Ardennen. In de voor- en namiddag vertrekken rondleidingen door de educatieve tuin en excursies langs natuurleerpaden. U maakt ook kennis met het veldbiologisch onderzoek, het documentatiecentrum enz.

NME-centrum De Helix - Hoogvorst 2 - 9506 Grimminge - tel 054-32.04.92

- fax 054-31.04.90 (Geraardsbergen) (nabij "De Gavers", tussen Ninove en Geraardsbergen; in Grimminge zelf afslaan ter hoogte van de kasteelmuur, volg de wegwijzer)

3. Boseducatief Centrum Groenendaal (Vlaams-Brabant)

Hier lonkt het Zoniënwood en dus staan u geleide boswandelingen te wachten. Daarvoor werd onder meer een bosleerpad van 4 km aangelegd. De wandelingen met gids vertrekken om 10 uur (tot 12.30 uur) en om 14 uur (tot 16.30 uur). Op tijd zijn is de boodschap, tenzij u natuurlijk graag op eigen houtje op verkenning gaat. Dat kunt u trouwens ook met de fiets. Voorts kunt u hier het vernieuwde bosmuseum *Jan Van Ruusbroec* bezoeken, een uitgebreide en didactische tentoonstelling over het bos, bosgeschiedenis en bosbeheer. Verlies u een dag in het grootste loofbos van Vlaanderen.

Centrum Groenendaal - Duboislaan 6 - 1560 Hoeilaart - tel 02-657 59 25 (ter hoogte van het kruispunt van Groenendaal, ring rond Brussel, afrit Hoeilaart, Terhulpen of 5 minuten lopen van het schilderachtige stationetje Groenendaal; neem de trein Brussel-Louvain-la-Neuve)

4. Bezoekerscentrum De Watersnip (Limburg)

Een nagelnieuw centrum, midden in de gemeentebossen van de *Koerselse Heide*, het natuurreservaat *Vallei van de Zwarte Beek* en de uitgestrekte heide- en bosgebieden van het militair domein. Over dit gebied loopt een permanente doe-tentoonstelling. Daarnaast zijn er regelmatig wisselende gelegenheidstentoonstellingen. Rond de *Week van het Bos* staan wolven en inheemse roofdieren centraal. Voorts zijn er bosleerpaden, geleide natuurwandelingen, beheerwerken in het natuurreservaat en - niet te vergeten - een uitgebreide onderwijsmap. Uiteraard bezit ook dit centrum een projectieruimte, een gespecialiseerde bibliotheek en binnenkort ook een klaslokaal.

De Watersnip - Grauwe steenstraat 7/2 - 3582 Beringen-Koersel - tel 011-45 01 91 (E313, afrit 26 Beringen, richting Koersel, aan de kerk rechtdoor naar "De Watersnip")

HERFST MET KLASSE

μ Ja, ik wil graag alleen, met partner of het hele gezin (uw keuze aankruisen) een natuureducatief centrum bezoeken op zaterdag 18 oktober. Gratis.

NAAM:

ADRES:

SCHOOL:

ONDERWIJSNIVEAU:

Schrijf mij in op de bezoekerslijst voor het centrum van mijn keuze

- NEC Kalmthout - Putssteenweg 129 - 2920 Kalmthout
- NME-centrum De Helix - Hoogvorst 2 - 9506 Grimminge
- BEC Groenendaal - Duboislaan 6 - 1560 Hoeilaart
- Bezoekerscentrum De Watersnip - Grauwe steenstraat 7/2 - 3582 Beringen-Koersel

Stuur deze bon naar het centrum van uw keuze. U wordt er op 18 oktober met open armen ontvangen. U krijgt géén bevestiging. Uw naam komt op een speciale bezoekerslijst ter plaatse. Wie de bon instuurt, wordt ook echt verwacht. De gidsen staan klaar.

KLANT IS KONING!

Elders (journaal p. 12) leest u meer over het nascholingslandschap in Vlaanderen. Hier vindt u meer informatie over de **18 nascholingsprojecten** die het departement Onderwijs financiert.

• **Ontwikkelen en implementeren van een schoolwerkplan, met speciale aandacht voor het nascholingsplan** - basis- en secundair onderwijs - gratis - vzw *Nascholing in het Katholiek Onderwijs - Noorderlaan 108 - 2030 Antwerpen - tel 03-543 97 08 - fax 03-544 98 49*

• **Naar een actief leren** - basis- en secundair onderwijs en OSP - 7500 fr. - *Perspectief vzw - Gelbergenstraat 52 - 3471 Kortenaeken - tel 016-77 92 03 - fax 016-77 00 60 - perspectief@tornado.be*

• **Studiedag Nascholingsverhalen: beelden en voorbeelden + Cursus Nascholing als beleidsinstrument** - alle niveaus (studiedag op 8/10); basisonderwijs (cursus) - 1500 fr. voor studiedag; 4500 fr. voor cursus - *KULeuven - LINOv/UPV - Celestijnenlaan 200A - 3000 Leuven - tel 016-32 77 30 - fax 016-32 79 75*

• **Uw school als lerende organisatie** - directies basis- en secundair onderwijs - 3000 fr. - *Balans - Sociale Hogeschool - St. Annaplein 31 - 9000 Gent - tel 09-223 59 05 - fax 09-223 59 05*

• **Sociaal vaardig in het onderwijs** - basisonderwijs en eerste graad secundair onderwijs - 250 fr. - *SOVaCo - Polderbaan 119 - 9400 Ninove - tel en fax 054-33 10 81*

• **Leren leren in een krachtige leeromgeving: verantwoorde selectie van activerende didactische werkvormen a.d.h.v. leerstijlkenmerken bij leerlingen in de derde graad lager onderwijs** - derde graad lager onderwijs - gratis - *Centrum voor Nascholing - Dieleghemsesteenweg 24-26 - 1090 Jette - tel 02-477 16 07 - fax 02-476 02 04*

• **Ondersteuning van de invoering van de eindtermen Sociale vaardigheden (module 1) en Leren leren (module 2)** - basis- en secundair onderwijs - gratis - *KHLimburg - nascholingscel - Kempensesteenweg 400 - 3500 Hasselt - tel 011-30 04 94 - fax 011-30 04 99*

• **Jongeren aanspreken op hun leerkracht** - secundair onderwijs - gratis - *Stichting Lodewijk de Raet - Liedtsstraat 27-29 - 1030 Brussel - tel 02-240 95 00 - fax 02-242 26 10*

• **Aanvangsbegeleiding van jonge leerkrachten: een schoolgeestuurde benadering** - basis- en secundair onderwijs - 2000 fr. - *VUB-IDL - Pleinlaan 2 - 1050 Brussel - tel 02-629 36 24 - fax 02-629 36 36*

• **Vorming van mentoren voor beginnende leerkrachten. Een schoolgerichte aanpak** - secundair onderwijs - 2000 fr. - *RUG-DLO - St. Pietersplein 5 - 9000 Gent - tel 09-264 35 49 - fax 09-264 35 99*

• **Als team werken aan de uitbouw van zorgverbreding in kleuter- en lager onderwijs** - basisonderwijs - 2500 fr. - *Onderzoekscentrum voor Kleuter- en Lager Onderwijs - KULeuven - Vesaliusstraat 2 - 3000 Leuven - tel 016-32 62 55 - fax 016-32 67 74*

• **Een school, solidair met elk kind. Zorgverbredend schoolhouden in de basisschool** - kleuteronderwijs + eerste graad lager onderwijs - gratis - *Donchecentrum KHKempen, Campus Vorselaar - Lepelstraat 2 - 2290 Vorselaar - tel 014-50 93 42 - fax 014-50 93 44*

• **Gebruik van nieuwe media in het onderwijs** - basis- en secundair onderwijs en OSP - *AVSG vzw - Ravensteingalerij 3 bus 7 - 1000 Brussel - tel 02-502 09 05 - fax 02-502 12 64*

• **Internet (en intranet) in mijn klas: gebruik van HTML bij het ontwikkelen van leermateriaal en studiepakketten** - basisonderwijs - gratis - *Pedagogisch Centrum Antwerpen vzw - Meerlenhollaan 30 - 2660 Hoboken - tel 03-830 01 11 - fax 03-825 06 48*

• **Brusselse impuls voor technologie en software op school (BITS2)** - derde graad lager onderwijs + taakleerkrachten secundair onderwijs - gratis - *Vlaamse Gemeenschapscommissie - Sainctelettesquare*

17 - 1000 Brussel - tel 02-482 00 78 - fax 02-482 00 82

• **Ontwikkelen van attractief didactisch materiaal via powerpoint 7.0, van overheadtransparant tot interactieve multimedia** - basis- en secundair onderwijs en OSP - 5000 fr. - *VTT-OSP - Vakschoolstraat 41 - 9300 Aalst - tel 053-73 92 11 - fax 053-73 92 90*

• **Didactisch gebruik van hypermedia, www, internet en CD-ROM** - secundair onderwijs - 2000 fr. - *KULeuven - departement Computerwetenschappen - aggregaat Informatica - Celestijnenlaan 200 A - 3001 Heverlee - tel 016-32 75 38 - fax 016-32 79 96*

• **Gebruik van nieuwe media** - basis- en secundair onderwijs - gratis - *Centrum Permanente Vorming KHBrussel - Nieuwland 198 - 1000 Brussel - tel 02-512 32 59 - fax 02-512 29 06*

Meer informatie krijgt u bij de organisaties of het departement Onderwijs - administratie Ondersteuning - afdeling PMS-Navorming-Leerlingenvervoer - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel - tel 02-211 45 78 - fax 02-211 45 35

CANON MET KLASSE

Cultuurcel van het departement Onderwijs

NATIVE SPEAKERS 1: FRANS

U geeft Frans in de derde graad ASO of TSO? U zou het leuk vinden om voor twee verschillende groepen van elk maximum 25 leerlingen (één in de voormiddag, één in de namiddag) een kleine voorstelling van 50 minuten in uw klas te organiseren?

Vanaf 13 oktober kan dit! Een «conférence à la carte» gebracht door *Jean Debeve*, acteur en muzikant van *Théâtre de Galafronie*. Hij gaat interactief aan het werk in de klas en laat de leerlingen een evenwichtige woorden-maaltijd samenstellen. Conferentie, voorstelling, debat? Moeilijk in één woord te vatten, u proeft alleszins de Franse cultuur zoals nergens anders.

Bent u geïnteresseerd? Schrijf dan meteen in voor **dit gratis en beperkt aanbod van CANON**. Stuur CANON een fax met alle gegevens van uw school (adres, telefoon- en faxnummer, contactpersoon en gewenste data). La Galafronie neemt dan contact op om verder concreet af te spreken.

HO'BO

U bent verbonden aan een departement Lerarenopleiding (DLO) en u hebt *bijzondere interesse voor muzische vorming en cultuur en voor hun plaats in de lerarenopleiding*. U houdt *niet* van theoretiseren, *wél* van concrete nieuwe initiatieven mee helpen ontwikkelen. Is dat uw profiel? CANON slaat de handen in elkaar met twee organisaties die

hun sporenal hebben verdiend als intermediair tussen cultuur en onderwijs: **BRONKS** en **Kunst in Zicht**. Beiden organiseren al kunsteducatieve projecten met DLO's. Het nieuwe project heet **ho'bo** (*) en is het antwoord op concrete vragen van de DLO's zelf.

Praktisch: in uw agenda streept u **10 november** aan. In **Vormingscentrum Malle** is er dan een eerste ontmoetingsdag (van 9 u. tot 16.30 u.) voor mensen uit de verschillende DLO's die be-

gaan zijn met de plaats van **muzische vorming in de lerarenopleiding** en de richting die ze kan uitgaan. Op het programma: een kleine voorstelling, een muzisch werkatelier, in dialoog gaan met een interessante spreker, van daaruit vertrekken voor het toetsen van de theorie aan de praktijk...

Wilt u erbij zijn op **10 november in Malle**? Vul dan bijgaande bon in en stuur of fax hem **vóór 15/10** naar **CANON - ho'bo - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel - fax 02-211 45 52**. U ontvangt een volledig dagprogramma en alle verdere informatie.

(*) *hobo: een blaasinstrument met een prachtige klank, ook: een zwerper (Van Dale). Vanaf nu krijgt het woord nog een derde betekenis: "een hedendaagse onderneming ter bevordering en ondersteuning van ontwikkelingsdoelen en eindtermen muzische vorming in kleuter-, basis- en secundair onderwijs via de departementen Lerarenopleiding" is de mondvol waaruit het letterwoord ho'bo is ontstaan.*

HO'BO IN MALLE

µ *Ja, ik wil graag deelnemen aan de eerste ho'bo-ontmoetingsdag op 10 november (9 u. tot 16.30 u.) in het Vormingscentrum Malle*

NAAM EN ADRES:

TEL:

FAX:

VAK OF FUNCTIE:

NAAM EN ADRES HOGESCHOOL EN CAMPUS:

Vóór 15 oktober terugsturen of faxen naar - **CANON, Cultuurcel - ho'bo - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel - tel 02-211 46 59 - fax 02-211 45 52**

Sociale vaardigheden oefenen om pesten te voorkomen.

PESTEN VOORKOMEN - KAN JE LEREN! **a**

Eén interactieve tentoonstelling en twee jeugd-films vormen samen één educatief aanbod voor 8 tot 14-jarigen. Twintig modules brengen sociale vaardigheden aan. Een werkkaart gidst uw leerlingen langs allerlei vragen, multimediale computers met cd-rom, interactieve opdrachten enz. De films *De Tasjesdief* en *Pudding Tarzan* illustreren het thema.

Jeugd & Vrede, *Jekino* en *Kinopolis Group* maken het mogelijk om tentoonstelling én film in één voor- of namiddag mee te pikken: een bezoek aan de tentoonstelling (90 min.) gevolgd of voorafgegaan door een filmvoorstelling (één film naar keuze; 90 min.). Voor beide activiteiten kunt u verschillende klassen tegelijk inschrijven, tot maximum 130 leerlingen. Meteen na inschrijving krijgt elke leerling een **werkkaart** en u krijgt een **werkmap** (met o.a. voorbereidings- en naverwerkingstips).

Het programma vindt plaats op zes verschillende locaties: *Kinopolis Hasselt* (29 september tot 24 oktober), *Metropolis Antwerpen* (3 november tot 5 december), *Decascoop Gent* (12 januari tot 6 februari), *Supercity Leuven* (9 tot 20 februari), *Kinopolis Brussel* (2 tot 20 maart) en ten slotte *Kinopolis Kortrijk* (27 april tot 15 mei). Deelname kost 200 fr. per leerling. Enkele provincies (Limburg, West-Vlaanderen, Vlaamse Gemeenschapscommissie voor Brusselse scholen) geven een speciale toelage per leerling (kortingen tot 50 fr. per leerling mogelijk). U kunt inschrijven (behalve voor *Kinopolis Hasselt*) op één **centraal nummer**: tel 02-647 30 75 (dinsdag, woensdag en vrijdag van 10 u. tot 17 u.). De provincie **Limburg** doet (in het kader van haar preventiewerking rond pesten) de inschrijvingen zelf: *Provinciale Gezondheidsdienst - Ielde Van der Sypt*

- tel 011-23 08 67 (kantooruren) - fax 011-23 08 59.
Op zaterdag 20 september (11 u. tot 13 u.) kunnen in de zes verschillende locaties zo'n 3500 leerkrachten gratis kennismaken met dit project (presentatie tentoonstelling + filmvoorstelling). Uitnodigingskaarten voor deze speciale visiedagen liggen in uw school. Het aantal plaatsen is beperkt, dus ga er meteen naar op zoek: u moet ze ten laatste op 15 september faxen naar *Jeugd & Vrede* - fax 02-640 07 74.

Jeugd & Vrede - Van Elewyckstraat 35 - 1050 Brussel
- tel 02-640 19 98 - fax 02-640 07 74 - vanaf 29/9 ook op Internet: www.Kinopolis.com

GRATIS THEATERPROSPECTIE **a**

Een goed theaterstuk doet het cultureel centrum in de buurt aan. Hoeveel beter zouden uw voor- en nabespreking in de les niet zijn als u het vooraf zou kunnen gaan bekijken? **Het kan: als u in het cultureel centrum reserveert voor uw klas, kunt u meteen een prospectiebon invullen. Daarmee gaat u de productie (theater, film, tentoonstelling...) gratis vooraf bekijken in een ander cultureel centrum.** De prospectiebon én meer informatie vindt u in elk cultureel centrum. U leest er ook meer over in de catalogus van Meesterstukken (zie ook p. 15-16 in dit nummer).

CREATIEVE LEERLINGEN **s**

U hebt creatieve leerlingen in de klas? Zij kunnen originele teksten schrijven of willen op grafisch vlak meewerken aan **Klasse voor Jongeren**? Misschien hebt u wel zin om met enkele leerlingen een project uit te werken (inhoudelijk en/of vormelijk) voor **Klasse voor Jongeren**. Vraag meteen meer informatie of stuur een voorstel op.

Klasse voor Jongeren - Koningsstraat 138 - lokaal 515
- tel 02-211 45 82 - fax 02-211 46 61

MEDEWERKERS GEZOCHT

a

• Het departement Onderwijs zoekt **leerkrachten basis- en eerste graad secundair onderwijs** om (tegen vergoeding) twee databanken te ontwerpen met **beschrijvingen en analyses van educatieve software**. U komt in een pool van leerkrachten waaruit het departement kan putten. Solliciteren vóór 6 oktober met CV én motivering.

departement Onderwijs - afdeling Beleidsgerichte Coördinatie - Patrick Willems - RAC Arcadengebouw - lokaal 3087 - 1000 Brussel - tel 02-210 51 10 - fax 02-210 53 72

• Vastbenoemde leerkrachten mét visie op **jeugd- en jongerenwerk** kunnen solliciteren naar de vacature van **gedetacheerde bij jeugddienst Spelewei - Bart Moens - Kapellekensweg 2 - 3010 Kessel-Lo - tel 016-35 05 50 - fax 016-25 43 34**.

• Vanaf 1 oktober kan een voltijds vastbenoemd leerkracht als **gedetacheerde** aan de slag in vorming voor volwassenen over **preventie van geweld en grensoverschrijdend gedrag tegenover vrouwen en meisjes**.

Refleks Weerbaarheidscentrum - Breughelstraat 31-33 - 2018 Antwerpen - tel 03-239 29 83 - fax 03-281 66 31 - Refleks@net4all.be.

• Kansarmeede bestrijden via hulp op vlak van **huisvesting**, propaganda in scholen en het uitwerken van vormingsprogramma's voor vrijwilligers is de taak van een **gedetacheerde leerkracht** (jonger dan 40 jaar) bij **Bouworde vzw - Tiensesteenweg 145 - 3010 Kessel-Lo - tel 016-25 91 44 - fax 016-25 91 60**.

• Een voltijds vastbenoemd leerkracht (max. 39 jaar), met **grondige muzikale belangstelling** en interesse in lokaal en regionaal jeugdwerk kan meteen als gedetacheerde aan de slag bij **Jeugd en Muziek Vlaanderen vzw - Nikolaas Vandeputte - Paleis voor Schone Kunsten - Koningsstraat 10 - 1000 Brussel - tel 02-507 84 35 - fax 02-507 84 37**.

• Enkele vacatures bij **Vlaamse Volkssterrenwachten**. **Urania - Mattheessenstraat 60 - 2540 Hove** zoekt een **halftijds administratief medewerker** (briefwisseling, ledenadministratie, activiteitenadministratie). **Beisbroek - Zeeweg 96 - 8200 Brugge** zoekt een **halftijds educatief medewerker** (introductiebezoeken begeleiden, organisatorische en administratieve taken, promotie voeren enz.).

• Vrijwilligers (enkel onkostenvergoeding) die **educatieve programma's mondiale vorming** lager en secundair onderwijs willen begeleiden, melden zich meteen bij **Withuis-Volontariaat - Frank Verstraeten - Peter Benoîtlaan 4 - 9820 Merelbeke - tel 09-230 85 34**.

ALTERNATIEVE SCHOOLREIZEN

S

Confronteer uw leerlingen met de rijkdom van de multiculturele grootstad Brussel! **Op zaterdag 4 oktober (9.30 u. tot 16.30 u.) kunnen 100 leerkrachten secundair onderwijs gratis op verkenningstocht**. U maakt er kennis met de alternatieve (zoek)tochten van **Brussel Anders Bekeken**. In de namiddag hoort u getuigenissen van migranten en vluchtelingen, zijn er stands met boeken, lesmateriaal, video's, sprekers, anti-racistische spelen... en kunt u deelnemen aan een werkgroep **Hoe maak je je school een School Zonder Racisme?**

Stuur een briefkaart naar onderstaand adres. Vermeld uw naam, adres, telefoonnummer en uw functie. 100 leerkrachten krijgen per kerende post een schriftelijke bevestiging.

School Zonder Racisme - Jongeren Tegen Racisme-Nationaal vzw - Cellerbroersstraat 37 - 1000 Brussel - tel en fax 02-511 16 36 - szr-esr@glo.be

VRIENDEN VAN DE WETENSCHAP

S

U wilt uw leerlingen op een boeiende manier vertrouwd maken met het **biomedisch en biotechnologisch onderzoek** via rechtstreekse contacten met onderzoekers en laboratoria? **Focus Research** en **Glaxo Wellcome** organiseren voor de tweede keer de **wedstrijd Vrienden van de Wetenschap**. Clubs van jongeren (15-18 jaar) werken onder begeleiding van een leraar wetenschappen én met professionele hulp van een **wetenschap-lijke peter** (vorser, arts, apotheker...) een educatief project uit over een zelf gekozen thema op het vlak van biomedisch of biotechnologisch onderzoek. **Focus Research** coördineert de contacten tussen jongeren en peters en organiseert bezoeken aan de verschillende laboratoria. De 40 beste inzendingen krijgen 15.000 fr. om een concreet **prototype** te maken (cd-rom, videotape, mediaproject, toneelspel, tentoonstelling, stripverhaal...). De prototypes worden tentoongesteld op een **wetenschapshappening** op 28 juni 1998 in **Kinopolis Brussel**. Daar vallen prijzen te winnen als trips naar het **Museum of Sciences** (Londen), het **Glaxo-laboratorium** in Stevenage (Engeland), **Futuroscope** in Poitiers (Frankrijk) enz. Het allerbeste project wordt in grote oplage geproduceerd en verspreid naar alle geïnteresseerde scholen. Inschrijven kan nog tot 10 oktober.

Focus Research - Jan Van Pelt - Triomflaan 63 - 1160 Brussel - tel 02-648 13 06 - fax 02-647 31 57

ONDERNEMING EN ONDERWIJS

S

Zin voor initiatief, creativiteit, durf... Wie als ondernemer het bedrijfsleven instapt, staat een interessante uitdaging te wachten. Maar wat weten uw leerlingen van het bedrijfsleven? Welk beeld hebben zij ervan? Hoe brengt u de onderneming in de school? Met haar programma **Onderneming en Onderwijs** biedt het **Vlaams Economisch Verbond (EVV)** u drie nieuwe invalswegen aan om de dialoog tussen onderwijs en bedrijfsleven te bevorderen.

Een gratis klaskrant

Is er werk genoeg voor jongeren? Hoe kunnen onze bedrijven het milieu vrijwaren? Is er enkel toekomst voor ingenieurs? Stof tot nadenken in een ondernemende klaskrant, een gratis tijdschrift voor leerlingen en leerkrachten van de laatste graad secundair, elk trimester verkrijgbaar op aanvraag. Met een agenda vol activiteiten voor het onderwijs en documentatiemateriaal voor de les. Een eerste nummer verschijnt in het najaar.

Bestel gratis voor heel de klas het eerste nummer bij **Tanja Ljungberg - tel 03-202 44 14 - fax 03-233 76 60**

Ondernemer op school

Misschien willen uw leerlingen wel eens een echte ondernemer ontmoeten, hem vragen wat het betekent een bedrijf te runnen, hem op de rooster leggen over werkgelegenheid en milieu. Via een babbel van een uur en aansluitend vragen en discussie wordt een thema uitgespit dat u zelf in onderlinge afspraak vastlegt. Vanaf januari ook in uw school.

Leerkrachten op bedrijfsbezoek

Waarom van uw pedagogische dag geen bedrijfsbezoek maken? U krijgt een voorstelling van het bedrijf, een rondleiding en na de lunch wordt u uitgenodigd om mee te discussiëren rond een centraal thema. De confrontatie tussen onderwijs en ondernemingsproblematiek en -inzichten, uitwisselen van ervaringen en acties. Professionals onder elkaar dus. Inschrijven vanaf januari.

Bent u geïnteresseerd of wilt u meer informatie? Neem contact op met **Isabelle Cortens - Vlaams Economisch Verbond - Brouwersvliet 5, bus 4 - 2000 Antwerpen - tel 03-202 44 13 - fax 03-226 43 44 - isabelle.cortens@vev.be**

ZAP ER EENS UIT

S

De **museumcampagne 1997** van het Vlaams ministerie van Cultuur wil ook jongeren (13 tot 20 jaar) warm maken voor een museumbezoek. De **brochure Zap er eens uit** brengt een greep uit het jongerenaanbod van een dertigtal musea: workshops en ateliers, cd-roms en videozulen, publicaties en museumzoektochten, concrete tips en algemene informatie. Voor een gratis exemplaar stuurt u een briefkaart naar **ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - afdeling Beelden- de Kunsten en Musea (brochure) - Parochiaansstraat 15 - 1000 Brussel**. Dezelfde brochure kunt u bekijken op **www.belgacom.be/jeugd-musea**.

Een volledig overzicht van de Vlaamse musea vindt u in de **Museumgids van Oostende tot Maaseik**. Hij bevat tips en weetjes over meer dan 300 musea in Vlaanderen en Brussel. U kunt hem bestellen door overschrijving van 200 fr. op rekeningnr. 091-2204003-95 van het **ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - Fonds der Kunsten**.

De jongerenbrochure Zap er eens uit wordt feestelijk voorgesteld aan pers en publiek tijdens een startevenement op de Antwerpse Wapper (13 september).

Zeker zien lezen doen

GALLO-ROMEINS MUSEUM: SCHOLENARRANGEMENT **a**

Het geheim van de dodecaëder is het begin van de **verkenningstocht**. Gerichte vragen dwingen uw leerlingen tot nauwkeurige observatie en probleemoplossend denken. Aanvullend didactisch materiaal maakt abstracte begrippen en ideeën aanschouwelijk. Een reeks meerkeuzevragen vat de belangrijkste inhoudelijke aspecten samen.

Activiteiten in het **jeugdatelier** geven de mogelijkheid tot creatieve verwerking van het getoonde en vertelde.

Het scholenarrangement is vooral bedoeld voor leerlingen lagere school en eerste graad secundair onderwijs. U betaalt de toegangsprijs tot het museum (50 fr. per leerling LO of 70 fr. per leerling SO) + 1500 fr. voor de gids + 50 fr. per leerling voor het jeugdatelier. Op eenvoudige aanvraag krijgt u een foldertje met meer informatie.

Provinciaal Gallo-Romeins Museum - Kienenstraat 15 - 3700 Tongeren - tel 012-23 39 14 - fax 012-39 10 50

KUNST IN ZICHT: AANBOD VOOR SCHOLEN **a**

Kunstmanifestaties, kunsteducatief materiaal en navormingsprojecten: in de brochure van de Warande (1997-1998) vindt u meer dan 60 blz. met allerlei kunstvormen voor alle leeftijdsgroepen. Tentoonstellingen en theater, cursussen voor leerkrachten en voor leerlingen, uitleenkoffers, lesmappen... Vraag gewoon meteen de **gratis brochure** aan.

de Warande - Kunst in Zicht - Leen Thielemans - Warandestraat 42 - 2300 Turnhout - tel 014-41 94 94 - fax 014-42 08 21

ONTDEKKINGSNAMIDDAG LEGERMUSEUM: 1/10 **a**

Wapens en harnassen uit de middeleeuwen, een 16de eeuwse ridder, de geschiedenis van de luchtvaart: u kunt het allemaal ontdekken in het Legermuseum. Speciaal voor **leerkrachten basis- en secundair onderwijs** is er op woensdag 1 oktober (vanaf 14 u.) een ontdekkingsnamiddag over alle **educatieve mogelijkheden** (geleide of vrije bezoeken, dossiers, vragenlijsten, spelletjes, animatie...). U moet wel vooraf telefonisch inschrijven.

Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis - Educatieve Dienst - Christine Van Everbroeck - Jubelpark 3 - 1000 Brussel - tel 02-734 52 52 - fax 02-734 54 21

DE INGENIEUZE NEOGOTIEK: 13/9 TOT 7/12 **S**

In de Leuvense **Predikherenkerk** ontdekt u de **19de-eeuwse neogotiek**. De ingenieurs-architecten integreerden moderne materialen (staalskeletten, glas, gietijzeren pijlers...) in middeleeuwse omdetstations, scholen, bruggen, hallen, kerken en kathedraal. Glasramen, plannen en tekeningen, gravures, diploma's, ontwerpen, kunstambachtelijke voorwerpen enz. tonen de centrale positie die Vlaanderen in deze evolutie heeft ingenomen. De

tentoonstelling is een organisatie van *Stad Leuven, KULeuven en Davidsfonds*.

De toegangsprijs bedraagt 250 fr. Reductiehouders betalen 200 fr., groepen (vanaf 15 deelnemers) 150 fr., schoolgroepen (vanaf 15 leerlingen) 100 fr. Leerlingen tot 12 jaar hebben gratis toegang. Een geleid bezoek kost 1400 fr. (max. 20 leerlingen). Voor het vijfde jaar secundair onderwijs heeft KADOC een speciaal educatief pakket samengesteld (980 fr.). In de nieuwe stadsgids **Wandeling door neogotisch Leuven** vindt u kant-en-klare stadsverkenningen (495 fr.).

Inlichtingen en reservaties: Tentoonstellingssecretariaat - Brusselsestraat 63 - 3000 Leuven - tel 016-22 45 64 - fax 016-29 12 15

Op zaterdag 20 september kunnen leerkrachten gratis kennismaken met deze tentoonstelling en alle educatieve mogelijkheden. Voor meer informatie én (verplichte) inschrijving voor deze dag kunt u terecht bij Davidsfonds - Jan Vaes - tel 016-31 06 00.

GANDA BLANDINIUM: 11/10 TOT 4/1 **a**

De Gentse abdijen *Ganda* (Sint-Baafs) en *Blandinium* (Sint-Pieters) bezaten in de middeleeuwen heel wat kunstschatten. Deze tentoonstelling toont een unieke selectie **kunstvoorwerpen en curiosa**: vroeg-middeleeuwse sculpturen, Romeinse sieraden, Chinese serviezen, 9de-eeuwse brieven en 15de-eeuwse handschriften enz.

GRATIS NAAR GANDA & BLANDINIUM

Ja, ik wil graag deelnemen aan de gratis informatienamiddag op woensdag 15 oktober.

- Ik schrijf in voor de sessie van
 13.30 u. 15.30 u.
- Ik kan niet komen, maar wil wel graag meer informatie over:
 Ganda & Blandinium
 Atelierwerking Permanente collecties Nieuwe projecten

NAAM:

ADRES:

NAAM SCHOOL:

Meteen terugsturen naar Sint-Pietersabdij - Sint-Pietersplein 9 - 9000 Gent

De toegangsprijs bedraagt 200 fr. Reductiehouders en groepen betalen 140 fr. Scholen 50 fr. Leerlingen tot 12 jaar hebben gratis toegang. Individuele bezoekers krijgen een gratis wandelgids. Een geleid bezoek (90 min.) kost 2000 fr. Er is een documentatiemap om uw leerlingen zelf te begeleiden. Ten slotte zijn er museumateliers (vrij thema's; 2500 fr. voor 15 leerlingen; 10-15 jaar). Sint-Pietersabdij - Sint-Pietersplein 9 - 9000 Gent - tel 09-222 07 62 - fax 09-221 70 62

Op woensdag 15 oktober is er een informatienamiddag voor leerkrachten (geschiedenis) derde graad lager onderwijs en tweede en derde graad secundair onderwijs. U krijgt er alle informatie, documentatiemateriaal én een rondleiding in de tentoonstelling. U kunt er de catalogus kopen (gunstprijs!). Dit programma wordt twee keer aangeboden (13.30 u. en 15.30 u.). Reserveer meteen via bijgaande bon. U krijgt alleszins een schriftelijke bevestiging.

PARIS-BRUXELLES/BRUSSEL- PARIJS: TOT 14/12 **a**

Realisme, naturalisme, impressionisme, symbolisme, art nouveau, neo-impressionisme: de tweede helft van de 19de eeuw kende een reeks kunstvormen waarbij Frankrijk en België heel wat **kruisbestuivingen** kenden. De tentoonstelling omvat ruim 450 werken uit alle disciplines: schilder- en beeldhouwkunst, grafiek, literatuur, theater, muziek, fotografie... De toegangsprijs bedraagt 280 fr. Groepen (vanaf 15 personen) betalen 200 fr., leerlingen tot 18 jaar 100 fr. en leerlingen tot 12 jaar hebben gratis toegang. Een geleid bezoek kost 2000 fr. (2 uren; max. 20 leerlingen). Museumateliers kosten 150 fr. (lager onderwijs) of 250 fr. (secundair onderwijs) per leerling. (School)groepen kunnen een bezoek aan de tentoonstelling ook combineren met een aantal stadsbezoeken (informatie en inschrijvingen: *Toerisme Oost-Vlaanderen* - tel 09-267 71 14). Er zijn speciale NMBS-tarieven.

Museum voor Schone Kunsten - Citadelpark - 9000 Gent - tel 09-222 54 63 - fax 09-221 60 15

Op maandag 22 september nodigen het Museum en Electrabel u uit voor een gratis bezoek aan de tentoonstelling. U bent doorlopend welkom van 10 u. tot 16 u. U krijgt een gratis educatief pakket en een begeleidende brochure. Om 10.30 u. en 14 u. is er een korte uiteenzetting over de tentoonstelling. Wie op 22 september niet kan komen, krijgt toch nog de gelegenheid om de tentoonstelling te bezoeken met een korting van 80 fr. op de normale toegangsprijs. Bijgaande kortingbon is geldig van 29 september tot 2 oktober ('s maandag is het museum gesloten).

GRATIS PARIS-BRUXELLES

Ja, ik wil graag aanwezig zijn op de gratis dag voor leerkrachten op maandag 22 september (doorlopend van 10 u. tot 16 u.).

NAAM:

ADRES:

Stuur deze bon meteen naar het Museum voor Schone Kunsten - Citadelpark - 9000 Gent - fax 09-221 60 15 - u krijgt géén bevestiging, maar u wordt wel verwacht

KLASSE-KORTING

Deze bon geeft KLASSE-lezers recht op een korting van 80 fr. op de normale toegangsprijs (ik betaal 200 fr. i.p.v. 280 fr.) voor de tentoonstelling Paris-Bruxelles/Brussel-Parijs. Bovendien krijg ik gratis het gelijknamige educatieve pakket.

Deze bon is enkel geldig in de periode van 23 september tot 2 oktober. Gewoon uitknippen en afgeven aan de kassa van het museum.

Zeker zien lezen doen

ALGEMEEN

a

• School te koop

Helder, beknopt en actueel: de onderwijs-hervormingen in het Vlaams en Franstalig onderwijs, de reacties, de gevolgen, kanttekeningen bij het beleid. **School te koop** (225 fr.) brengt u in 47 blz. weer bij. *Verkrijgbaar in de handel - Standaard Uitgeverij - Belgiëlei 147a - 2018 Antwerpen - tel 03-239 59 00 - fax 03-230 85 50*

• Schoolgids

Ouders informeren, hen betrekken bij een kwaliteitsbeleid, hen hulp bieden om een beredeneerde schoolkeuze te maken: dat zijn de voornaamste doelstellingen van een schoolgids. In dit werkboek (+ diskette) vindt u een heel aantal praktische aanwijzingen om zo'n gids te ontwikkelen. Vele zijn gebaseerd op concrete ervaringen van (Nederlandse) scholen. Prijs: 47,50 NLG + verzendingskosten. *Uitg. Sardes - Australiëlaan 16b - 3526 AB Utrecht - Nederland - tel 00 31 28 73 200 - fax 00 31 30 28 73 232*

• Leraarsplanner

De hele leerlingenadministratie in één bundel? Het kan, voor 420 fr., in de **Leraarsplanner**, die u zelf samenstelt op basis van uw aantal klassen en lesuren, beheert u elke klasgroep. Van agenda over evaluatie en begeleidingsplan tot kalender, memo's niet te vergeten. *Uitg. Diligentia - St.-Jozefstraat 8-9041 Oostakker - tel 09-251 09 08 - fax 09-251 24 34*

• Je leeft maar één keer

400 doden en 3000 zwaargewonden per jaar, dat is de trieste balans van de weekendslachtoffers van het verkeer in Vlaanderen. Gemiddelde leeftijd: tussen 17 en 25 jaar. **Luc Beaucourt** brengt in dit boek een vlijmscherpe analyse van de situatie. Hij beperkt zich niet tot een aanklacht, maar wijst ook op de noodzaak van een verandering in mentaliteit en geeft wenken voor het beleid.

Je leeft maar een keer. Kinderen van de nacht, doden van het weekend. - 395 fr. - verkrijgbaar in de handel -

Standaard Uitgeverij - Belgiëlei 147a - 2018 Antwerpen - tel 03-239 59 00 - fax 03-230 85 50

• Taakgericht onderwijs in beeld

Praktijkvoorbeelden van taakgericht lesgeven (cf. Klasse nr. 76) vindt u bij het Steunpunt NT2. Er zijn video's beschikbaar voor het kleuteronderwijs, het lager onderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs. U betaalt 600 fr. per video, 1500 fr. voor de drie samen. *Steunpunt NT2 - Blijde-Inkomststraat 7 - 3000 Leuven - tel 016-32 53 67 - fax 016-32 53 60*

BASISONDERWIJS

b

• Het huis lijkt wel een schip

Kinderen en poëzie kunnen het uitstekend met elkaar vinden. In dit boek vinden leerkrachten een frisse inspiratiebron voor leuke en verantwoorde poëzielessen. In 11 hoofdstukken komen allerlei aspecten van poëzie ter sprake. Theorie en didactiek worden telkens gevolgd door uitgewerkte lesvoorbeelden voor de verschillende

leeftijdsgroepen. Prijs: 398 fr. voor 131 blz. *Verkrijgbaar in de handel - uitg. Westland - Th. Van Cauwenberglei 101 - 2900 Schoten - 03-658 80 60 - fax 03-658 80 80*

• Beter bewegen met kleuters

Een spelnamiddag rond piraten, de konijnenpolka, rollen met krantenballen: een greep uit de 63 uitgewerkte lessen die u in dit praktijkgerichte boek terugvindt. Er is ook ruimte voor observatie- en evaluatieformulieren en suggesties voor een jaarplanning. De ontwikkeling van motoriek bij 4- en 5-jarige kleuters vormt telkens het uitgangspunt. Prijs: 790 fr. (207 blz.).

Verkrijgbaar in de handel - uitg. Westland - Th. Van Cauwenberglei 101 - 2900 Schoten - 03-658 80 60 - fax 03-658 80 80

• Infomappen over favoriete boeken

Wilt u in de klas werken rond *De wereld van Sofie*, wilt u een project uitwerken rond pesten of bent u op zoek naar informatie over *Bart Moeyaert*? Dan kunnen deze infomappen zeker goed van pas komen. In elke map vindt u een bio- en bibliografie, aangevuld met artikels, recensies en illustratiemateriaal. Op aanvraag kunnen ook infomappen over een auteur of titel naar eigen keuze worden samengesteld. Prijs: ca. 200 fr. per map

Katholiek Centrum voor Lectuurinformatie en Bibliotheekwerk (KCLB) - Van Helmontstraat 29 - 2060 Antwerpen - tel/fax 03-272 21 46

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS

S

• Vanzelfsprekend

Geschoolede anderstaligen die Nederlands willen leren, kunnen meteen aan de slag met deze multimediale zelfstudiemethode. Engels kennen en over een video- en cassettespeler beschikken zijn wel een must. De korte, levendige leeseenheden zijn ook prima te gebruiken in klasverband. Naast de 2000 meest frequente woorden, een basisgrammatica en de meest nuttige taalhandelingen krijgt de leerder toegang tot de Vlaamse cultuur in de brede zin van het woord. Tekstboek, werkboek, 2 videocassettes, 3 audiocassettes en een alfabetische woordenlijst.

Uitg. Acco - Tiensestraat 134-136 - 3000 Leuven - tel 016-29 11 00 - fax 016- 20 73 89

• Poëzie leren kennen, waarderen en schrijven

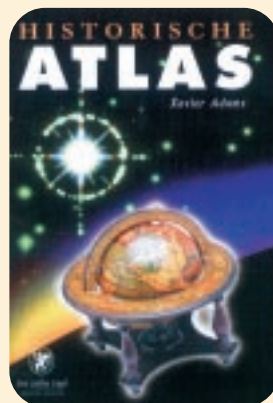
Wilt u bij jongeren de belangstelling voor poëzie aanwakkeren? Dan kiest u alvast gedichten die aansluiten bij hun leeftijd en de interessesfeer of u leert ze spelen met taal. In deze brochure vindt u concrete tips om aan de slag te gaan met leerlingen uit de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs. Met tal van voorbeelden. Prijs: 300 fr.

Katholiek Centrum voor Lectuurinformatie en Bibliotheekwerk (KCLB) - Van Helmontstraat 29 - 2060 Antwerpen - tel/fax 03-272 21 46

• Historische Atlas

Meer dan 200 aantrekkelijke kaarten, 10 overzichtelijke schema's en meer dan 100 boeiende foto-illustraties geven uw leerlingen inzicht in historische situaties. Op elke bladzijde vinden ze ook een tijdslijn terug die een beknopt overzicht geeft van de behandelde periode. De kaarten zijn geactualiseerd tot 1 januari 1997. Prijs: 425 fr. Leerkrachten betalen de helft.

Uitg. Den Gulden Engel - Vrijheidstraat 33 - 2000 Antwerpen - tel 03-238 08 93 - fax 03-238 80 41

PANDA JUNIOR

b

Het jongerentijdschrift van het *World Wildlife Fund* (WWF) zit in een nieuw kleedje. **Panda Junior** behandelt maandelijks een thema, zet een bedreigde diersoort op fiche, maakt plaats voor inzendingen van de *juniors* en strooit kwistig (natuur)nieuw-tjes rond. Een krant van 8 blz. op maat van kinderen tot 13 jaar. Die betalen 350 fr. voor 6 Panda Junior-kranten en 3 Panda-magazines, een lidboekje, de Panda Pass met tal van kortingen enz.

PANDA MAGAZINE

a

Wilt u het natuurbehoud in de ganse wereld van dichterbij volgen? Dat kan, in kleur nog wel. Vanaf nu rolt elke vier maanden het nieuwe **Panda Magazine** van de persen. Voor 150 fr. krijgt u 32 blz. tekst en foto's over de reuzenpanda, de dreiging van haaien, de Siberische tijger, de nefaste stuurhandel, educatieve reservaten, zoetwaterbeleid enz. Bovendien info over projecten, organisaties en nieuwe boeken. WWF-leden krijgen het magazine gratis.

DUIK EENS IN DE POEL

a

Een educatief werkdossier. 25 activiteiten om u met de klas te verdiepen in poelen: de vroegere functie van poelen, hun fauna en flora, de poel als levensgemeenschap... Vooral voor de derde graad lager en de eerste graad secundair, maar met de meeste activiteiten kunt u ook lager- of hogerop. 50 fr. + 1 postzegel opsturen en deze brochure is de uwe. *WWF - Waterloosteenweg 608 - 1060 Brussel - tel 02-340 09 90 - fax 02-340 09 33 - Watzee01@belgium.online.be*

ALGEMEEN

a

• **Voortgezette opleiding Remedial Teaching/Buitengewoon onderwijs:** vanaf 2/10.

• **Contactnamiddag voor alle geïnteresseerden:** 24/9 om 14 u.

Erasmushogeschool Brussel - departement Lerarenopleiding - Karel Bogaerdstraat 4 - 1020 Brussel - tel 02-474 01 81

- fax 02-478 93 05

• **Dansexpressie** voor volwassenen (vanaf 22/9); Dansexpressie voor begeleiders van kinderen (vanaf 16/9).

Vormingsleergang voor *Sociaal en Pedagogisch Werk* - B. Van Eetveldeplein 3.1b - 2400 Mol - tel 014-31 70 61 of Mieke Huybrechts - tel 016-69 88 98

• **Sociale vaardigheden** voor leerkrachten: 16 sessies vanaf 24/9.

IPSOC-Bijtscholing - Doorniksesteenweg 145 - 8500 Kortrijk - tel 056-22 42 50 - fax 056-21 58 03

• **Initiatie cursus Theater kijken:** 8 sessies vanaf 29/9.

Speeltheater/De Kopergieterij - Blekerijstraat 50 - 9000 Gent - tel 09-266 11 44 - fax 224 29 80

• **Intervisiegroepen Leerkrachtig zijn:** 8 sessies vanaf 24/9.

Stichting-Lodewijk de Raet - Liedtsstraat 27-29 - 1030 Brussel - tel 02-240 95 00 - fax 02-242 26 10

• **Grafische technieken:** vanaf eind september.

Plantin Genootschap - Hoger Instituut voor Grafische Kunsten vzw - Museum Plantin-Moretus - Vrijdagmarkt 22 - 2000 Antwerpen - tel 03-233 02 94 - fax 03-226 25 16

• **Normaalleergang voor Buitengewoon Onderwijs:** vanaf 1/10.

Vlaamse Gemeenschapscommissie - Urbain De Stercke - Technologiestraat 1 - 1082 Brussel - tel 02-482 00 84 - fax 02-482 00 82

• **Astma, allergie en diabetes op school:** 24/9 in UZ Gent en 1/10 in Gasthuisberg Leuven.

Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg vzw - Onze Lieve Vrouwstraat 42 - 3000 Leuven - tel 016-29 01 19 - fax 016-29 01 14

• **Cursus Reisleader:** twee jaar (september tot april).

FBAA - Motestraat 41 - 8800 Roeselare - tel 051-22 60 60 - fax 051-22 92 73

• **Workshop Toerisme: Vlaanderen en de burens:** 13/9 in Flanders Expo, Gent.

Gratis toegang (wel vooraf inschrijven). Vakantiegoedens - Wijngaardstraat 48 - 8500 Kortrijk - tel 056-23 37 01 - fax 056-23 37 04

• **School voor Poppen spel:** vanaf 7/10 in De Maan figurentheater Mechelen.

School voor Poppen spel - Paul Contryn - Kadoddersstraat 14 - 2800 Mechelen -

tel 015-21 83 66

• **Infodag Interfederaal Centrum Vlaams Amateurtoneel:** 20/9.

ICVA vzw - Spitaalpoortstraat 50 - 9000 Gent - tel 09-229 21 72 - fax 09-228 70 92

• **Diploma Hogere Opvoedkundige Studia:** vanaf 13/10.

Hoger Instituut voor Opvoedkundige Wetenschappen - Luc Van der Auwera - Tervuursesteenweg 243 -

2800 Mechelen - tel 015-41 97 89

• **Opleiding Kunstzinnige Media:** start 10-12/10 in Destelheide, Dworp.

Wisper vzw - Diestsesteenweg 104 - 3010 Leuven - tel 016-25 16 21 - fax 016-25 89 94

• **Antwerpse Milieuweek: Wandelzoektocht Speuren naar een leefbare stad:** 27/9 tot 3/10.

Stichting Leefmilieu vzw - Kredietbank - Hilde Van den Berge - Kipdorp 11 - 2000 Antwerpen - tel 03-231 64 48 - fax 03-232 63 98 - leefmilieu@club.innet.be

KORTWEG ENGELAND

a

Op zaterdag 25 oktober vindt u in Metropolis Antwerpen informatie over **groepstoerisme in Londen en Zuid-Oost-Engeland** (Kent, Sussex en Surrey). Ruim 90 stands vertegenwoordigen landhuizen, tuinen, musea, attractieparken, natuurstreken, historische stadjes, talenvakanties, studiereizen, hotels en restaurants, touroperators en Kanaalvervoerschappijen... Een dubbeldekkbus verzorgt een pendeldienst van het Antwerpse centrum naar Metropolis. Het hele gebeuren is gratis. Van 10 u. tot 14 u. is de beurs enkel toegankelijk voor genodigden; van 14 u. tot 17.30 u. voor iedereen. U wilt voor uw school zo'n groepsreis organiseren, maar u hebt géén uitnodiging gekregen? Even bellen naar **BTA Brussel - tel 02-646 35 10** of even surfen naar onderstaande Internetsite. Per kerende post krijgt u uw uitnodiging.

South East England Tourist Board - The Old Brew House - Warwick Park - Tunbridge Wells - Kent TN2 5TU - England - tel 00-44-1892-54 07 66 - fax 00-44-1892-51 1008 - enquiries@seetb.org.uk - www.seetb.org.uk

KLASSE-MENT

a

Memoria minuitur nisi eam exerceas (het geheugen gaat achteruit als men het niet oefent), schreef Cicero. Onder dit motto beginnen we vol moed aan een nieuw seizoen denk- en zoekspelletjes. Meedoen is het belangrijkste, maar niettemin belonen we elke maand vijf juiste antwoorden met een boekenbon van 2000 fr., geschenken door Standaard Boekhandel. Stuur ons uw antwoord vóór 27 september.

Winnaars opgave 39: Rita Engelen (Leuven), Marc De Jong (Stekene), Chris Baesen (Ruiselede), Eddy Ketelbuters (Peer) en Godelieve Janssens (O.L.V.-Waver).

Oplossing opgave 40: 30 juni.

Opgave 41: We zoeken een vijftienletterwoord, volgens de nobele regels van het scrabble-spel te vormen met

- de 1ste, 5de en 9de letter uit de voornaam van onze eerste koningin;
- de 4de en 7de letter uit de naam van de gemeente waar Demer en Dijle samenstromen;
- de 4de en 7de letter uit de naam van de Griekse wiskundige van de hypotenusa;
- de 4de en 6de letter uit de achternaam van de componist die de rivier die door Praag stroomt muzikaal deed kabbelen;
- de 5de en 6de letter uit de stijlfiguur die bijvoorbeeld het abstracte begrip «de dood» verpersoonlijkt als een geraamte met zeis;
- de 1ste en 2de letter uit de Franse benaming voor Zoutleeuw;
- de 1ste en 5de letter uit de voornaam van «Der Blaue Engel».

Samen vormen deze vijftien letters iets wat letterlijk en figuurlijk veel meer regels bevat. **KLASSE-Ment - Koningsstraat 138 - lokaal 802-1000 Brussel**

BASISONDERWIJS

b

• **Filosoferen met kinderen:** 13 en 14/9 en 11/10 in Speelscholeke, Deurne.

Zeno vzw - Lange Kongostraat 54 - 2060 Antwerpen - tel 03-236 31 83 of 03-237-41 63

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS

S

• **Dag van het Nederlands: De nieuwste spelling verjaart...:** 24/10 in Brussel.

Meningen en reacties rond dit thema zijn welkom tot 1 oktober.

Vereniging Algemeen Nederlands - K. Mercierplein 1 bus 10 - 2800 Mechelen

• **Geweld en agressie te lijf, geweldpreventie** (1/10); **Mentorschap** bij beginnende leerkrachten (4/11); Diverse aspecten van het **NT2-onderwijs** (3 sessies vanaf 15/10).

Karel de Grote-Hogeschool - Centrum Permanente Vorming - Turnhoutsebaan 400 - 2110 Wijnegem - tel 03-355 18 70 - fax 03-353 27 35

• **Fysica:** Gaswetten, gassen en dampen: 24/9.

RUG - departement Lerarenopleiding - Prof. Dr. J. Lenaerts - tel 09-264 43 48 - Josephina.Lenaerts@rug.ac.be

• **Voor directieleden:** Schoolbeheer en schoolbegeleiding eerste jaar (25 sessies vanaf 24/9 in Oostduinkerke of Beveren); Schoolbeheer en schoolbegeleiding tweede jaar (25 sessies vanaf 8/10 in Blankenberge of Beveren).

Centrum voor Andragogiek vzw - Prinsstraat 8 - 2000 Antwerpen - tel 03-220 46 93 - fax 03-220 46 79 - cva.vandesande.d@alpha.ufsia.ac.be

• **Geschiedenis:** De Barok in Rome (5 sessies vanaf 20/9); Zwart-Afrika op drift (4 sessies vanaf 26/9); Historische bronnen in de oudheid (11/10); Jacob Van Maerlant en het wereldbeeld van de middeleeuwen (8/11); De geschiedenis van Kongo/Zaire/Congo vanuit Congolees en Belgisch perspectief (22/11).

Frans: Vers une approche communicative de la grammaire (23/9).

Centrum voor Didactiek - Prinsstraat 13 - 2000 Antwerpen - tel 03-220 46 80 - fax 03-220 46 79 - ida.vanhilst.k@alpha.ufsia.ac.be

• **Levens lijnen: Scholloopbaanbegeleiding** in het secundair onderwijs; Secundair onderwijs in het perspectief van loopbaan en levensloop (24/9); Studiekeuzebegeleiding naar hoger onderwijs - een taak voor onderwijs en PMS-centrum (15/11); Transitie van secundaire school naar arbeidsmarkt (13/12).

Congressecretariaat Levens lijnen - VPMS Limburg - Stadsomvaart 9 - 3500 Hasselt - tel 011-22 11 91 - fax 011-23 49 93

Het aanbod is gróót. Uiteraard kan deze pagina enkel een selectie bieden. Vraag meer informatie bij de pedagogische begeleiding van uw school.

Peter (27) geeft nu zijn vijfde jaar les. Eindelijk begint hij zich thuis te voelen op school. «Omdat ik met een paar collega's begon samen te werken», zegt hij. «Het is heel toevallig gekomen. We hadden een moeilijke leerling in een klas en die moesten we samen aanpakken. Voor we het wisten, waren we vakoverschrijdend aan het werken. Je kunt zo veel van elkaar opsteken. Hoe los jij zoiets op? Heb jij geen idee om die les wat creatiever aan te pakken? Enzovoort. Er gaat een wereld open. In het begin van mijn carrière durfde ik niet te veel vragen stellen aan

leren, lijkt een delicatesse gegeven. Het wordt echter meer en meer noodzakelijk dat leerkrachten samenwerken, zelfs over de vakken heen. Van leraren wordt immers een permanente bijsturing en vorming gevraagd, en hoe moeten zij die uitdaging individueel waarmaken? Blijkt dat samenwerken tijdswinst betekent en vooral veel arbeidsvreugde meebrengt. Enkele getuigen.

Koffie

«Tijd maken voor elkaar, dat is collegialiteit», vindt Paula (50), leerkracht Frans. «Om gewoon

«Toen ik plots een nieuw vak moest geven, vroeg ik aan een collega of ik zijn cursus mocht inkijken. Dat mocht, maar hij stuurde mij ook prompt een rekening van 22.000 frank voor h e t geval ik er iets van zou gebruiken.» Zo gaat dat zichtbaar in sommige scholen. Maar het kan ook anders: leren van je collega's.

Leren van je collega's

«Je bent niet geboren als leerkracht. Dat is een mythe.»

collega's. Je voelt je een indringer in een bestaande situatie, vijfde wiel aan elke wagen. Je bent vooral bang dat men je vragen zal zien als toegeven van zwakte, dat ze je zullen aankijken op de fouten die je maakt. Dus rommel je zelf maar aan. Je speelt wat mee, maar je kent het team niet goed genoeg om te weten wie verdediger, aanvaller of doelman is. Je zoekt het zelf maar uit. Je voelt je te onwennig om naar iemand toe te stappen. En zelf denken ze er niet aan. Niet uit slechte wil. Gewoon omdat iedereen tenslotte vooral met zichzelf en zijn eigen klassen bezig is. Dat is normaal. Denk je.»

De boom in

Vakoverschrijdend werken, elkaars lessen bekijken, samen jaarplannen maken of examens opstellen...Iedereen is ervan overtuigd hoe verrijkend dit kan zijn. Zeker binnen de vakgroepen, ook daarbuiten. Toch komt het er vaak moeilijk van. Het vergt organisatie, vergaderen, coördinatie. En tijd. Vele leerkrachten vrezen inmenging en kritiek. Of ze vinden het al lastig genoeg om de eigen zaken en taken af te handelen. Laat ons maar gerust.

In een aantal scholen helpt men beginnende leerkrachten, maar dat alle leerkrachten van elkaar kunnen

even in de leraarskamer een koffietje te drinken en te vragen naar de kinderen. Dan ontstaat er een sfeer waarin ook gesprekken over conflicten in de klas mogelijk worden. Te veel leerkrachten komen gewoon uurtjes kloppen. Je weet niet waar ze mee bezig zijn. Op den duur verdwijnt alle communicatie. Laat ze maar lachen over de koffieklets of het koffiekot van de leerkrachten. Die klets heeft een nobel doel. Je bespreekt wat officieel misschien niet valt te bespreken, je geeft ideeën of moed door.»

Chaos

Ilse (25) geeft Nederlands en aardrijkskunde in een grote school. Met negen andere nieuwe leerkrachten werd ze goed ontvangen door ervaren collega's. Ze kon bij hen terecht, kreeg zelfs materiaal aangereikt en ze hoefde niet bang te zijn om vragen te stellen. «Ik heb geluk gehad van bij het begin van mijn carrière in zo'n goede sfeer te belanden. Naar het schijnt was dat vroeger niet zo op onze school. Dat is maar met de jaren gegroeid. Ik denk dat het vooral afhangt van het gevoel elkaar te kunnen vertrouwen. Daar is goede communicatie voor nodig. En een directie die

We eten allen samen

vertrouwen stelt in de collega's. We hebben een graadkern, die regelmatig met een tiental verkozenen vergadert en beslist over praktische dingen zoals schoolreizen en dergelijke. Voor de andere collega's wordt daar verslag van uitgebracht, zodat iedereen op de hoogte blijft en ook kan reageren. Er zijn nog scholen, dat weet ik uit mijn stage, waar in het leraarslokaal iedereen zijn vaste plaats heeft. Daar kom je niet tussen. Bij ons is het echt gezellig. We eten ook samen, met het hulpvoedend personeel en de directie.»

Tafel

«Wij zijn beginnen na te denken over communicatie op allerlei gebieden», zegt directeur *Lut Van Neer*. «We concentreerden ons onder andere op de oudercontacten. Die liepen bij ons erg moeilijk. Bijvoorbeeld: vele van onze ouders spreken geen Nederlands, maar we zijn wel een Nederlandstalige school. Leerkrachten voelen zich dan vaak onveilig. Doe ik dit wel goed? Uiteindelijk zijn we aan een feedbacksysteem begonnen. Telkens zit een collega bij aan de tafel met de ouders. Die observeert wat er gebeurt en achteraf wordt dat besproken. De tweede avond ruilen ze. Ja, het worden dan wel twee avonden in plaats van één. Maar je krijgt er wel een hele leerervaring voor terug.»

De deur open

«Wij zijn bezig met een project over sociale vaardigheden. Training van jongeren, maar je wordt er zelf meer team van. We staan ook in duo's voor de klas bijvoorbeeld. A bij B, B bij C enzovoort. Een heel vreemde ervaring», beweert *Dirk Jaspers*, pedagogisch begeleider. «Ik ben 47 en dan krijg je bijvoorbeeld feedback van iemand die nog maar net in het onderwijs staat. Dat is erg confronterend en verrijkend, voor beide partijen trouwens. We leren veel van elkaar. En telkens weer blijkt dat goede communicatie een absolute voorwaarde is voor samenwerking. De drempel laag en de deur open houden. Veel praten. Een schoolcultuur hangt voor een groot stuk af van de directie. Ofwel maakt die samenwerking mogelijk door vrijheid en ruimte te geven aan zijn lerarenteam, ofwel gebeurt het ondanks de directeur. Dan heb je sterke figuren nodig die de zaak willen trekken. Maar als een directeur van de tweede soort nee zegt, gebeurt er niets.»

Eten

«Misschien komt het omdat we een kleine school zijn, maar hier heerst echt een sfeer van collegialiteit», vertelt directeur *Jenny* (55). «Nieuwe leerkrachten, ook zij die er maar voor eventjes staan, voelen dat en werken hier graag. Er is de stilzwijgende afspraak dat iedereen iedereen opvangt. Ik was zelf eerst leerkracht Nederlands en we werkten goed samen. Lessen uitwisselen, ideeën samen uitwerken, projecten opzetten. Dat vergt af en toe een extra inspanning en tijd, maar dat hadden we er allemaal voor over. Je bent gemotiveerd. En ook op de leerlingen heeft dat zijn uitwerking. Uiteindelijk voelen ook zij die sfeer aan. Als directeur zorg ik er zoveel mogelijk voor met de collega's samen te eten 's middags. Je bent met zoveel dingen bezig, maar eigenlijk weet je niet wat er op de school echt leeft. Dat samen eten is niet alleen gezellig, je hebt dan tenminste ook tijd om echt contact te hebben.»

Doolhof

«Je kunt elkaar wel willen helpen, maar je moet

Veel leerkrachten voelen zich vaak onveilig

elkaar eerst kennen», zegt *Hugo Verhenne*, directeur van een grote technische school in Kortrijk. «In onze school hebben we de jongste vijf jaar honderd nieuwe gezichten gezien. Hoe bereik je met zo'n massa een soort *wij-gevoel*? Met een interactief en participatief programma begeleiden we de eerste drie jaar onze beginnende leerkrachten. Om de collega's te leren kennen, worden er foto's ad valvas gehangen en krijgt iedereen een 'wie is wie?'-brochure. In augustus hebben we een wandeling door de doolhof van onze school. Nieuwe leerkrachten helpen mee bij de inschrijvingen. Zo leren ze de afdelingen kennen. In een vormingscursus krijgen ze info over alle aspecten van het lesgeven: evaluatie,

deliberatie, examenvragen opstellen, inspraak op school, taak van de klastitularis, over het lesgeven zelf. Voorts wonen ze lessen bij van ervaren leerkrachten en komt een coördinator een les bijwonen en bespreken. Dit heeft niets met beoordeling te maken, alleen met begeleiding. We werken vaak met *open ruimtes*. In één ruimte zitten twee klassen samen. De twee leerkrachten, één beginnende en één ervaren, kunnen elkaars les volgen en daar achteraf over praten. In de praktijk lukt dat erg goed. Zoiets kan uiteraard enkel in een sfeer van openheid en collegialiteit. Gelukkig heerst er bij ons zo'n schoolcultuur. Een school is trouwens niet enkel een leergemeenschap, maar ook een leefgemeenschap.»

Niet enkel een leergemeenschap, maar ook een leefgemeenschap

Nut

«Ik was blij met de opvang en de cursus», vertelt *Loth*, die haar eerste jaar Nederlands geeft in Kortrijk. «Zo leer je de mensen kennen. In sommige scholen zeggen ze dat je kunt langskomen als er problemen zijn, maar in de praktijk gebeurt er niets. Ik vind het helemaal niet erg meer dat iemand mijn lessen bijwoont of samen met mij les geeft. Er is helemaal geen sprake van overvraging. Het komt er misschien allemaal bij, maar je voelt het nut ervan. Je raakt gemotiveerd en je krijgt vooral zelfvertrouwen.»

Mythe

«Nieuwe leerkrachten zouden vooral moeten leren zelf initiatief nemen en naar ervaren collega's toe durven gaan.» In de opleiding wordt hen dat zoveel mogelijk op het hart gedrukt», zegt *Tonia Verbruggen-Aelterman*, coördinator bij het departement Lerarenopleiding van de Gentse universiteit. Praktijkbegeleider *Els Vermeiren*, van de afdeling Romaanse filologie, legt uit: «Je bent niet geboren als leerkracht. Dat iemand gemaakt zou zijn voor het lesgeven is een mythe. Je kunt de nodige vaardigheden en technieken leren. En dat kun je het best door anderen en jezelf objectief te observeren. Onze mentoren zijn leerkrachten die al jaren lesgeven. Zij die stage lopen bekijken de lessen van anderen en zichzelf op video. Daarna bespreken we de taal, de lesverbanden, lesstructuur, zelfs de klasschikking. We beslissen vooraf welk aspect we kiezen. Soms bestuderen we een hele les lang enkel het verbale. We evalueren niet, we observeren volgens het principe 'kom eens kijken, ik probeer'. Iedereen voelt zich wel onwennig als collega's kritisch een les bijwonen. Maar je mag opmerkingen nooit persoonlijk opvatten natuurlijk. Lesgeven is geen manier van zijn, maar van werken.» ■

Leerkrachten vrezen inmenging en kritiek

Een schoolreglement is veel meer dan de opsomming van geboden en verboden.

«Wie een urinoir met een asbak verwacht, mag erop rekenen dat hij op een woensdagmiddag de 'asbakken' en hun omgeving eigenhandig zal komen schoonmaken. Wie betrappt wordt met rookgerei op zak, komt eveneens in aanmerking voor deze dienst aan de gemeenschap.» Dit is een voorbeeld uit een schoolreglement met veel geboden en verboden. Nochtans is het reglement meer dan een vitterig strafboek. Het weerspiegelt de hele schoolcultuur.

Wellicht zitten enkele secundaire scholen met nare herinneringen aan vorig schooljaar. Het zal je maar overkomen dat ouders de beslissing van de delibererende klassenraad aanvechten. Volgens het schoolreglement is de *beroepscommissie* bevoegd om betwiste beslissingen te behandelen. Soms nemen ouders het niet zo maar dat hun kind een C-attest of een negatieve beoordeling krijgt. In sommige gevallen moet de klassenraad opnieuw bijeen komen en de negatieve beoordeling met meer redenen omkleden. Ouders willen klare wijn

De rode kaart

over het rapport van hun kind. Sommige scholen spelen veel te weinig informatie door over hun manier van evalueren.

Waarborg

Scholen dekken zich uiteraard juridisch in tegen mogelijke aanvallen. Zo lezen we in het *vademecum* van een Brusselse secundaire gemeenschapsschool: «In een democratische school-samenleving moet een maximale rechtszekerheid voor alle betrokkenen worden nagestreefd. Daarom ook worden in ons schoolreglement de wederzijdse rechten én plichten van de onderwijsgebruiker (leerlingen en ouders) en van de onderwijsinstelling (leerkrachten, studiemeesters, administratief- en onderhoudspersoneel) nauwkeurig omschreven. Hierdoor waarborgen we de gelijkwaardige behandeling van alle leerlingen en streven we naar een efficiënte rechtsbescherming voor allen.»

Rode kaart

De wederzijdse rechten en plichten vastleggen in een schoolreglement kan echter een vitterig strafboek opleveren. Scholen met repressieve reglementen sommen vooral verbodsregels op: «Op school en in een straal van honderd meter eromheen, is het nadrukkelijk verboden voor onze leerlingen, het

bezit, het gebruik of het verspreiden van: kauwgom en alle andere snoepjes met kleverige restproducten; sigaretten, sigaren, tabak, lucifers en aanstekers; alcoholische dranken en alle andere (on)mogelijke genotmiddelen; bommetjes, vuurwerk; gereedschap, schroevendraaiers, tangen, (Engelse) sleutels; gevechtswapens, messen, kapulpen; pornografische geschriften of afbeeldingen; politieke of ideologische geschriften; publicaties door leerlingen i.v.m. de school zonder toestemming van de directie...»

Nadrukkelijk verboden voor onze leerlingen

In zulke scholen hangt straf in de gangen. Het schoolreglement legt de nadruk op sancties: «De leerkrachten hebben steeds het recht een sanctie op te leggen aan de leerlingen, die niet voldoen aan de hun opgelegde eisen. De strafstudie heeft plaats om de veertien dagen, op woensdag van 13.00 tot 15.30 u. in de studiezaal. De leerlingen worden verwittigd bij middel van een rode kaart.»

Botsingen

Andere scholen willen problemen voorkomen: «Vermits op de school zeer veel mensen op een beperkte plaats en in een korte tijdspanne per dag bij elkaar zijn, zullen botsingen van allerlei aard natuurlijk zijn: een reglement wil een positieve bijdrage zijn om de kansen op botsingen tot een minimum

te beperken.»

«Schoolregels geven belangrijke indicaties over welk soort school men is of wil zijn», zegt Paul Mahieu. Hij is verantwoordelijk voor de Studiedienst van het Instituut voor Didactiek en Andragogiek (Idea) van de Ufsia. «Het schoolreglement wordt als een zichtbare verschijningsvorm van de organisatiecultuur van secundaire scholen beschouwd. Wat mag en niet mag, wat moet en wat kan. Kortom, schoolreglementen zijn artefacten van de schoolcultuur. Het reglement komt niet uit de lucht gevallen. Het verdraagt onderliggende waarden, normen en doelstellingen.»

Opvoedingsvisie

Sommige secundaire scholen koppelen het schoolreglement aan hun opvoedingsproject. «Onze school is een oefenplaats voor vaardigheden en attitudes. Ze is bovendien een lerende gemeenschap», schrijft het Gentse Sint-Lievenscollege. Het opvoedingsproject van die school vereist een engagement van haar leerkrachten en opvoeders. En het kan maar werken als de leerlingen er volop aan willen meewerken. Deze doelstellingen kan de school slechts verwezenlijken dankzij concrete afspraken en regels. Het schoolreglement omvat daarom een praktische handleiding voor het schoolleven.

«Wij streven naar een school met een menselijke en harmonieuze stijl.

Bovenaan komt de eerlijkheid en de bereidheid tot dialoog. Daarbij stellen wij dat gezag en discipline onontbeerlijk zijn om een goed functionerende gemeenschap te kunnen vormen», stelt de Burger-school voor handelonderwijs in Roeselare. De school maakt haar opvoedingsvisie aan haar leerlingen duidelijk via het schoolreglement.

Aparte luiken

Vanaf volgend jaar in september moet ook elke basisschool een schoolreglement opstellen. In het secundair onderwijs is dat al langer het geval. Voor het lager onderwijs bevat het schoolreglement ten minste de volgende elementen: het orde- en tuchtreglement van de leerlingen, de interne beroepsmogelijkheden inbegrepen; hoe de getuigschriften basisonderwijs worden toegekend en hoe men beroep kan indienen tegen een beslissing van de delibererende klassenraad als die het getuigschrift niet toekent; bepalingen over het onderwijs aan huis; richtlijnen rond afwezigheden en te laat komen; afspraken over huiswerk, agenda's en rapporten.

Tal van basisscholen hebben niet gewacht tot artikel 37 van het decreet Basisonderwijs in werking treedt op 1 september 1998. Veel bestaande reglementen hebben echter een oppoetsbeurt nodig. Voor wie het reglement is bedoeld, is vaak niet duidelijk. Enkel voor de ouders? Of spreekt het ook de leerlingen aan? Om dit te verhelpen maakten sommige scholen aparte luiken: een algemeen, één voor de ouders en één voor de kinderen.

Overleg

«Kinderen die een gedeeltelijke achterstand op liepen voor één of ander leerdomein, kunnen begeleiding krijgen van de taakleerkracht. Geregeld worden de moeilijkheden besproken met titularis, taakleerkracht, PMS-begeleider en directie. Zittenblijven gebeurt na overleg met de klastitularis, directie en de ouders. Eventueel kan een bijkomend onderzoek aangevraagd worden bij de PMS-afgevaardigde.» Dit staat in het schoolreglement van de Sint-Maartensbasisschool in Loppem, onder zorgverbreding, zittenblijven en het multidisciplinair team. Andere items zijn: aanvang/einde van de lessen, aanwezigheid op school, de toegang tot de klas en tot de school, maaltijden, melk en koek, rijen, kledij en uiterlijk, omgangsvormen, zorg voor materiaal, de weg naar school en terug, ongevallen en verzekering, veiligheid en gezondheid, contacten ouders-school, huistaken en lessen, agenda, rapporten, zwemmen, buitenschoolse activiteiten en geld.

Maaltijden, melk en koek

Op het web

Het schoolreglement van de Sint-Maartensschool is zelfs op Internet te raadplegen. «De tekst van ons schoolreglement vormt een deel van het schoolwerkplan», zegt taakleraar Ides D'hont. «Er worden wettelijke reglementen rond de aanwezigheid op school in vermeld, samen met een hele rist eigen regelingen, zoals rijen tot voorbij de meest gevaarlijke plaatsen, schoolbus en de inzameling van geld voor diensten als melkbedeling, middagmalen en tijdschriften. We hielden de tekst bevattelijk voor het brede ouderpubliek. Hij is voorgelegd, samen met de tekst voor het schoolwerkplan, aan de raad van beheer, het oudercomité, de participatieraad, het lokaal onderhandelingscomité en de personeelsvergadering. De voorlopige versie hebben we op het web gezet om reactie van het ruimere publiek te krijgen.» ■

DEFINITIEVE WEGZENDING

In het secundair onderwijs legt het schoolreglement de rechten en plichten van elke scholier vast. Het omvat ten minste een orde-, tucht- en studiereglement. De personeelsleden van een school kunnen ordemaatregelen nemen. Een ordemaatregel is een antwoord op gedragingen die de goede werking van de school of het lesverloop hinderen. Deze maatregel dient om het gedrag van de scholier te verbeteren, waardoor er een betere samenwerking mogelijk wordt tussen hem en de personeelsleden. De directeur of het schoolbestuur zelf kunnen tuchtmaatregelen nemen, zoals de blaam, de tijdelijke uitsluiting en de definitieve wegzending van de school. Bij de laatste maatregel moeten ze eerst het advies van de begeleidende klassenraad inwinnen. Men neemt tuchtmaatregelen wanneer het gedrag van een scholier een gevaar vormt voor het geven van ordentelijk onderwijs en/of het verwezenlijken van het eigen opvoedingsproject van de school in het gedrag komt. Als de scholier naar een andere school trekt, zijn het tuchtdossier en de tuchtmaatregelen niet overdraagbaar. Het studiereglement regelt onder meer de beslissingen van de delibererende klassenraad. Als de ouders van de betrokken scholier niet akkoord gaan met de eindbeslissing kunnen ze drie werkdagen, volgend op de werkdag waarop hun de beslissing werd meegedeeld, het recht doen gelden op overleg met de afgevaardigde van het schoolbestuur of de voorzitter van de delibererende klassenraad of zijn afgevaardigde. Indien nodig kan de klassenraad zo snel mogelijk opnieuw bijeenkomen. De beroepscommissie is bevoegd voor de behandeling van betwiste beslissingen. (Het besluit van de Vlaamse Executieve van 13 maart 1991 over de organisatie van het voltijds secundair onderwijs regelt de rechtspositie van de scholier.)

- De school komt tot haar recht - Jan De Groof / Paul Mahieu - uitg. Garant
- Over rechten en plichten leest u ook in KLASSE nr. 72 p. 28-29

Jonas huilt en krijst en klampt zich met al zijn macht aan de benen van zijn moeder vast. Die staat er wat beschaamd bij. Het

PRAKTIJK

is niet eens de eerste schooldag. Iedereen kijkt. Wat ze ook probeert, ze krijgt hem niet los. «Ik wil niet naar school», gilt Jonas telkens weer. «Waarom niet, Jonas?» Maar dat kan hij niet zeggen. Angst op school: huilbuien, spreekbeurten, spijbelen, black-outs en flauw vallen. Wat maakt leerlingen zo bang en hoe gaan we daarmee om?

Er kunnen zich hartverscheurende taferelen afspelen aan de schoolpoort. De schoolangst heeft eigenlijk niets te maken met school, maar met scheidingsangst. Een kind moet afstand nemen van zijn ouders en dat is geen gemakkelijke taak. Het is normaal dat dit gepaard gaat met gevoelens van onzekerheid en angst. Het kind zoekt allerlei uitvluchten om toch maar niet naar school te moeten gaan, wordt misschien zelfs ziek. Men kan er met hem over praten, hem over zijn angst helpen, hem duidelijk maken dat er niets verandert tussen hemzelf en zijn thuis. Dat zijn ouders er nog steeds voor hem zijn als hij weer naar huis gaat. Het kind moet die angst afleren, wil het normaal kunnen functioneren in de maatschappij. Als de angst echter buiten proportie is, kan dit wijzen op heel andersoortige problemen. Het is nodig altijd de onderliggende oorzaken van bepaalde gedragingen na te gaan. Waarom vertoont het kind dwanghandelingen bijvoorbeeld? Waarom is het zo buitensporig angstig voor iets dat uit te leggen valt?

Spinnen

«Als er een leeuw voor je staat is het maar best dat je bang wordt en op de vlucht slaat. Angst is een gezond afweermecanisme», zegt kinderpsychologe *Hilde Lenaerts*. «Het beschermt ons, houdt ons in leven. Als je bij gevaar eerst nog even zou moeten nadenken over een strategie, dan is het al te laat. Dit soort angst heb je nodig. Gillen voor een spin is weer iets heel anders. Angst voor spinnen is aangeleerd. Ik ben zelf doodsbang voor onweer, maar ik probeer dat niet te tonen aan mijn kinderen, want ik weet dat ik mijn paniecreactie voor onweer heb 'geërfd' van mijn moeder. Dit soort angst kun je onder controle houden, zelfs afleren. Angst wordt pas een probleem als het de gewone gang van zaken begint te beïnvloeden.»

Angst voor spinnen is aangeleerd

Stokstijf

Een plezierige of misschien spannende vakantieherinnering vertellen. Dat was de opdracht voor de spreekbeurt. Doodgemakkelijk. *Thomas* kan er zo wel tien verzinnen. In zijn hoofd repeteert hij hele zinnen terwijl zijn medeleerlingen in alfabetische volgorde en zonder problemen hun verhaal komen doen. Toch blijft hij stokstijf zitten als de leerkracht hem naar voren roept. Hij durft niet. «Ik wil niet», roept hij.

Onzekerheden

«Angst is reden tot communicatie tussen leerkrachten en leerlingen», zegt *Peter Adriaenssens*,

Angst

auteur van het boek *Mijn kind is bang (en ik ook)*. «Angst lost zich al gedeeltelijk op als men erover kan en mag praten. Een kind of jongere voelt zich veilig als het met zijn angsten terecht kan bij een sterker iemand. Angst is in de eerste plaats een constructieve emotie en maakt deel uit van het groeiproces. En groot worden doet pijn. Maar angst kan ook een signaal zijn van een aantal problemen die zich thuis of in het leven van het kind of de jongere voordoen. Leerkrachten vragen zich daar bij af hoe ze die signalen kunnen begrijpen, wat ze moeten doen en tot waar ze bevoegd zijn om op problemen in te gaan. Het belangrijkste is een sfeer van vertrouwen opbouwen en communicatie aanbieden. En sterk zijn. Een kind kan zijn angst pas beheersen als het kan leunen op een sterke schouder. Hij moet weten dat hij begrepen wordt en dat iemand naar hem luistert. Hij heeft geen boodschap aan iemand die zijn eigen angsten en onzekerheden laat blijken.»

Moeten

Anja vertikt het om vanmorgen naar school te gaan. Ze neemt haar boterhammen van de keukentafel en vertrekt zonder een woord te zeggen. Weg, ze wil alleen maar weg. Niet ergens naartoe. Zeker niet naar school. Het idee om zoveel uren in dat warme lokaal te zitten. Lawaai, drukte. Ze is er bang voor. Moeten antwoorden op vragen van leerkrachten. Inspanning moeten leveren. Moeten praten met vrolijke klasgenoten. Ze kan het vandaag gewoon niet opbrengen.

Geheimhouding

Spijbelen is geen gevolg van scheidingsangst, want de jongere wil ook niet naar huis. Men moet

nagaan wat de oorzaak is van spijbelen. Meestal heeft de adolescent (want spijbelen doet zich typisch voor in die leeftijdscategorie) andere problemen. Met zichzelf, met thuis. Misschien ligt daar de werkelijke oorzaak. Spijbelen kan het signaal zijn dat er elders een en ander fout loopt. Wat doe je als een leerling je in vertrouwen iets vertelt wat gesignaleerd zou moeten worden? «Eerlijkheid duurt ook hier het langst», zegt Hilde Lenaerts. «Laat een leerling je nooit in de situatie brengen dat je geheimhouding verplicht bent. In principe is het vertellen op zich een vraag naar hulp.»

Flauw

Extra klassenraad over *Lien* in 6 handel-talen. Alle leer-

Spijbelen kan het signaal zijn dat er iets fout loopt

Zwart gat

Mondeling examen voor 5 economie-moderne talen A. An kan het papier in haar handen niet stillhouden. Het trilt en beeft zonder dat ze er enige controle over heeft. Ze is een uur te vroeg gekomen om te zien wat voor vragen 'hij' stelt. Doodsbang is ze. Haar beurt: bij het binnenkomen heeft ze het gevoel dat ze in een zwart gat verdwijnt. Ze trekt een kaartje, leest en weet dat ze gebuisd is. Geen enkele van de vier vragen zegt haar iets. Ze weet dat ze gestudeerd heeft, ze weet dat ze de antwoorden zou moeten weten. Ze weet niets meer. Het blad in haar hersenen is blanco. Niets herinnert ze zich. Absoluut niets.

Saai

«Een normaal bang gevoel wordt een probleem als het grote afmetingen aanneemt, als het negatieve invloed uitoefent op het functioneren van het kind, als het het gezins- en/of schoolleven verstoort», zegt Peter Adriaenssens. «De school zou ook preventief kunnen werken en voor de leerkrachten de signaalfunctie duidelijker maken», vindt hij. «Met simulatieoefeningen bijvoorbeeld. Wat moeten we doen? Wat is het soort probleem waarmee we geconfronteerd kunnen worden? Wat veroorzaakt de angst? Tot waar is de angst nog normaal? Op wie kunnen wij een beroep doen? Wanneer spreek je ouders aan? Leerkrachten zitten een beetje in een overgangsfase nu. Ze

zijn opgevoed om een heleboel dingen niet te zien. En nu verwacht men plots van hen dat ze allerlei signalen opvangen en er ook nog iets aan doen. Leren praten met kinderen en jongeren zou zeker in hun opleiding aan bod moeten komen. Hoe zegt een leerkracht aan een leerling, die zijn problemen aan hem komt vertellen, dat hij dat fijn vindt en dat ze er samen iets aan zullen doen? Als een kind zegt 'Wat een saaie les', zien leerkrachten dat wellicht als een persoonlijke aanval. Maar misschien voelt de leerling in kwestie zich zodanig op zijn gemak dat hij dat eerlijk durft zeggen en betekent dat zeker niet dat de leerkracht zelf saai is. Misschien is die uitspraak veeleer een teken van vertrouwen dan iets anders.» ■

Groot worden doet pijn

WE ZIJN ALLEMAAL BANG

We hebben deze tekst zelf met knikkende knieën geschreven. Zullen ze hem wel goed vinden? Iedereen is wel eens bang. Daarom hebben we het ook in Klasse voor Ouders en Klasse voor Jongeren over angsten op school en hoe we daar (samen) mee om kunnen gaan.

in de klas

krachten weten onmiddellijk waarover het gaat. Lien viel vandaag reeds tweemaal flauw. Ze hebben het al een paar keer meegemaakt: eerst hyperventileert ze, daarna valt ze in zwijm. Gelukkig kennen ze intussen de symptomen, want het is toch maar beangstigend, zo'n aanval. Aandacht-trekkerij, zeggen een aantal van de collega's. Anorexia, zeggen anderen. Of?

Hyperventilatie

«Leerkrachten zouden de tijd moeten durven nemen om te zien dat er kinderen met bepaalde angsten in de klas zitten», vervolgt *Hilde Lenaerts*. «Er moet een vertrouwenssituatie ontstaan waardoor het kind of de jongere zich veilig voelt en over zijn angst durft praten. Zelfs als het kind er niet over praat, zendt het vaak signalen uit. Je kunt als leerkracht veel te weten komen als je niet alleen de klas binnenstapt om je les te geven en weer te vertrekken, maar als je laat merken dat je open staat voor een gesprek. Je moet je ook weer niet schuldig voelen als je iets niet gemerkt hebt. Jongeren zijn vaak erg goed in het verstoppen van bepaalde problemen. Maar als een kind bijvoorbeeld geen spreekbeurt durft houden, hyperventileert of bij toetsen telkens beweert black-outs te hebben, dan is dat een signaal. Misschien is het faalangst. Misschien wordt het kind gepest. Misschien zijn er thuis problemen. Hoe kun je als leerkracht signalen herkennen en ook inschatten? Hoe moet je de dingen aanpakken? Hoe werk je preventief? Hoe reageer je als het een probleem is waar je zelf geen hulp kunt bieden? Er zou in de lerarenopleiding en -navorming meer aandacht moeten worden besteed aan deze taak van de leerkracht. Zo zou ook de weerstand en angst afnemen die vele leerkrachten hebben om dit soort problemen aan te pakken.»

DE VREEMDE LERAAR

• *Mijn kind is bang (en ik ook)* van *Peter Adriaenssens* (uitgeverij Lannoo, 595 frank) is geschreven voor ouders. Nochtans zijn heel wat beschouwingen van toepassing op het onderwijs.

PETER ADRIAENSSENS: «Het boek is er eigenlijk gekomen vanuit een noodzaak na de Dutroux-affaire. Ouders schreven brieven over angstige kinderen, over Dutrouxspelletjes op de speelplaats. Als een kind Loubna in een doodskist tekent, raken ouders of leerkrachten daarvan in paniek. Maar die tekening kan voor het kind een gezonde manier van verwerken zijn. Het onderwijs heeft goed gereageerd op die hele paniektoestand. Mijn boek is vooral bedoeld voor ouders, hoe zij kunnen reageren als hun kind bang is. Hoe zij hun kind weerbaarder kunnen maken. Men vereenvoudigt die weerbaarheid tegenwoordig. Het is niet voldoende dat een kind zijn 'nee'-gevoel leert herkennen. Want dat 'nee'-gevoel heeft hij ook als hij huiswerk moet maken. Het is niet voldoende te zeggen: 'Vertrouw geen vreemden', want elke nieuwe leerkracht is een vreemde.»

• *Het Centrum voor Leesbevordering en Informatie (LINC)* stelde n.a.v. dit artikel een geannoteerde lijst op met boeken over angst (voor kleuters tot en met +13-jarigen). Die lijst is verkrijgbaar voor 150 frank (verzendingskosten inbegrepen) bij *LINC - Maria-Theresiastraat 20 - 3000 Leuven - tel 016-22 89 33 - fax 016-29 51 12*.

■ UIT DE LES

Sluipweg

1 september begint niet voor elke leerling op de gewone manier. Steeds meer Vlamingen schrijven zich in voor de eerste afdeling van de *Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap voor het Voltijds Secundair Onderwijs*, beter gekend als "de middenjury". Die eerste afdeling levert getuigschriften af voor

de eerste en tweede graad secundair. Van de 565 ingeschrevenen in het schooljaar 1995-96 was bijna de helft nog leerplichtig. Via deze weg proberen ze te ontsnappen aan een jaar overzitten of de gedwongen overstap naar een andere studierichting. Maar die stijgende populariteit heeft blijkbaar zijn prijs, want het slaagpercentage daalt. In 1994-95 slaagde nog de helft van de leerlingen, in 1995-96 iets meer dan 40 procent. In de tweede graad liggen de slaagkansen bovendien opvallend lager dan in de eerste graad.

■ DE HAMVRAAG

Goed geslapen?

De laatste twintig jaar slapen we gemiddeld een halfuur minder per nacht. Dat heeft de Duitse *Vereniging voor Slaaponderzoek* achterhaald. Werk in ploegen, wisselende werktijden, de langere uitzendtijden van de televisie en het gebruik van geneesmiddelen zijn de voornaamste oorzaken. De gemiddelde nachtrust in de moderne geïndustrialiseerde landen duurt zeven uur, die van mensen met slaapproblemen zelfs maar vijf uur. Slaapstoornissen komen meer voor bij vrouwen (55 %) dan bij mannen (45 %). Vooral inslapen schijnt niet gauw te lukken. Mensen met slaapproblemen lopen dertig maal meer kans om overdag in slaap te vallen. Bovendien hebben ze veel moeite om dingen te leren. Langer slapen is dus ook in het belang van het onderwijs.

■ ONDERZOEK

En is lesgeven ook erfelijk?

Mucoviscidose, de ziekte van Huntington, het fragile-X syndroom... dit zijn maar enkele genetische afwijkingen die bij mensen kunnen voorkomen. Sommige met heel ernstige gevolgen. De wetenschappelijke kennis van de genetica is er de laatste jaren met sprongen op vooruitgegaan. Een schril contrast met wat de man in de straat erover weet. En ook leerlingen hebben van genetica weinig kaas gegeten, met de nodige misverstanden als gevolg. Meer dan ooit horen gen en DNA thuis in de les, zeggen onderzoekers.

Jongeren vinden gezondheid het belangrijkste wat er is. Dan komen - in die volgorde - een plezierig leven, familiale geborgenheid en sociale waardering. Kinderen hebben en opvoeden vinden ze minder belangrijk. Niettemin willen vier op tien jongeren later zeker kinderen en zegt slechts een miniem percentage daar categoriek nee tegen. «Voorlopig is van kinderen nog geen sprake en dus vinden ze al die andere dingen belangrijker. Dat verandert als ze effectief vader of moeder worden», zegt onderzoeker *Myriam Welkenhuysen*, die 166 jongeren van de derde graad ASO en TSO in twee fasen vragen stelde rond het thema erfelijkheid, erfelijke risico's en genetische technieken. Ze peilde ook naar een aantal meningen en attitudes. De wereld van de genetica blijkt een verre planeet...

Besmettelijk

Jongeren weten maar weinig over erfelijkheid en wat ze weten, klopt vaak niet. Volgens de één kan een aandoening nooit via de vader worden overgeërfd, volgens de ander is een drager van een aandoening daadwerkelijk ziek (én besmettelijk), volgens nog een ander

■ DE BEDRIJFSLEERSCHOOL

Run een mini-onderneming

De kennismaking met het bedrijfsleven loopt voor de meeste leerlingen via bedrijfsbezoeken, demonstraties, gastsprekers en bedrijfsstages. Onvoldoende, volgens sommigen. Ook het bedrijfsleven zag in onze jongeren graag meer zin voor initiatief, communicatieve vaardigheden, managementkwaliteiten, zin voor teamwork enz. Maar wist u dat in Vlaamse scholen jaarlijks 2000 leerlingen na de lesuren samen 150 *mini-ondernemingen* runnen? Ze worden daarbij geholpen door adviseurs: leerkrachten en externe raadgevers uit het beroepsleven. Groepen van 12 tot 23 leerlingen (laatstejaars secundair ASO, TSO én BSO) stellen zich kandidaat om twee à vier uur per week in een onderneming te functioneren die ze zelf starten, sturen, bijsturen en zelfs vereffenen. Niets is fictief, alles is levensecht, al worden aandelen, startkapitaal, bankrekeningen, het gekozen product of dienst, facturen, lonen enz. sterk gereduceerd qua omvang en waarde. Een schooljaar lang oefenen de leerlingen de functie uit van gedelegeerd bestuurder, directeur, arbeider, aandeelhouder... De onderneming heeft geen eigen wettelijk bestaan, maar functioneert als een vennootschap met aandelen. De leerlingen stellen hun eigen kapitaal samen, ze leren hun onderneming beheren op menselijk, technisch, financieel, administratief en commercieel vlak. Ze doen aan marktstudie en promotie. Ze raken veel meer vertrouwd met de fiscale en sociale wetgeving, de boekhouding, bedrijfseconomie en loonberekening. Op het eind van het schooljaar, na de vereffening, maken ze een individueel verslag op. «De leerlingen ontwikkelen vaardigheden en attitudes als zelfstandig werk, realiteitszin, zin voor afwerking, nauwkeurigheid en orde, doorzettingsvermogen, teamwork enz. Tegelijk krijgen ze een indruk van de struggle-for-life die het zakenleven is», zegt *Eddy Willems*, leraar economie in *Ninove*. «En de educatieve waarde is immens. In onze school vindt 90 procent van de leerkrachten dat de mini-onderneming integratie verdient in de leerplannen, de geïntegreerde proef, ja zelfs het gewone lessenpakket.»

vzw *Jonge Vlaamse Ondernemingen* - Dr. *Eli Lambottestraat 10* - 1030 Brussel - tel 02-245 15 73 - fax 02-245 01 87. Op aanvraag stelt de vzw het project op uw school voor. Per provincie zijn er coördinatoren aangewezen die de mini-ondernemingen opvolgen.

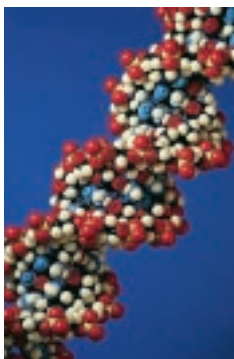

PHOTO: DISC

slaan erfelijke kenmerken (en aandoeningen) altijd een generatie over. Dat jongeren zelf drager van een erfelijke afwijking kunnen zijn, komt niet in hen op. Van alle erfelijke aandoeningen kent 87 procent het syndroom van Down, 75 procent kent er ten minste één symptoom van, één derde kent ook een persoon met het Down syndroom, maar slechts één op vier weet dat het syndroom veroorzaakt wordt door een chromosomale afwijking. Andere aandoeningen zijn slechts bij ongeveer een kwart van de jongeren bekend.

Optimist

Over zichzelf zijn jongeren erg optimistisch. De helft van de jongeren gelooft dat het risico dat ze later een kind zouden kunnen krijgen met een handicap of erfelijke ziekte laag tot zeer laag is. Ze staan er ook amper bij stil. De grootste optimisten (11 %) redeneren dat gezond leven of het niet voorkomen van genetische aandoeningen in de familie voldoende garantie biedt om er zelf niet mee geconfronteerd te worden. Mochten jongeren toch vragen hebben rond erfelijke ziekten en risico's, dan zou 57 procent naar de huisarts lopen. Voorts zouden veel leerlingen zich graag genetisch laten onderzoeken mocht het *Medisch Schooltoezicht* hen daar de gelegenheid toe bieden. Wat bij één tiende wel de vrees voor sociale stigmatisering of zelfstigmatisering oproept.

Abortus

Laat veel jongeren ooit kinderen willen, over zogenaamd prenataal onderzoek weten ze weinig. Zo heeft de helft van de jongeren wel

Surf de klas in

Het aantal Vlaamse scholen op Internet wordt momenteel geraamd op honderd (hogescholen en universiteiten niet meegerekend). Het aantal Belgische Internetgebruikers raamt men op 225.000. In Nederland, waar toch vijfmaal zoveel Internetaansluitingen zijn geregistreerd als in ons land, hebben zo'n 165 secundaire scholen een homepage. Er zijn echter ook scholen die geen homepage hebben maar wel een contactpersoon met een e-mailadres. *Matthew Charlesworth*, leraar in Zuid-Afrika, noemt voor zijn land het cijfer 250. Vermoedelijk zijn het er echter meer, want niet alle scholen registreren er zich als Internetgebruiker. En ook daar zorgen de telefoonkosten ervoor dat scholen veeleer gebruik maken van elektronische post dan het *world wide web* af te schuimen.

Scholen op het net: www.innet.be/edu/scholen.htm (Vlaanderen); www.dds.nl/~school (Nederland); www.school.za (Zuid-Afrika)

De naweeën van Adrian Mole

Humor in de klas kan soms fataal aflopen. Dat ondervond een Britse leraar aan den lijve. *Stephen Palmer* werkte als godsdienstleraar in Noorwegen toen hij besloot zijn 16-jarige studenten als loterijprijs een rubberen penis aan te bieden. Het geheel kaderde in een les over het dagboek van Adrian Mole, een puber die zijn obsessie voor de omvang van zijn lid niet onder stoelen of banken steekt. Maar wat Palmer zag als een onschuldige grap kreeg een staartje. De directie maakte een rapport op en legde de leerkracht een tijdelijke schorsing op. «Een hele hoop mensen zijn verontwaardigd over de gang van zaken, maar ze zijn wel verbaasd hoe klein het ding is. Iedereen verwachtte minstens twintig centimeter», verdedigt Palmer zijn zaak. Hij kocht het gadget in Aberdeen tijdens een vakantie. Palmer, die de reputatie heeft een grappenmaker te zijn, is ondertussen weer aan het werk. Maar er schuilt wel een addertje onder het gras. Een psycholoog zal de volgende tien lessen in Palmers klas vertoeven.

Bidden voor een bord

«Heer, onze God, geef onze leraar vandaag een bord en krijg om mee te schrijven.» Met dit ongewoon gebed beginnen de kinderen van een basisschool in Bihar, Indië, de dag. Tot nu toe werden hun gebeden niet verhoord. Sinds de school vier jaar geleden werd opgericht, moet ze het nog altijd stellen zonder bord, krijg en potloden. Een project van de Wereldbank om de situatie van de Indische scholen te verbeteren, boekt weinig succes. Leraars worden onregelmatig betaald en komen dus vaak niet opdagen. Een recente studie van de Wereldbank wijst uit dat de helft van de Indische kinderen niet naar school gaat.

Een toontje hoger

Muziekles stimuleert het denkvermogen. Dat hebben Amerikaanse onderzoekers vastgesteld. Wetenschapper *Gordon Shaw* liet 78 drie- en vierjarigen een puzzel maken. Vervolgens kreeg een deel van hen gedurende zes maanden pianoles. Daarna volgde een tweede testronde. De peuters die muziekles achter de rug hadden, verbeterden hun puzzelprestaties met 34 procent en scoorden duidelijk beter dan de andere groep. Of het effect van muziekles ook blijvend is, konden de onderzoekers niet zeggen. Wel bevestigen hun conclusies eerdere veronderstellingen over de positieve invloed van (klassieke) muziek op volwassenen.

eens gehoord van een echografie en een enkeling over vruchtwateronderzoek, maar het bestaan van genetische centra en erfelijkheidsraadpleging is hun totaal vreemd. En ondanks het feit dat de media geregeld aandacht besteden aan prenataal onderzoek, meldt niet de helft van de jongeren dat ze daarover al iets vernomen hebben via dit kanaal. En dus gelooft 65 procent van de jongeren dat de geboorte van een kind met een erfelijke aandoening het best voorkomen wordt door gewoon geen kinderen op de wereld te brengen.

In deze context staat één vijfde van de jongeren uiterst negatief tegenover abortus. Van de overige 80 procent wil de helft eventueel een uitzondering toestaan, bijvoorbeeld als men weet dat het kind kort na de geboorte zal sterven of dat het ongeneeslijk ziek zal zijn. De andere helft blijft eveneens veeleer negatief tegenover abortus, zeker als men die zou overwegen mocht het kind een fysieke handicap worden voorspeld. Prenataal onderzoek blijkt dan vooral wenselijk om voorbereid of geïnformeerd te zijn en die informatie zal zeker niet in de eerste plaats worden gebruikt om de geboorte van een kind met een handicap te voorkomen. Maar de mogelijkheid zelf een kind met een handicap of erfelijke aandoening te krijgen, past voorlopig helemaal niet in hun leefwereld.

Doodswijgen

Dat jongeren van 17 en 18 optimistisch zijn over zichzelf, vinden de onderzoekers normaal. Maar overdreven optimisme gekoppeld aan te weinig of verkeerde kennis kan ertoe leiden dat jongeren slechts weinig interesse hebben voor informatie over preventie ten aanzien van dit risico. «Erfelijkheidsleer hoort thuis in alle onderwijsvormen en moet vakoverschrijdend worden aangepakt», besluiten de onderzoekers. «Steek het als thema in het curriculum, breng het aan met degelijk, visueel lesmateriaal,

interactieve lespakketten, discussieteksten, rollenspel enz. Ook de huisarts of schoolarts kan zijn steentje bijdragen. Leerlingen moeten ook geconfronteerd worden met risicocijfers. Voorbeelden uit hun eigen leefwereld (een vriend of familielid met een handicap of aandoening) horen meer in deze lessen thuis dan ver-van-hun-bed-verhalen. Het mag nooit de bedoeling zijn angst op te wekken, maar leerlingen moeten weten dat elke mens een aantal recessieve afwijkende genen heeft, dat veranderingen in het DNA een continu proces vormen, zonder dat men er noodzakelijkerwijze gezondheidsproblemen van ondervindt. En ten slotte is in het onderwijs rond deze kwesties zeker een reflectie op zijn plaats over het respect voor persoonlijke vrijheid, verschillen in mening en solidariteit in onze maatschappij, de ethische vraagstelling. Niet eenvoudig, maar zeker niet om dood te zwijgen.»

• **Jongeren en erfelijkheid** - Myriam Welkenhysen e.a. - Uitgeverij Garant - Tiensesteenweg 83 - 3010 Kessel-Lo - tel 016-58 64 64 - fax 016-25 13 14

• **Aan genen zijde. Overerving bij de mens is een duidelijke en beknopte brochure over dit thema, die ook de adressen van de genetische centra in Vlaanderen bevat. De brochure hoort bij een speciaal voor onderwijs gemaakte video. Dit en 10 andere programma's kosten elk 850 fr.**

Audiovisuele Dienst van de KULeuven - Groenveldlaan 3 bus 3 - 3001 Heverlee - tel 016-32 92 50 - fax 016-32 92 98 - li.mees@linov.kuleuven.ac.be

• **Bruine of blauwe ogen. Erfelijkheid in de Kijker is een brochure van de Vlaamse Gemeenschap in samenwerking met de Vlaamse Centra voor Menselijke Erfelijkheid en de Werkgroep Erfelijke en Aangeboren aandoeningen (patiëntenverenigingen en zelfhulpgroepen). Gratis voor de leerkracht, 20 fr. het stuk voor meerdere exemplaren.**

Trefpunt Zelfhulpgroepen vzw - E. Van Evenstraat 2C - 3000 Leuven - tel 016-23 65 07

De reacties

U hebt de discussie over *Klasse voor Jongeren* misschien gevolgd via de berichten in de media. We kunnen slechts een kleine selectie publiceren uit de honderden reacties. U vindt er meer in het gastenboek van *Klasse op Internet* (www.artefact.be/klasse). Daar vindt u ook een selectie van de officiële correspondentie die daarover gevoerd werd (in de rubriek *Wat Is Nieuw?*). Het tijdschrift van de

DIALOGO

Vereniging voor Vlaamse

Leerkrachten (VVL-ideeën) wijdt deze maand een uitvoerige bijdrage aan het conflict.

Eigen keuze

De reactie van het VKSO op *Klasse voor Jongeren* is ongelooflijk. Zij veroorloven zich scholen die uit vrije wil, gemotiveerd en weloverwogen de beslissing namen *Klasse voor Jongeren* onder hun leerlingen te verspreiden, onder druk te zetten om op deze beslissing terug te komen. Het lijkt mij dat een inrichtende macht die dergelijke stap doet met betrekking tot een inderdaad flitsend, speels, eigentijds tijdschrift voor leerlingen, onmogelijk kan argumenteren dat zij kan instaan voor de vorming van kritische, creatieve jongeren die zelfstandig en zonder vooroordelen hun eigen keuzes kunnen maken. Maar misschien wil deze inrichtende macht dat ook helemaal niet.

(W. Oddy, Ranst)

Heel kwaad

Ik ben echt héél héél kwaad. Laat jullie a.u.b. niet doen en als het nodig is, organiseren we een petitie. Onze leerkrachten zullen die ook ondertekenen. Want er is een speciale raad geweest over jullie om te beslissen wat onze school doet en het antwoord is volledig positief. Onze school staat achter jullie. Geef dus niet op (en wij zijn helemaal niet schoolmoe).

(Ilse Dupont, Waregem)

Bavo

Afgrijselijk gewoon, de manier waarop Bavo Claes koeltjes meedeelde dat *Klasse voor Jongeren* waarschijnlijk zal verdwijnen. Ik kon die TV wel in elkaar rammen. Ik moet toegeven dat ik bij het eerste nummer ook dacht dat het weer zo'n duf, saai boekje zou zijn met studietips. Maar integendeel. Het was net zo verfrissend als een Coca Cola op een snikhete dag. Ik

Klasse voor Ouders ondersteunt de school

Bij het begin van het schooljaar is er een misverstand gerezen over *Klasse voor Ouders*. Een aantal directeurs uit het basisonderwijs wilde het blad niet langer in de school verdelen. Niet wegens de inhoud, vorm of doelstellingen van het blad. Wel om de minister onder druk te zetten. Ze protesteerden zo tegen de gebrekkige financiële middelen die basisscholen krijgen.

Klasse voor Ouders wil ouders via informatie ondersteunen en responsabiliseren als opvoeder van hun kind. Het blad stimuleert de samenwerking van ouders met de school. Op die manier is het blad meteen ook een steun voor de leerkrachten en het werk op school. Eind vorig schooljaar gaven ouders massaal hun mening te kennen over het blad. Van de ouders vindt 93 procent het blad goed tot zeer goed en apprecieert het initiatief van de overheid. 70 procent vindt *Klasse voor Ouders* belangrijk tot zeer belangrijk voor hen.

Klasse voor Ouders wordt door een autonome redactie gemaakt. De minister laat zich niet in met de inhoud, noch met de verspreiding of oplage van het blad. Als drukingsmiddel is dit dus een weinig efficiënte keuze. Maar uiteindelijk is elke school vrij om daar zelf over te oordelen. Voor meer inlichtingen: *Klasse voor Ouders* - Koningsstraat 138 - lokaal 508 - 1000 Brussel - tel 02-211 45 64 - fax 02-211 46 61

kreeg het er koud van. Ik hoop dat jullie nog lang mogen doorgaan, voor mij en voor vele anderen.

(Lien Declercq)

Doodzwijgen

Met verontwaardiging heb ik de berichtgeving gevolgd over de banvloek op *Klasse voor Jongeren* van wat «de top van het katholiek onderwijs» heet. In de argumentatie wordt aangehaald dat te veel de nadruk wordt gelegd op de negatieve ervaringen van leerlingen zoals schoolmoeheid en gezagsproblemen en dat de positieve trom te weinig wordt geoerd. Denkt de «top van het katholiek onderwijs» nu dat, door het doodzwijgen van een probleem, dit meteen als onbestaande mag worden beschouwd? Dat in een meer «samenhangende lay-out» de christelijke waarden beter aan bod zullen komen?

(Bert Gilles, Mol)

Durf

Als leerkracht in het katholiek onderwijs vind ik dit verbijsterend en beschamend. Hopelijk beschikken

de directies over de nodige durf om dit blad te behouden in hun school én over het lef om hiertegen te reageren. Of passen mondigheid, assertiviteit, durven opkomen voor jezelf niet binnen een katholieke opvoeding?

(Ann Deceulaer, Mortsel)

Index

Als het jullie een beetje meezit, wordt de Index van verboden boeken weer ingevoerd. Dan zit *Klasse pas* in famous gezelschap! Besef dat jullie nu nog méér gelezen worden, ook waar men dat niet zo graag heeft.

(Robert Deschacht)

Wind

Steeds hetzelfde stramien: het establishment reageert geschokt omdat onderwerpen die het jarenlang geminacht heeft eens kritisch bekeken worden. Vastgeroest in hun macht, blind geworden door hun macht, vinden ze het verkeerd dat deze onderwerpen ook eens door jongeren uit de taboe-sfeer worden gehaald en serieus behandeld worden. Moe-

ten wij nu echt heil zien in politiek als het zelfs in onschuldige tijdschriften binnendringt? Er waaid eindelijk eens een frisse wind door het schoolgebeuren, maar zoals steeds zijn de oude machthebbers de windvangers.

(Fredje Lebeer, Antwerpen)

Onder druk

Elke directie heeft de keuze om het blad al dan niet te verspreiden. Soortgelijke beslissingen dienen wij voortdurend te nemen. Telkens mag de buitenwereld verwachten dat wij onze keuze kunnen verantwoorden. Spijtig genoeg biedt men ons zelden een dergelijk aanbod gratis aan. Ik wil met plezier dagelijks voor zulk een «dilemma» geplaatst worden. Ik vind het wel grof dat men *Klasse* beschuldigt van onterechte morele druk in een mededeling die duidelijk bedoeld is om scholen moreel onder druk te zetten. Niemand van de door mij geraadpleegde leerkrachten heeft er enige moeite mee dat het departement via *Klasse* leerkrachten, ouders en leerlingen wil informeren én beïnvloeden. Er zijn zeker begrotingsposten die heel wat moeilijker pedagogisch te verantwoorden zijn. Gelukkig maar dat noch directies noch koepels bij de redactie betrokken zijn. De directies kunnen op elk ogenblik de verspreiding stoppen, allicht met enige verantwoording. Zo werkt nu eenmaal een democratische leiding. Koepels blinken hierin meestal niet uit, wel in het claimen van voorrechten, liefst nog alleenrechten. Met deze brief wil ik u een hart onder de riem steken en u laten weten dat velen in het katholiek onderwijs vinden dat het VKSO in deze kwestie een modderfiguur slaat.

(Willy Aerts, schooldirecteur)

Ouders

Ik ben voorzitter van het oudercomité van het VTI Kortrijk. Wij vinden de nieuwsbrieven van *Klasse* een zeer goed initiatief. Met de beste wil van de wereld kan ik er geen enkel artikel in vinden dat de negatieve kritiek van de Guimardstraat kan bevestigen. Groot was dan ook mijn verbazing toen de voorzitter van het VCOV (van de ouderverenigingen) zich achter de kritiek kon scharen. Daar is bij mijn weten binnen het VCOV nooit een discussie over gevoerd. Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat het VCOV zich hier als vereniging van de ouders op een

Voor al uw vragen over onderwijs belt u de Infolijn van het departement Onderwijs: tel 02-219 18 00

ongeoorloofde manier voor de kar heeft laten spannen van de Guimardstraat.

(Freddy Valcke, Heule)

Hypocriet

Ik hoor op het BRTN-nieuws dat de lay-out van Klasse voor Jongeren volgens de Guimardstraat te wanordelijk zou zijn en niet te verzoenen met de orde die onze Schepper bedoeld heeft. Dit houd je als christen ouder niet meer voor mogelijk. Ik wil me niet uitspreken over vorm en inhoud van Klasse maar vooral de hypocriete achterliggende mentaliteit aanklagen waarmee het katholiek onderwijs, de onderwijsinstellingen van mijn kinderen, bestuurd wordt. Aan een levensbeschouwing in het onderwijs van mijn kinderen hecht ik groot belang, maar dat die in godsnaam door een andere geest wordt ingeblazen.

(Guido Vanderheijden, Hofstade)

Infiltreren

Een goede beslissing van de Guimardstraat om de scholen er toe aan te zetten grondig na te denken over de verdere verspreiding van Klasse voor Jongeren. De jeugd leest thuis wat ze wil onder de verantwoordelijkheid van de ouders. Ouders vertrouwen hun kinderen toe aan een school en dus is de school verantwoordelijk voor de lectuur die ze verspreidt. De minister van Onderwijs, zijn kabinet en zijn partij hebben niet de vrijheid te infiltreren met bepaalde ideeën via een tijdschrift. Zij bemoeien zich op die manier met het opvoedingsproject van de school waarvoor de ouders, zeker binnen het katholiek onderwijs, nog bewust kiezen. Opvoeding is een zaak van de ouders met de school, niet van de staat. Mijn jongste dochter (17 jaar) reageerde spontaan op het radiobericht dat haar klas dat blad niet leest omdat de inhoud helemaal niet gericht is naar de doorsnee leerlingen in ASO.

(Anne-Marie Koslowski, Sint-Niklaas)

Uit Nederland

Met ontzetting heb ik via de media kennis genomen van de oproep van de katholieke onderwijszuil in België. Wij kijken hier met afgunst naar de drieslag die jullie in België maken: een tijdschrift voor de professionalisering van de docenten, een om de voorlichting en betrokkenheid van de ouders te vergroten en sinds kort de uit-

Dwarsliggers

Eind vorig schooljaar verstuurde het *Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs een mededeling* aan haar scholen waarin het «zich afzet tegen een verdere verspreiding» van *Klasse voor Jongeren*. Daar worden vijf bladzijden argumenten voor aangehaald die in de media uitvoerig zijn aan bod gekomen (onterechte en morele druk om de toelating tot verspreiding te geven; beïnvloeding van de leerlingen; de onderwijsdragers worden op een ongenueanceerde wijze en sloganmatig bekritiseerd en onder vuur genomen; leerlingen worden aangespoord tot bijna rebellerende houding, tot openbreken van het schoolreglement en van de schoolgebruiken; leerlingen die schoolmoe zijn worden bij voorrang in het licht geplaatst; de lay-out is beneden elk niveau en strookt niet met de geldende regels inzake orde, logische schikking, overzichtelijkheid, structuur enz.).

De **hele Vlaamse pers** rolt over de zaak («Klasse, het blad van de duivel zelf», «Koude oorlog met Klasse» enz.). Er volgen talrijke commentaren en lezersbrieven. Op 9 juni zegt secretaris-generaal van het VVKSO *Antoon Boone* in *Actueel* (BRTN-radio) dat «vijftig procent van de scholen blij zullen zijn met het standpunt», dat hij die scholen «wil beschermen en dat ze zich inderdaad mogen wegsteken achter het standpunt van het verbond» om het blad in hun scholen te verbieden. In *Knack* zegt hij dat hij liever heeft dat het blad er meteen mee stopt en dat het feit dat «de jongeren zelf het blad goed vinden, niets met de zaak te maken heeft».

Ondertussen blijven de reacties overal binnenvloeden: van directies, ouders, leerlingen, leerkrachten en mensen uit brede lagen van de samenleving. Zowat alle politieke partijen stellen er vragen over in het Vlaams Parlement.

Eind juni zegt *Boone* in een grootmoedig interview in *De Morgen* dat hij «achteraf bekeken een zware vergissing heeft gemaakt»: «Dat ik na zoveel jaar *Guimardstraat* zo'n fout kon maken! Ik heb dat slecht gedaan.»

Er komt een nieuwe vergadering in de *Guimardstraat* waarop schooldirecteuren o.a. zeggen dat het katholiek onderwijs zijn weg moet zoeken in een pluriforme samenleving en zich afvragen of het vermanende vingertje daarvoor wel de juiste methode is.

Daarop volgt een **nieuwe omzendbrief** aan de katholieke scholen waarin het VVKSO zegt «niet te twijfelen aan de goede bedoelingen van de redactie» en dat «het uiterst belangrijk is dat

gave voor de leerlingen. En dat alles onder de vlag van het ministerie van Onderwijs. Fantastisch! Ik heb een bang vermoeden dat er binnen de katholieke zuil nog een enorme inhaalslag te maken is op pedagogisch terrein. Ik mag hopen dat het de jongeren zelf zijn die tegengas zullen geven.

(Noël Servaes, redactie Van Twaalf tot Achtien)

Mond

Dit is nu toch echt wel de druppel die de emmer doet overlopen.

leerlingen kritisch leren omgaan met de diversiteit aan visies». Desalniettemin stelt het verbond dat *Klasse voor Jongeren* voor de overheid «een brug te ver is».

Hartelijk

De redactie van *Klasse* **betreurt** de hele gang van zaken ten zeerste. Wij worden willens nillens in een anti-katholieke hoek geduwd. Daar horen wij niet thuis en daar willen we ook niet thuis horen. Zeven jaar lang hebben we hard gewerkt aan een evenwichtige en realistische vorm van communicatie die door velen werd gewaardeerd, ook in het vrij onderwijs. Alle contacten verliepen hartelijk en stimulerend. Dat wensen we ook zo te houden.

We hebben géén conflict met de basis, integendeel. We gaan hier ook geen nieuw pleidooi houden voor *Klasse voor Jongeren*. Het blad kwam er op uitdrukkelijke vraag van de **leerlingen zelf**. Iedereen weet hoe moeilijk het is deze doelgroep te bereiken. Wij doen tenminste een eerlijke poging. En die wordt gewaardeerd. De scholen schrijven zich trouwens zelf in. Velen voelen zich gesteund door de gemeenschappelijke aanpak van *Klasse* voor de verschillende doelgroepen: leerkrachten, ouders én leerlingen. We zijn begonnen met een oplage van 100.000 exemplaren. Die is heel snel verdubbeld. We bereiken nu bijna drie kwart van de scholen. 73 procent van de directies en leerkrachten in het secundair onderwijs vinden het blad goed tot zeer goed. Niet iedereen is even enthousiast (wat had je gedacht?) maar ook de leerlingen zien het zitten: 74 procent vindt de inhoud goed tot zeer goed en 70 procent vindt de vormgeving goed tot zeer goed. We sturen het blad voortdurend bij, in dialoog met de jongeren zelf. Meer dan 2000 leerlingen gaven hun mening te kennen en 93 procent zegt uitdrukkelijk dat *Klasse voor Jongeren* een (zeer) goed initiatief is van de overheid. Maar dat heeft in deze maatschappelijk turbulente tijden waarschijnlijk «niets met de zaak te maken». Het VVKSO zegt de zaak nu principiëler te zullen aanpakken en vraagt zich af of de overheid wel het recht heeft om zo'n blad te maken. Ons antwoord is duidelijk: de overheid heeft niet alleen het recht maar zelfs de plicht dat te doen. Hoe moeilijk dat ook is. Dat staat o.a. in het *Europees handvest voor de Rechten van de Jongeren*. De ploeg van *Klasse* is klaar om daar, ondanks alles, in het nieuwe schooljaar hard aan te werken. We bedanken u allemaal voor de sympathieke steun.

P.S. O ja, tijdens de voorbije maanden hebben 9 scholen hun abonnement op *Klasse voor Jongeren* opgezegd en zijn er 7 nieuwe (ook katholieke) bijgekomen. Dwarsliggers.

Laat Klasse een blad van Klasse blijven voor leraars, ouders en leerlingen. Laat je de mond niet snoeren door hen die denken het beter te weten en zelf met hun mond vol tanden staan. Een ouder en leraar grafische vormgeving.

(Luc Van de Paer, via Internet)

Boudewijn

Ik vind jullie werk zeer de moeite waard en begrijp de reactie van het Katholiek Onderwijs niet (of toch wel). Mijn leerlingen en de leerlingen waarmee ik werk in de

diverse scholen van het project leerlingenparticipatie van de Koning Boudewijnstichting uiten helemaal niet de kritieken waarover de Guimardstraat spreekt. Voor de overgrote meerderheid van de leerlingen is Klasse voor Jongeren een welgekomen tijdschrift op school. Ik kan dan ook slechts hopen dat de directies van de katholieke scholen genoeg aan hun lijf hebben om het blad toch in hun school te blijven distribueren. Volhouden, jongens!

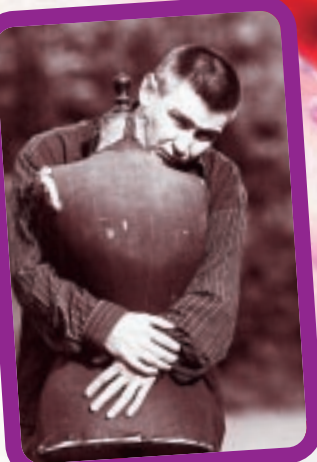
(Herman Siebens, Boom)

TIJDSCHRIFT

verschijnt maandelijks (behalve in juli en augustus)

KLASSE

MEESTERSTUKKEN

Spanning of poëtisch mysterie in theater voor kleuters, een muzieklabyrint in de lagere school, hedendaagse dans voor jongeren op minimalistische muziek, filosoferen met kinderen, de basistechnieken van de fotografie... Alle kunstvormen voor alle onderwijsniveaus vinden elkaar in Meesterstukken. Maak u op voor een gratis cultuurbad dat vijf weken duurt. Aan u de keuze uit 100 evenementen in bijna even veel culturele centra, kinderkunstencentra en musea in heel Vlaanderen. Gratis lesvoer voor alle Vlaamse leerkrachten. En dan zijn er nog de workshops, de ateliers, de gesprekken met acteurs, dansers, regisseurs en schrijvers... Haast u naar blz. 15 van deze KLASSE voor uw VIP-pas voor Meesterstukken.

België - Belgique	
PB/PP	
B	331